

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
Přírodovědecká fakulta

Cvičení z biostatistiky
Základy práce se softwarem R

Pavel Drozd

OSTRAVA 2007

ISBN 978-80-7368-433-4

Odborná recenze:

RNDr. PaedDr. Hashim Habiballa, PhD. (Katedra informatiky a počítačů PřF OU)

Prof. MVDr. Emil Tkadlec, CSc. (Katedra ekologie a životního prostředí PřF UP)

OBSAH

Úvod	4
Orientace v textu	5
Základní informace o R.....	6
Co je R?	6
Základní informace o instalaci a prostředí.....	7
Práce s konzolou	9
Základní syntaxe	10
Práce s nápovědou	11
Objekty	14
Názvy a základní typy.....	14
Základní typy hodnot	16
Tvorba vektorů a dalších jednoduchých objektů	18
Převod objektů	25
Vyhledávání objektů a čtení jejich struktury	25
Práce s knihovnami v R	28
Konstanty, operátory a matematické výpočty	30
Logické a množinové operace	30
Základní aritmetické operátory	31
Konstanty	32
Matematické funkce.....	32
Zaokrouhlování	33
Generování pseudonáhodných čísel v R.....	34
Manipulace s objekty	36
Načítání objektů a jejich editace	36
Základní práce s jednotlivými prvky objektů	40
Funkce pro práci s maticí a polem	48
Funkce pro práci s tabulkou dat, seznamem nebo faktorem	49
Funkce pro práci s řetězcí a znaky	51
Práce s funkcemi a výrazy	52
Hromadné provádění výpočtů na objektech	53
Základy Grafiky v R.....	61
Přehled funkcí a vlastností používaných pro grafiku.....	62
Tvorba základních grafů	63
Parametry pro nastavení grafu	67
Další důležité grafy	71
Pokročilejší grafika.....	82
Grafické prvky	82
Části grafu.....	88
Grafický zápis matematických symbolů a vzorců	90
Manipulace s grafickými okny	91
Práce s barvami	94
Speciální typy grafů	98
Literatura	109

ÚVOD

Biolog tráví více času u počítače než v terénu nebo v laboratoři. Ačkoliv se laikům zdá tento výrok dost přitažený za vlasy, mí kolegové potvrdí, že mám pravdu. Zpracování dat a ověřování hypotéz je zcela nezbytnou součástí práce biologa. Naučit se všechny postupy a metody je záležitost dost náročná a vyžaduje:

- pochopení teorie testování a přípravy experimentu;
- znalost jednotlivých testů a pochopení principu výpočtů;
- dovednost práce se statistickým softwarem (kalkulačky už dávno statistici odepsali);
- schopnost správně interpretovat jednotlivé výsledky.

Cílem cvičení z biostatistiky není vysvětlit teoretické principy testování a zpracování dat, ale navázat na teorii a obecné znalosti testů a propojit je s praktickými postupy při provádění analýzy dat. Tento díl skriptu se nebude přímo zabývat postupy při analýze biologických dat. Je zaměřen na základy práce se statistickým (vlastně více než statistickým) softwarem R. Proč rovnou neanalyzovat? R je komplexní systém, který je pro začátečníka poměrně náročný, ale umožňuje špičkové zpracování dat včetně grafických výstupů. Zvládnutí základních pravidel a manipulace s daty v R proto zabere dost času (předchozí dvě věty si v různých obměnách přečtete ještě několikrát dále v textu). Doporučuji čtenářům, aby se pochopení postupů poctivě věnovali. Není účelem zapamatovat si všechny příkazy a jejich posloupnosti při analýze. Důležité je porozumět funkcím a zadávání jejich argumentů a také pochopit, proč jsme volili právě tento postup.

Skriptum je určeno jako doplňující materiál pro studenty denního studia a jako hlavní studijní materiál pro studenty kombinovaného studia (nebo pro studenty denního studia, kteří se mylně domnívají, že cvičení jsou zbytečná). Vlastní texty a návody jsou proloženy komentáři a soubory otázek a řešených úkolů. Zadané úkoly je nutno řešit až po pochopení uvedených funkcí a postupů. Otázky jsou vždy odstupňovány od nejlehčích po nejsložitější. Nevěřím klasickému lidovému výroku "na to musí mít člověk buňky". Řešení úkolů vyžaduje dvě vlastnosti, které by se měl vysokoškolský student stejně neustále posilovat – trpělivost a kreativitu. Pokud vás při řešení napadne jiný postup, než je uveden v řešení na konci kapitoly, pak jdete tou nejlepší cestou.

Vím, že dokonalé zvládnutí všech informací, které jsou obsaženy ve skriptu je pro začátečníka naprosto nereálné. Nejde však o to, všechny funkce znát nazpaměť (některé uvádím spíše pro úplnost). Důležité je porozumět principům a naučit se pracovat s nápovědou (včetně tohoto skriptu). Já sám si spoustu uvedených funkcí nepamatuji, ale vím, že je najdu v nápovědě s podrobným popisem a příklady.

Ještě poslední poznámka. Toho, kdo se bude divit, že se některé myšlenky z úvodu objevují ještě na dalších místech skriptu, chci uklidnit, že se jedná o záměr. Předpokládám, že většina čtenářů úvodu nečte.

Příjemné studium.

ORIENTACE V TEXTU

Tento studijní text je určen pro distanční studium a je tedy koncipován tak, aby byl čtenář při studiu částečně veden a komunikoval jako při prezenční formě výuky. Najdete v něm proto určité zvláštnosti a značky, které by měly samostudium usnadnit:

Cíle kapitoly – jsou uvedeny na začátku každé kapitoly a jejich smyslem je ujasnit čtenáři, co by měl po nastudování kapitoly znát.

Klíčová slova – stejně jako ve vědeckých článcích obsahuje tento odstavec základní pojmy, které charakterizují lekci.

Průvodce – může obsahovat rady, jak danou kapitolu studovat, vlastní zkušenosti apod. Je oddělen od textu rámečkem a šedým stínováním textu.

Příklady řešení problémů, detailní informace – jejich cílem je konkretizovat a demonstrovat uvedené postupy. Jsou odděleny rámečkem a menším písmem. Vzhledem k velkému množství příkladů v textu nemusí být tento symbol striktně uveden u všech odstavců.

Kontrolní úkoly – ověřují, zda jste text prostudovali dostatečně důkladně. Úkoly se nemusí nutně týkat všech funkcí. Princip učení se postupům by měl být následující. Prostudujete si kapitolu. Projdete všechny příklady a budete se snažit jim porozumět. Poté se podíváte na kontrolní úkoly a pokusíte se je vyřešit. Až tehdy, když jste vynaložili značné úsilí a stále si nevíte rady, podívejte se na Výsledky.

Shrnutí – podává stručně obsah kapitoly. Pozor! Nestačí pouze znalost souhrnu k tomu, abyste porozuměli dané kapitole.

Metody k zapamatování – nejdůležitější metody, funkce a postupy z dané kapitoly, které by si měl čtenář (spolu s jejich významem) zapamatovat.

Výsledky – řešení kontrolních otázek. – podává stručně obsah kapitoly. Na výsledky se nedívejte po pěti minutách, kdy vám dojde trpělivost, ale až v okamžiku, kdy opravdu nevíte, jak úkol řešit. Jinak jejich význam ztrácí smysl.

Korespondenční úkol – tento typ úkolů zašlete podle instrukcí elektronickou poštou svému tutorovi.

ZÁKLADNÍ INFORMACE O R

Cíle kapitoly:

Po prostudování kapitoly zvládnete toto:

- budete znát základní údaje o softwaru R;
- dozvíte se o tom, proč budeme využívat právě tento software;
- seznámíte se se základní prací s konzolou.

Klíčová slova: R-CRAN project, free software, R.

Průvodce

V úvodní kapitole se vám pokusím vysvětlit, proč pracovat v R, jak program vypadá a jak se v něm jednoduše orientovat. Nedoporučuji kapitolu vynechat, protože obsahuje základní údaje a pojmy, metodu instalace programu atd. Na své si přijdou také fandové PC, pro které bude určitě motivační. R je totiž výzva. Kdo se trochu vyzná v počítačích, jistě slyšel pojmy jako Linux, TeX nebo OpenOffice. Jedná se o tzv. free software, tedy volně stažitelné programy, které jsou většinou alternativou ke klasickým komerčním produktům. Linux je operační systém, TeX program pro sazbu dokumentů, OpenOffice je volně stažitelná obdoba Microsoft Office. R je moderní alternativou komerčních statistických programů. Krátkozrací uživatelé většinou tyto programy kritizují pro jejich složitost, avšak free software má řadu výhod, které počáteční dojem složitosti značně převyšují. Složitě ovládání je opravdu jen prvotní dojem uživatelů "zmlsaných" drahým softwarem (často pirátsky staženým z Internetu). Aby člověk vyjel ze zaběhnutých kolejí stačí trocha trpělivosti. Buďte prosím i vy trpěliví. Uvidíte, že se to vyplatí.

Co je R?

Extenzivní vývoj statistických metod v biologii vyvíjí tlak také na software, který umožňuje tyto metody provádět. Biologové se díky tomu často dostávají před zcela zásadní problém. Mohou začít využívat komerční statistický software, který bývá finančně nákladný a je nutné průběžně provádět update (samozřejmě zpoplatněný) s rizikem, že nově vyvinuté speciální analýzy nebudou do těchto programů implementovány, nebo používat volně dostupný specializovaný software, který vyvíjí kolegové zdatnější v programování. To ale znamená, že často používají velké množství nekompatibilních formátů dat a velkou část úprav jsou nuceni provádět manuálně. Velmi dobrým řešením pro základní i pokročilejší techniky analýzy biologických dat je software R.

Jedná se o programovací jazyk a prostředí pro statistické analýzy a grafiku, které původně vyvinuli Robert Gentleman a Ross Ihaka z Aucklandské Univerzity. Jazyk R podobný jazyku S známému zejména díky populárnímu komerčnímu programu S-plus, který byl vyvinu právě na bázi jazyka S. V současné době má projekt R 17 členů „core team members“ (základní tým vývojářů), 55 „contributors“ (stálí přispívatelé; zjistíme přímo v R po zadání příkazu `contributors()`) a je podporován 21 významnými institucemi jako například Katedra biostatistiky Kalifornské univerzity atd. Hlavními výhodami programu je:

- **Dostupnost.** R patří mezi tzv. „open source“ programy, tedy volně dostupné, šiřitelné a modifikovatelné programy. Je zařazen v rámci projektu GNU nadace „Free Software Foundation“. Tato nadace používá místo označení "copyright" slovní hříčku "copyleft".
- **Kompatibilita.** R je vyvinuto pro operační systém Windows, Unix/Linux i Macintosh. Data je možno importovat z různých formátů včetně schránky (clipboard), csv formátů, některých aplikací pro GIS atd.
- **Množství analytických nástrojů.** Kromě základních funkcí obsahuje R ohromné množství doplňujících balíčků s knihovnami funkcí pro různé typy analýz (včetně aplikací v biologických a příbuzných vědních oborech – např. bioinformatika, taxonomie, genetika, geografie atd.). V současné době je k dispozici okolo 750 balíčků (packages). Během instalace další knihovny se samozřejmě o nové funkce doplní také nápověda.
- **Aktuálnost.** Přispívatelé velice rychle (často bezprostředně) reagují na vývoj nových metod ve statistice, takže se v R objevují metody, které často ještě nejsou implementovány do klasického komerčního software.
- **Rozsáhlé možnosti grafických výstupů.** Grafika v R obsahuje řadu standardních i moderních grafických výstupů. Narozdíl od běžných programů je možno pracovat s grafikou na několika uživatelských úrovních, od nejjednoduššího nastavení až po uživatelem definované měřítko, osy, formáty bodů, kombinované grafy apod..
- **Velké množství studijních materiálů.** Na stránkách projektu R jsou volně dostupné manuály pro práci s programem (většinou ve formě PDF). Kromě toho byla o programu R publikována celá řada učebnic, manuálů a odborných prací.
- **Programování.** Pro pokročilejší PC fandý dodávám, že R je velice efektivní objektově orientovaný programovací jazyk. Po seznámení se základní syntaxí může i naprostý začátečník naprogramovat jednoduché funkce urychlující např. zpracování dat nebo grafické výstupy. Pokročilejšímu uživateli umožní velice snadno propojit i sérii dosti komplikovaných statistických analýz a funkcí, které již jsou vestavěnou součástí R (např. mnohorozměrná analýza dat apod.). Zdrojový kód většiny vestavěných funkcí je navíc možné zobrazit, krokovat a následně upravovat.

Základní informace o instalaci a prostředí

Program lze získat z webových stránek projektu R (<http://www.R-project.org>), respektive z archivu CRAN (např. <http://cran.at.r-project.org>). K vlastnímu instalačnímu programu se dostanete v levém menu v oddílu *Software* volbou *R Binaries*. Dále se rozhodnete podle vašeho operačního systému (např. Windows) a následně zvolíte *base*, kde je stažitelný základní instalační program, např. R-2.5.1-win32.exe (27 MB). Vlastní instalace je poměrně jednoduchá a nevyžaduje žádné speciální znalosti.

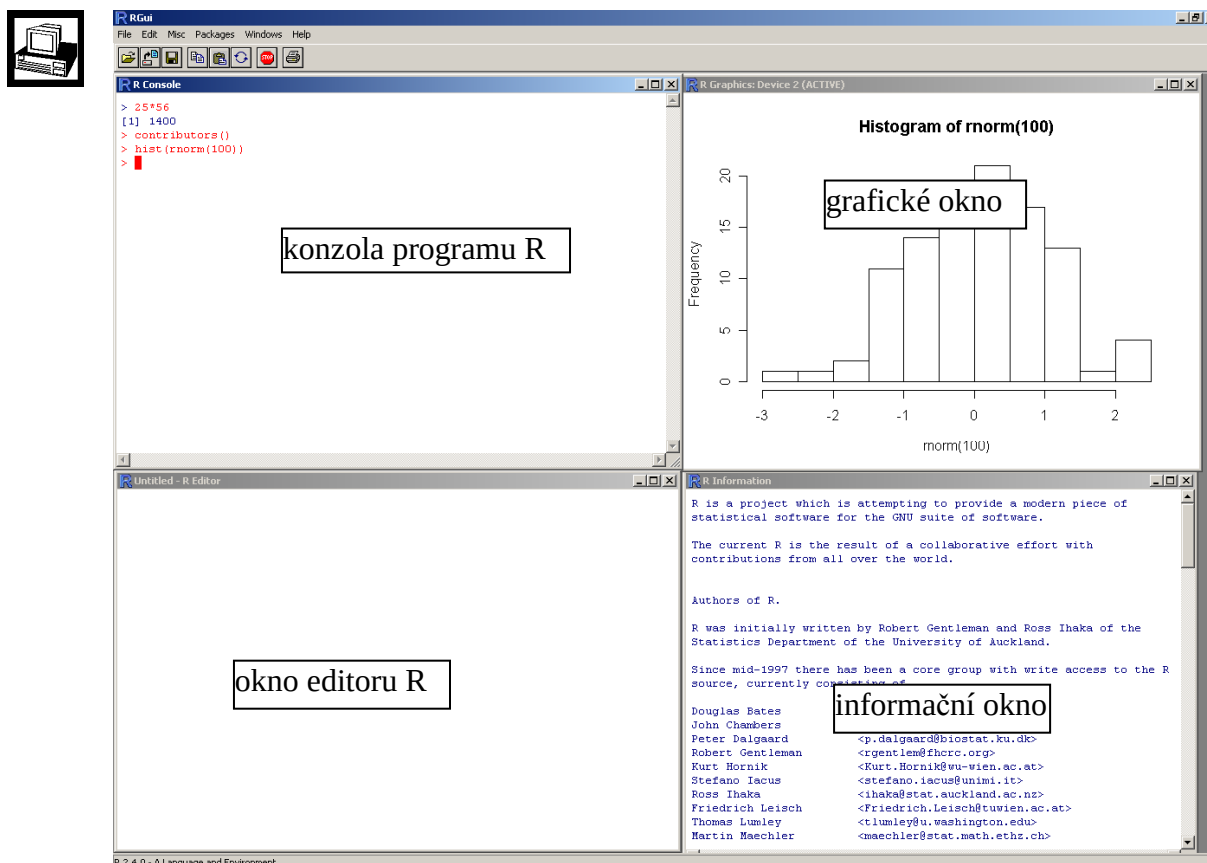
Balíček *base* obsahuje pouze základní knihovny (pro začátečníka jsou naprosto dostačující) – *base* (základní operace), *datasets* (knihovna příkladů dat), *graphics*, *grDevices*, *grid* (knihovny pro grafiku), *methods* (formálně definované metody a třídy objektů a programovací nástroje), *stats*, *stats4*, *splines* (statistické metody), *tktk*, *tools*, *utils* (nástroje pro programování, vývoj a administraci). Kromě těchto základních knihoven však R obsahuje ohromné množství dalších nástrojů, které lze stáhnout z archivu CRAN (*Packages*) nebo přímo v menu programu *Packages – Install packages*.

Po nainstalování a spuštění se objeví okno programu s konzolou (**R console**). V tomto okně lze spouštět funkce, vkládat objekty a objevují se zde i základní výstupy. Za specifických podmínek se mohou zobrazit ještě následující okna:

- Okno nápovědy – v případě dotazu na určitou funkci (help, ?). Toto okno už v nových verzích můžeme nastavit jako samostatné a není přímo součástí okna R.
- Grafické okno (R Graphics) – jestliže spustíme grafickou funkci (např. plot, hist, boxplot)
- Editor programu (R Editor) – jestliže v menu File zadáme New Script, nebo otevřeme New Script. V tomto okně si můžeme psát celé programy, poznámky k funkcím atd.
- Informační okno (R Information) – objevují se v něm různé informace volané funkcemi (např. contributors)

Aktuální citaci R získáme také pomocí příkazu `citation()`, citaci jednotlivých knihoven pak jako `citation("název knihovny")`:

R Development Core Team (2006). R: A language and environment for statistical computing. (software) R Foundation for Statistical Computing, Vienna (Austria). ISBN 3-900051-07-0, dostupné z: <http://www.R-project.org>.

Obr 1: Základní okno programu R se čtyřmi typy oken.

Kontrolní úkoly

1. Prohlédněte si stránky projektu (www.r-project.org). Poté přejděte do archívu a stáhněte si instalační program.
2. Nainstalujte si program R a spusťte jej..

Práce s konzolou

Okno konzoly slouží jako základní vstupní a výstupní rozhraní programu. Při práci s konzolou je nutné znát následující pravidla.

- Vstupní řádky, do nichž vepisujeme příkazy, jsou odlišeny červeným písmem a začínají znakem > (vypisuje se automaticky), pokud nezměníme základní nastavení.
- Výstupní řádek je psán modrým písmem a v případě hodnot začíná pořadovým číslem dané hodnoty (viz Obr 2).

```
> 1:100
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18
[19] 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36
[37] 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54
[55] 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72
[73] 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90
[91] 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100
> █
```


Obr 2: Příkaz pro vypsání čísel od 1 do 100. Jestliže se čísla nevejdou na řádek, pak pokračují na následujícím s označením pořadí (číslo 19 je devatenácté v pořadí).

- Napíšeme-li určitý příkaz do konzoly a spustíme jej pomocí klávesy Enter nelze jej již opravit přímo, ale v již napsaných příkazech můžeme listovat pomocí kláves ↑↓. Např. k příkazu 1:100 na obrázku se vrátíme pomocí stisku klávesy ↑. Historii příkazů lze uložit přes menu *File – Save History* (lze ji otevřít např. v Poznámkovém bloku).
- Obsah konzoly lze celý uložit pomocí *File – Save to File*.
- Konzolu vymažeme klávesovou zkratkou Ctrl L nebo v menu *Edit – Clear console*.
- Příkazy můžeme kopírovat a vkládat pomocí klasických zkratk Ctrl C, Ctrl V nebo vkládáme přes menu *Edit – Paste commands only*, která z vybraného textu vynechá vše kromě příkazů, tzn. zejména symbol >.
- konzola R je "case sensitive" – citlivá na velká a malá písmena, proto například funkce print není totéž co Print.

```
> print
function (x, ...)
  UseMethod("print")
<environment: namespace:base>
> Print
Error: object "Print" not found
> █
```


Obr 3: Příklad citlivosti na velká a malá písmena. R zná příkaz print (tiskni), ale nezná příkaz Print.

- V případě, že by byl příkaz velmi dlouhý a chtěli bychom jej rozdělit do více řádků, pak můžeme skočit na další řádek pomocí klávesy enter s tím, že se automaticky přidá na začátek nového řádku symbol +. To znamená, že program čeká na ukončení příkazu na tomto řádku (popř. dalších). Jestliže se symbol objeví omylem, pak můžeme psaní příkazu zrušit klávesou ESC nebo tlačítkem *Stop current computation*.

```
> plot(1:15, 2*2:16, xlim=c(1,15),
+ ylim=c(0,100)
+ )
> █
```


Obr 4: Nedopíšeme-li příkaz na jednom řádku, pokračuje R na dalším a navazující řádek automaticky označí symbolem +.

- Pro ukončení programu R lze použít standardní metody programů ve Windows nebo příkaz `q()`.

Základní syntaxe

Následující výpisy příkazů používaných v R budou uváděny tak, aby byly kopírovatelné do programu. Proto chcete-li vyzkoušet určitý příkaz, stačí jej pouze překopírovat (vstupní příkazy jsou modré, černé výstupy nekopírujte) z tohoto dokumentu do R.

R je jako každý programovací jazyk velice striktní ve stylu zápisu. Při nedodržení přesného zápisu program buď hlásí chybu (syntax error) nebo může dojít k provedení odlišné operace. V tomto případě se jedná o sémantickou chybu, kterou počítač neodhalí, protože neví, že se po něm požaduje něco jiného. Základní principy zápisu jsou uvedeny v následujících bodech.

- Všechny operace, včetně práce s výpisem a zadáváním objektů (dat) je nutné provádět pomocí vepsaných příkazů a funkcí.
- `#` – symbol slouží pro označení poznámky. Od místa označeného tímto symbolem do konce řádku se nic nevypisuje.


```
25 #vypíše pouze číslo 25 a ne tuto poznámku
[1] 25
```

- `()` Při zadávání většiny funkcí a příkazů je nutné do kulatých závorek zadat tzv. argumenty (parametry), které upřesňují použití funkce. Některé z nich mohou být automaticky nastaveny, některé vyžadují nastavení přímo. Informace o argumentech a jejich nastavení získáte buď v nápovědě nebo pomocí funkce `args(název funkce)`. Základní tvar zápisu funkce je tedy: **příkaz (soubor argumentů oddělených čárkou)**


```
round(x, digits = 0)
```

Zaokrouhlování čísla (nebo více čísel) `x` na určitý počet desetinných míst (`digits`), `digits` je standardně nastaveno na 0 desetinných míst, tzn. např. `round(4.569)` vrátí výsledek 4. Argumenty je často možné zkracovat (jestliže zkratka nemůže znamenat jiný argument), např. `digits=2` stačí psát v podobě `d=2`.

```
args(print.default) #vypíše argumenty funkce print.default
function(x, digits = NULL, quote = TRUE, na.print = NULL,
  print.gap = NULL, right = FALSE, max = NULL, ...)
```

Jestliže se při výpisu funkce objeví symbol tří teček (...) znamená to, že existují ještě další obecné argumenty přiřazené k tomuto typu funkce, ale specifikované u některé jiné funkce.

- `;` Více příkazů na jeden řádek lze zapsat tak, že je oddělíme středníkem, tzn. `funkce(argumenty); funkce(argumenty)`

```
print(1);print(3:8) #vypíše číslo 1 a pak vypíše čísla 3-8
[1] 1
[1] 3 4 5 6 7 8
```

- `{}` Výraz ve složených závorkách může být použit pro soubor příkazů, které se mají spustit bezprostředně po sobě (slouží např. pro psaní programů nebo delších funkcí). Symbol `+` na začátku řádku opět znamená, že výraz pokračuje z předchozího řádku. Po stisknutí ENTER tak můžeme psát na další řádek dokud neukončíme pravou složenou závorkou.

```
> {print(1:10)
+ print(1:5)
+ print(log(100))} #vytiskne postupně čísla 1-10, 1-5 a logaritmus 100
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
[1] 1 2 3 4 5
[1] 4.60517
> █
```

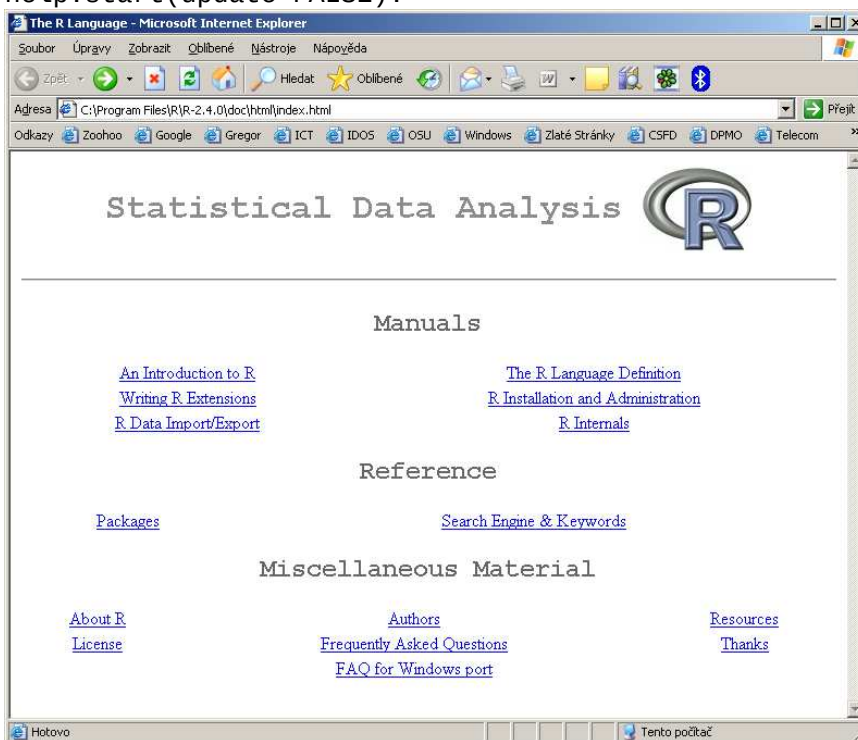

Obr 5: Ukázka spojení příkazů složenými závorkami.

Práce s nápovědou

Nápověda je pro používání programu R zcela zásadní. Nelze si totiž zapamatovat všechny funkce a argumenty, proto ji doporučuji maximálně využívat. R obsahuje tři základní typy nápovědy, přičemž všechny můžeme používat současně:

- **PDF manuály.** Obsahují základní manuály a základní reference o funkcích. Spouštíme je přes menu *Help – Manuals (in PDF)*.
- **HTML nápověda.** Vestavěná nápověda ve formě html stránky, která obsahuje manuály, seznamy funkcí v jednotlivých knihovnách (packages) a další materiály. Spouštíme ji přes menu *Help – Html Help* nebo příkazem `help.start(update=FALSE)`.

Obr 6: Html nápověda.

- **Reference.** Jedná se o nápovědu ke konkrétním objektům a funkcím v aktuálně zavedených knihovnách. Spouštíme ji buď příkazem `help(téma)` nebo `?téma` nebo v menu *Help – R-functions (text...)*.

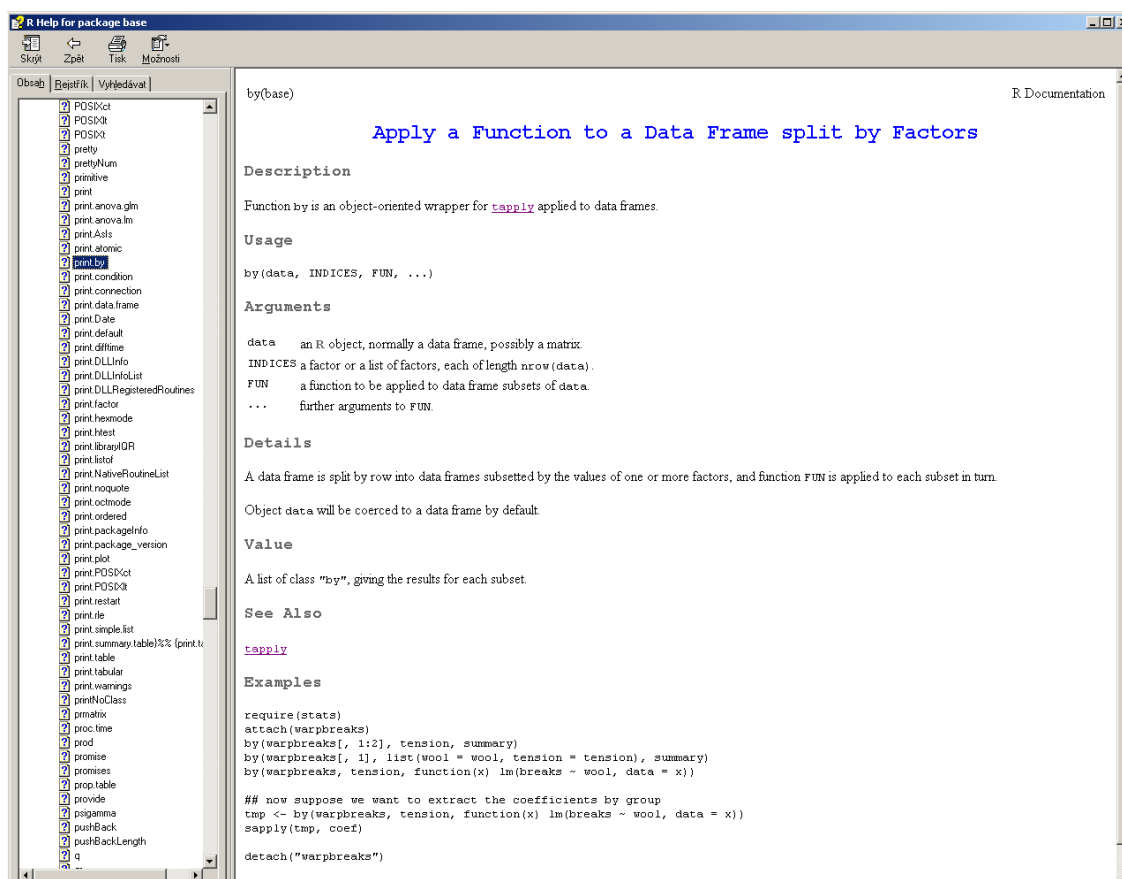
Reference mají obvykle následující položky:

- **Description** – stručný popis daného tématu (funkce, objektu atd.)
- **Usage** – způsob použití (zápis).
- **Arguments** – seznam argumentů a jejich vysvětlení.
- **Details** – upřesnění týkající se popisu tématu nebo určitého argumentu.
- **Value** – výstupní hodnota dané funkce (metody) – typ a struktura.

- Author – autor dané funkce (objektu).
- References – odkaz na literaturu vztahující se k tématu.
- See also – podobná nebo navazující témata.
- Examples – příklady.

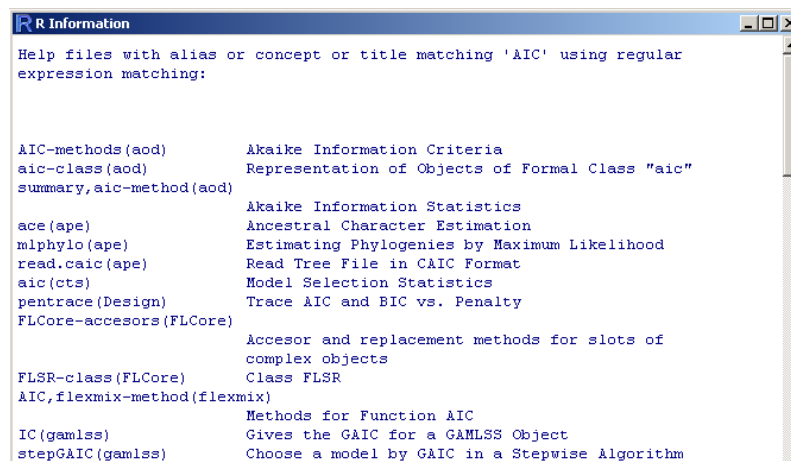
```
help(ls) # alternativní k ? ls
help(glm) # alternativní k ? glm
help(summary) # alternativní k ? summary
?glm
```


Obr 7: Reference k funkci `by`.

- **Vyhledávání témat v kontextu.** Předchozí příkaz vyhledává pouze v názvech a zkrácených popisech funkcí a objektů, zatímco tato možnost vyhledá dostupné položky nápovědy, v jejichž názvu, popisu (description) nebo klíčových slovech se vyskytuje daný text (téma). Kontextové vyhledávání spouštíme funkcí `help.search` ("téma") nebo menu *Help – Search Help*.

```
help.search("Wilcoxon")
```


Obr 8: Informační okno po příkazu `help.search("AIC")`. Vypíší se dostupné položky, v závorkách knihovny, ve kterých se položky nacházejí, a popis položek nápovědy.

Kontrolní úkoly

3. Zjistěte jaké argumenty má funkce `help` a funkce `rep`.
4. Vepište do R uváděné příklady pro práci s konzolou a nápovědou a spusťte je.
5. Z nápovědy se pokuste zjistit, k čemu slouží funkce `rep`.

Shrnutí:

R je prostředí a programovací jazyk vhodný pro statistickou analýzu dat a jejich grafickou prezentaci. Jedná se o dobu jazyka S známého díky komerčnímu produktu S-plus. Narozdíl od S-plus patří R mezi tzv. free software, tedy software volně šířitelný. U každého programovacího jazyka je velice důležité znát základní syntaxi příkazů a systém práce s konzolou (oknem, ve kterém zadáváme příkazy). R obsahuje poměrně rozsáhlou nápovědu, která usnadňuje orientaci v příkazech.

Metody k zapamatování:

Adresa, ze které lze stáhnout R a doplňující materiály:

<http://www.R-project.org>, resp. archiv CRAN (např. <http://cran.at.r-project.org>).

poznámka v příkazovém řádku

`()` slouží ke vkládání argumentů do funkce

`args(název funkce)` – výpis argumentů funkce

`;` odděluje více příkazů na jednom řádku

`+` označuje spojení více řádků do jednoho příkazu

`{ }` umožňuje provést sled příkazů umístěný v závorkách na více řádcích

`help(název funkce)` nápověda pro danou funkci (jinak také `?název`)

`help.search("kontext")` hledání funkcí podle kontextu

Výsledky

ad 3)

```
> args(help)
function (topic, offline = FALSE, package = NULL, lib.loc = NULL, verbose = getOption(
  "verbose"), try.all.packages = getOption("help.try.all.packages"),
  chmhelp = getOption("chmhelp"), htmlhelp = getOption("htmlhelp"),
  pager = getOption("pager"))
```

ad 5)

```
> help(rep)
```

slouží ke zopakování objektu uvedeného v argumentu `x` (viz další kapitola)

OBJEKTY

Cíle kapitoly:

Po prostudování kapitoly zvládnete toto:

- naučíte se přiřazovat jména k objektům;
- budete znát základní typy hodnot, které lze přiřadit objektům;
- zvládnete vytváření a manipulaci zejména s vektory, maticemi, tabulkami dat, poli a seznamy;
- budete umět studovat strukturu objektů a převádět objekty na jiné typy.

Klíčová slova: objekty, typy objektů, struktura objektů.

Průvodce

Následující kapitola je zcela zásadní. Abychom mohli do R zadávat data, je nutné pochopit, jaké typy dat lze vytvořit a použít, jak je možné zkoumat jejich strukturu a manipulovat s ní. Vše vám doporučuji postupovat pečlivě a pomalu. A nezapomeňte na kontrolní úkoly.

Názvy a základní typy

Vše s čím v programu R pracujeme jsou objekty. Objektem může být číslo, množina čísel, text, matice, funkce atd.. Objekty většinou při vytváření pojmenujeme, tzn. objektu „přiřadíme název a pak nahrazujeme vypisování objektu pouze jeho názvem“. Přiřazení většinou provádíme funkcí assign nebo pomocí „šipky“ <-. Název nám potom zastupuje daný objekt. Podle toho, zda objekty dále měníme rozlišujeme konstanty a proměnné. Názvy objektu vytváříme podle těchto pravidel:

- Název by se neměl shodovat s názvem jiného objektu (např. existuje funkce *log*, proto bychom neměli dávat jinému objektu název *log*, protože bychom přepsali původní). Je také nevhodné používat písmena c, q, t, C, D, F, I, T. (Poznámka: Jestliže chceme obecně zjistit, které názvy jsou již použity stačí je vyzkoušet napsat.)


```
a # momentálně není definován objekt s tímto názvem
Error: object "a" not found

c # název je použit pro funkci
.Primitive("c")

F # objekt s tímto názvem existuje
[1] FALSE

plus # momentálně není definován objekt s tímto názvem
Error: object "plus" not found

lm # název lm je použit pro funkci
function (formula, data, subset, weights, na.action, method = "qr",
  model = TRUE, x = FALSE, y = FALSE, qr = TRUE, singular.ok = TRUE,
  contrasts = NULL, offset, ...)
```

- Pojmenování by mělo mít logiku (pro objekt obsahující množinu naměřených nadmořských výšek dáme např. název *altitude*, *vyska* nebo jejich zkratky, abychom nemuseli dlouho přemýšlet, jak jsme objekt nazvali).

- Názvy by neměly být zbytečně dlouhé (např. objekt s naměřenými hodnotami *intoxikace* nazveme raději *intox* nebo *altitude* nazveme *altit* abychom nemuseli ve funkcích objekt dlouze vypisovat).
- Rozdělení názvu na dvě části se provádí pomocí tečky (např. průměrnou nadmořskou výšku můžeme nazvat *altit.prumer*, odchylku pak *altit.odchyl*). Názvy objektů nesmí obsahovat mezery (např. nelze vytvořit název *altit prumer*)
- Musíme respektovat přesné psaní velkých a malých písmen (např. *Altit*, *altid* a *ALTID* jsou tři různé názvy pro objekty).
- `<-`, **assign**(*x*, *value*) – přiřadí název objektu (také `=`, ale nedoporučuji); *x* zastupuje název, *value* je hodnota, popř. jiný objekt, kterému přiřazujeme název (viz příklad), alternativou je symbol `"="` (autoři většiny učebic ale používají `->`).
- Napsáním názvu objektu pak tento objekt vypisujeme na konzolu.

```
25 # příklad objektu - číslo 25
[1] 25
"test" # příklad objektu - text "test"
[1] "test"
xd2 <- 25 # objektu přiřazuji název xd2, je shodné s assign(xd2,25)
xd2 # výpis objektu xd2
[1] 25
Xd2 <- 26 # objektu přiřazuji název Xd2
Xd2
[1] 26
xd2<-Xd2 # hodnotu z objektu Xd2 přiřazuji objektu xd2
xd2
[1] 26
assign(x="my.l",value=25) #jiný způsob přiřazení názvu objektu
my.l
[1] 25
```


Každý objekt přísluší do určité třídy (class) objektů. Podle toho, do které třídy patří je možné s daným objektem manipulovat. R rozlišuje tzv. třídy (class), módy (mode) a typy (typeof) objektů. Obecně ale můžeme prohlásit, že základní dělení je následující:

- **čísla** (numeric)
 - celá (integer) – 2, 3, 4
 - „reálná“ (double) – .5, 3.8, 4.3
 - komplexní (complex) – 4+2i, 25-3i, i
- **textové řetězce** (character) – "test", "Ahoj";
- **datum** (date) – zadání je složitější, ale objekt vypadá následovně "2006-03-15";
- **logické hodnoty** (logical) – TRUE, FALSE;
- **vektory** (vector) – řady čísel, řetězců nebo jiných dat;
- **faktor** (factor) – speciální typ vektoru s nominálními nebo ordinálními daty (viz dále);
- **matice** (matrix) – klasické matematické matice nebo matice řetězců a jiných dat;
- **pole** (array) – ve své podstatě vícerozměrné matice;
- **seznamy** (list) – specifické objekty sdružující různé jiné objekty různých typů;
- **tabulky dat** (data.frame) – klasické databázové tabulky (viz dále);
- **funkce** (function) – příkazy, kterými spouštíme určitou operaci s objekty;
- **výrazy** (expression), **rovnice** (formula), speciální objekty (výsledky testů, analýz).

Striktní klasifikace objektů má své důvody. Hlavní výhoda spočívá v tom, že řada funkcí (tzv. generic funkce) funguje pro různé objekty různě. Například funkce `summary` nám v případě vektoru (řady) čísel vypočítá základní charakteristiky polohy (minimum,

maximum, medián, průměr a kvartily), zatímco pro vektor faktorů (viz dále) vypíše seznam jednotlivých položek a jejich četnost. Pro začátečníka je tento přístup zpočátku dost matoucí, nicméně použití různých příkazů pro různé typy objektů by bylo zbytečně složité (viz methods).


```
summary(c(1,3,4,8)) #shrnutí pro vektor čísel
  Min. 1st Qu.  Median    Mean 3rd Qu.    Max.
   1.0    2.5    3.5    4.0    5.0    8.0

summary(factor(c("a","aa","a","b"))) #shrnutí pro vektor tzv. faktorů
  a aa  b
2  1  1
```

Naproti tomu, některé funkce striktně vyžadují objekty určité třídy. Jestliže si nejsme jisti typem objektu a nerozpoznáme jej při výpisu na obrazovku (např. při importování dat z jiných programů nebo při použití výsledku určité funkce), můžeme využít funkce, které jsou schopny typ objektu určit:

- **class(x)** – výpis třídy objektu (vrátí např. „numeric“, „function“, „list“)
- **mode(x)** – podobné jako class, nerozlišuje však složitější objekty a pouze vypíše jakého typu jsou hodnoty v těchto objektech, např. numeric, complex, logical, character, raw, list
- **typeof(x)** – podobné jako mode, rozlišuje však některé **podtypy** (např. čísla rozlišuje na celá a reálná)


```
my.x<-2.8 # objekt s názvem my.x obsahuje číslo 2,8 (desetinná tečka)
class(my.x) # třída objektu my.x
[1] "numeric"
mode(my.x) # mode objektu my.x je shodný s třídou
[1] "numeric"
typeof(my.x) # typ objektu my.x ukazuje, že se jedná o reálné číslo
[1] "double"

class(array(1,2,3)) # testuje vytvořené pole
[1] "array"
mode(array(1,2,3)) # určuje že pole je číselné
[1] "numeric"
typeof(array(1,2,3)) # určuje že je vyhrazeno místo pro reálná čísla
[1] "double"

class(class) # určuje třídu funkce class, tedy že class je funkce
[1] "function"
mode(class) # v tomto případě shodný výsledek s třídou
[1] "function"
typeof(class) # zjišťuje, že class je vestavěná (builtin) funkce
[1] "builtin"
```

- **methods(x)** – vypíše všechny metody přiřazené k již zmiňované generic funkci. Uživatel tak může přímo použít metodu pro určitý objekt nebo ji vyhledat v nápovědě.


```
methods(summary)
 [1] summary.aov          summary.aovlist       summary.connection
 [4] summary.data.frame   summary.Date          summary.default
 [7] summary.ecdf*        summary.factor        summary.glm
[10] summary.infl         summary.lm            summary.loess*
[13] summary.manova       summary.matrix        summary.mlm
[16] summary.nls*         summary.packageStatus* summary.POSIXct
[19] summary.POSIXlt      summary.ppr*          summary.prcomp*
[22] summary.princomp*    summary.stepfun       summary.stl*
[25] summary.table        summary.tukeysmooth*

Non-visible functions are asterisked
```


Základní typy hodnot

- **Číslo** (numeric). Vypisujeme klasickým způsobem s tím rozdílem, že k oddělení desetinných míst používáme tečku, tzn. „1,25“ zapisujeme „1.25“ (velice důležité, protože v případě chybného psaní vypisuje R syntaktickou chybu!!!!). Pro složitější matematické výpočty je velkou výhodou to, že R počítá také s komplexními čísly. Zápis je podobný jako u reálných čísel, k imaginárnímu členu přidáváme písmeno i (např. 2+3i).

```
1.25 #číslo 1,25
[1] 1.25
120000000 #12 x 108
[1] 1.2e+08
0.000000001 #1 x 10-9
[1] 1e-09
17+2i #komplexní číslo
[1] 17+2i
2e-2 # 2 x 10-2
[1] 0.02
5.4e6 # 5,4 x 106
[1] 5400000
1,5 # chyba syntaxe protože jsme pro číslo použili desetinnou čárku
Error: syntax error in "1,"
```


- **Znak, řetězec** (character, string). Pro výpisy výsledků, označení názvů sloupců u tabulek, popř. psaní atributů musíme používat znaky nebo textové řetězce. Stejně jako v jiných programech a jazycích i zde musí být řetězec v uvozovkách (jednoduchých nebo klasických). Znak a řetězec bývá také často použit pro zvláštní objekt, který se nazývá **factor**. Jedná se o hodnoty dat na nominální škále (tzv. nominální proměnná). Přesný popis tohoto typu objektu bude v následující kapitole.

```
"Petr" # řetězec Petr je v uvozovkách, jinak je považována za název objektu
[1] "Petr"
Petr # není v uvozovkách, proto R považuje slovo Petr za název objektu
Error: object "Petr" not found
'Ahoj' # mohou být použity také jednoduché uvozovky
[1] "Ahoj"
```


- **Logická hodnota** (logical). Logické hodnoty se používají pro některé atributy funkcí, jsou výsledkem testování výrazů (např. zda 5 > 1) nebo se používají pro indexování vektorů (vše viz výše). Existují dvě základní logické hodnoty pravda (**TRUE**, **T**) a nepravda (**FALSE**, **F**). Hodnoty jsou opět „case sensitive“ tedy citlivé na velká a malá písmena, proto je nelze psát jinak než uvedeným způsobem.

```
F # zkrácený způsob zápisu FALSE (nepravda)
[1] FALSE
T # zkrácený způsob zápisu TRUE (nepravda)
[1] TRUE

FALSE # obecný způsob zápisu FALSE (nepravda)
[1] FALSE
False # chybný způsob zápisu FALSE (nepravda), jsou použita malá písmena
Error: object "False" not found
```


- **Datum** (date). Zápis pro datum je trochu složitější a vyžaduje další znalosti syntaxe R. Vzhledem k tomu, že se datum pro analýzy dat většinou nepoužívá (spíše např. den v roce atd.), nebudeme zápis podrobněji rozebírat.

```
as.Date("2007-10-16") #základní styl zápisu data (v mezinárodním systému)
[1] "2007-10-16"
as.Date("16.10.2007",format="%d.%m.%Y")# styl zápisu data ve zvoleném systému
[1] "2007-10-16"
```


- **Vzorec (formula)** – označuje různé druhy vzorců pro modely, grafy a některé výpočty. Základní zápis je $y \sim x$, což znamená „y závislé na x“. Podrobnosti je nutné znát až při tvorbě grafů a analýze závislosti (viz podkapitola další důležité grafy).


```
y~x
y ~ x
class(y~x)
[1] "formula"
```

- **Chybějící a další speciální hodnoty.** **NA**: chybějící hodnota (např. při načítání dat), **Inf**: nekonečno (např. při $1/0$), **NaN**: not a number, nečíselná hodnota (např. při dělení $0/0$), **NULL**: reprezentuje nulový objekt.


```
1/0
[1] Inf
-5/0
[1] -Inf
x<-NA
x
[1] NA
0/0
[1] NaN
```


Průvodce

Jak jste si jistě všimli v textu, z uvedených typů hodnot budou pro nás prozatím podstatné pouze čísla, řetězce a logické hodnoty. Jejich styl zápisu musíme znát nejen při zadávání dat, ale také pro specifikaci argumentů jednotlivých funkcí.

Tvorba vektorů a dalších jednoduchých objektů

- **Vektor** (variační řada, vector). Vektory představují množinu hodnot (čísel, znaků, řetězců, datum, logické hodnoty, faktor atd.), kde každý prvek má své pořadí. Jsou to asi nejpoužívanější objekty v R, proto je velice důležité se s nimi naučit dobře pracovat. Obecně pracujeme s vektory jako s variační řadou ve statistice. Při vytváření vektorů si musíme být vědomi toho, že nelze vytvořit jeden vektor obsahující současně různé typy hodnot (např. čísla a znaky nebo logické hodnoty, viz příklad). Základní zadávání vektorů je následující:

- **c(..., recursive=F)**. Sloučí hodnoty v závorce do vektoru (řady). Typ výsledného vektoru závisí na zadaných hodnotách.
 - recursive používá se pro tzv. seznamy (viz `help(c)`)


```
c() #nulový objekt
NULL
c(1,2,4,8) # číselný vektor
[1] 1 2 4 8
c("ab","ad","dd","lc") # vektor řetězců
[1] "ab" "ad" "dd" "lc"
c(T,T,T,F,T,F) # vektor logických znaků
[1] TRUE TRUE TRUE FALSE TRUE FALSE

x<-c(4,6,9,3) #vektoru přiřadím název x
y<-c(5,9,7,5) #vektoru přiřadím název y
c(x,y) # z vektoru x a y vytvoříme jeden vektor
[1] 4 6 9 3 5 9 7 5

c(c(1,2,3),c(4,5,6))#dva vektory sloučené v jeden
[1] 1 2 3 4 5 6

c(1,2,T,F) # všechny hodnoty jsou převedeny na čísla
[1] 1 2 1 0
```

```
c(1,2,"a",F) # jedna z hodnot je znak takže vektor bude znakový
[1] "1"      "2"      "a"      "FALSE"
```

- **vector(mode="logical", length=0).** Vytvoří vektor daného typu (*mode* – viz funkce *mode*), dané délky *length* (tzn. počet členů/prvků řady) s nulovými hodnotami (*FALSE* pro *logical*, prázdný řetězec "" pro *character*, *0+0i* pro *complex*, atd.)

```
vector() #přednastavené hodnoty - logický vektor, počet prvků = 0
logical(0)
vector(length=3) #vektor logických hodnot o 3 prvcích
[1] FALSE FALSE FALSE
vector(mode="integer", length=3) #vektor celých čísel o 3 prvcích
[1] 0 0 0
vector(mode="complex", length=5) #vektor komplexních čísel
[1] 0+0i 0+0i 0+0i 0+0i 0+0i
vector(mode="character", length=3) #vektor znaků o 3 prvcích
[1] "" "" ""
```


- **sequence(nvec).** Vytvoří řadu celých čísel od 1 do čísla (čísel) uvedeného v *nvec* (pro každé uvedené číslo).

```
sequence(5) # vektor celých čísel od 1 do 5
[1] 1 2 3 4 5
sequence(-5) # vektor od 1 do -5
[1] 1 0 -1 -2 -3 -4 -5
sequence(c(10,4)) #vektor od 1 do 10 a od 1 do 4
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 1 2 3 4
```


- **a:b.** Vytvoří aritmetickou posloupnost celých čísel od čísla *a* do čísla *b*.

```
5:10 # vektor celých čísel od 5 do 10
[1] 5 6 7 8 9 10
5:1 # od 5 do 1
[1] 5 4 3 2 1
-20:-11 # od -20 do -11
[1] -20 -19 -18 -17 -16 -15 -14 -13 -12 -11
c(1:4) # shodne s 1:4
[1] 1 2 3 4
```


- **seq(from=1, to=1, by=((to-from)/(length.out-1)), length.out=NULL, along.with=NULL, ...).** Vytvoří sekvenci od *from* do *to*, po dílcích (*by*), o výsledné délce (*length.out*) nebo o délce shodné s délkou vektoru v *along.with*. (podobné funkce viz *seq.int*, *seq_along*, *seq_len*).

```
seq(5) #klasická sekvence od 1 do 5 (jako sequence)
[1] 1 2 3 4 5
seq(5,9) # sekvence od 5 do 9 (jako 5:9)
[1] 5 6 7 8 9
seq(5,9,by=0.5) # sekvence od 5 do 9 po 0.5 dílcích
[1] 5.0 5.5 6.0 6.5 7.0 7.5 8.0 8.5 9.0
seq(from=5,by=0.2,length.out=18) # 18 čísel od 5 po 0.2 dílcích
[1] 5.0 5.2 5.4 5.6 5.8 6.0 6.2 6.4 6.6 6.8 7.0 7.2 7.4 7.6 7.8 8.0 8.2 8.4
seq(from=5,by=2,length.out=10) # 10 čísel od 5 po 2 dílcích
[1] 5 7 9 11 13 15 17 19 21 23
seq(from=5,by=0.2,along.with=5:10)# od 5 po 0.2 o délce 6 hodnot
[1] 5.0 5.2 5.4 5.6 5.8 6.0
```


- **rep(x, times=1, length.out=NA, each=1).** Vytvoří vektor opakování objektu *x* (hodnota nebo vektor). Argument *times* udává počet opakování *x*,
 - *length.out* – délka výsledného vektoru,
 - *each* – počet opakování každého prvku (v případě, že *x* je vektor, viz příklady)

```
rep(12,times=6) #6x opakování čísla 12
[1] 12 12 12 12 12 12
```



```

rep("a",times=6) #6x opakování písmene "a"
[1] "a" "a" "a" "a" "a" "a"
rep(1:3,times=6) #6x opakování vektoru s prvky 1,2,3
[1] 1 2 3 1 2 3 1 2 3 1 2 3 1 2 3 1 2 3
rep(1:3,each=2) #2x opakování každého prvku
[1] 1 1 2 2 3 3
rep(1:3,times=3, each=2) #2x opakování každého prvku a 3x celého vektoru
[1] 1 1 2 2 3 3 1 1 2 2 3 3 1 1 2 2 3 3
rep(1:3,times=3, each=2,length.out=15)#totéž, ale délka pouze 15 prvků
[1] 1 1 2 2 3 3 1 1 2 2 3 3 1 1 2
rep(c(1,4,10),times=3) #3x opakování vektoru s uvedenými prvky
[1] 1 4 10 1 4 10 1 4 10
rep(c(1,4,10),times=c(1,3,2)) #1x první prvek, 3x druhý prvek, 2x třetí
prvek
[1] 1 4 4 4 10 10
rep(c(1,4,10),times=c(2,3)) #chybné zadání vektoru opakování (2 prvky)
Error in rep(c(1, 4, 10), times = c(2, 3)) :
  invalid 'times' argument

```


Kontrolní úkoly

1. Vytvořte vektor s názvem *hodnoty*, který bude obsahovat tato data: 1, 1.5, 3.4, 15, 12, 6.4
 2. K vektoru *hodnoty* přidejte čísla 5 a 1 a uložte do vektoru *hodnoty*
 3. Vytvořte objekt *my.stat*, ve kterém bude slovo: statistika
 4. Vytvořte vektor s názvem *zeme* a s hodnotami: Asie, Evropa, Amerika, Evropa, Amerika, Amerika, Evropa
 5. Vytvořte vektor čísel od 15 do -15.
 6. Vytvořte vektor čísel od 0 do 1 s přírůstkem 0.05.
 7. Vytvořte vektor čísel od -5 do -2 s přírůstkem -0.5.
 8. Vytvořte vektor čísel od 10 do 2 snižující se o 0.5.
 9. Vytvořte vektor, ve kterém se budou opakovat hodnoty „a“ a „b“ 20×.
 10. Vytvořte vektor, ve kterém se bude opakovat 20× znak „a“ a pak 20× znak „b“
 11. Vytvořte vektor, ve kterém se bude opakovat 10× znak „a“ a pak 5× znak „b“
 12. Vytvořte vektor, ve kterém se bude opakovat 3× číslo 5, 4× číslo 6 a 5× číslo 7.
 13. Vytvořte objekt *my.l*, do kterého uložíte vektor lichých čísel od 27 do 59.
 14. Zdvojte hodnoty uložené v objektu *my.l* tak aby šly 27, 27, ... 59,59. Následně zdvojte znovu hodnoty tak aby šly 27...59, 27...59.
- **matrix** (data=NA,nrow=1,ncol=1,byrow=F,dimnames=NULL) – vytvoří matici hodnot (*data*), o *nrow* počtu řádků, *ncol* počtu sloupců, názvy dimenzí (*dimnames*) jsou vytvořeny jako seznam. Jestliže je hodnot v *data* méně než má být prvků v matici, pak se budou po použití posledního prvku vektoru v *data* znovu opakovat od první položky (viz příklad).
 - *byrow* – je logický argument, zda hodnoty uvedené v *data* mají být nejprve vypisovány do řádku (popř. do sloupce).


```

matrix(5,nrow=4,ncol=6)# matice o 4 řádcích a 6 sloupcích
[ ,1] [ ,2] [ ,3] [ ,4] [ ,5] [ ,6]
[1,] 5 5 5 5 5 5
[2,] 5 5 5 5 5 5
[3,] 5 5 5 5 5 5
[4,] 5 5 5 5 5 5
matrix(1:6,2,3) # vytvoří matici 2x3, hodnoty jsou řazeny po sloupcích
[ ,1] [ ,2] [ ,3]
[1,] 1 3 5
[2,] 2 4 6

# v případě, že je hodnot málo, jsou opětovně doplňovány z vektoru
matrix(1:4,2,3,byrow=TRUE)#hodnoty jsou po řádcích a opakují se znovu
[ ,1] [ ,2] [ ,3]

```

```
[1,] 1 2 3
[2,] 4 1 2
Warning message:
data length [4] is not a sub-multiple or multiple of the number of
columns [3] in matrix

matrix(c("a","b","a","d","a","c"),2,3,T)#podobné, ale hodnoty jsou řetězce
      [,1] [,2] [,3]
[1,] "a"  "b"  "a"
[2,] "d"  "a"  "c"

#tvorba názvů dimenzí v matici pomocí seznamu (viz dále), hodnoty jsou logické
matrix(c(T,T,T,F,F,T),2,3,T,dimnames=list(sex=c("muž","žena"),otazka=1:3))
      otazka
sex      1      2      3
muž   TRUE   TRUE  TRUE
žena  FALSE  FALSE  TRUE
```

- **array** (data=NA, dim=length(data),dimnames=NULL). Vytvoří pole, tedy jedno-
vícerozměrnou matici dat s hodnotami v *data* a rozsahem jednotlivých dimenzí podle
vektoru v *dim* a názvech dimenzí v *dimnames* (zapsáno jako seznam – list, viz dále)
(pro pochopení pojmu pole je nejvhodnější uvést konkrétní příklad, viz příklady).

```
# tvorba dvojrozměrného pole (1. dimeze=4, 2. dimeze = 3
# s hodnotami 1-12
array (1:12, c(4, 3))
      [,1] [,2] [,3]
[1,] 1 5 9
[2,] 2 6 10
[3,] 3 7 11
[4,] 4 8 12

# dvojrozměrné pole o 4 řádcích a 2 sloupcích, s názvy dimenzí vz (vzorek 1-4)
# a sex (pohlaví m=muž, z=žena)
array (c(1,5,3,7,8,9),c(4, 2),dimnames=list(vz=1:4,sex=c("m","z")))
      sex
vz  m z
1 1 8
2 5 9
3 3 1
4 7 5

#Studujeme barevnost skvrn (light - světlá, medium - střední, dark - tmavá
#na krovkách u samců (male) a samic (female) určitých brouků na 4 různých
#lokalitách (L1,L2,L3,L4). V tabulce chceme zpřehlednit počty jedinců daného
#pohlaví s určitými křídly na každé lokalitě. Počty jedinců pro každou #kombinaci
můžeme zobrazit pomocí trojrozměrného pole.

x1<-array(c(12,3,5,4,11,5,4,1,7,3,6,6,10,4,8,4,12,7,9,9,14,10,2,3), dim =
c(3,4,2), dimnames=list(color=c("light","medium","dark"), locality =
c("L1","L2","L3","L4"), sex=c("male","female")))
x1
, , sex = male

      locality
color  L1 L2 L3 L4
light  12  4  4  3
medium  3 11  1  6
dark   5  5  7  6

, , sex = female

      locality
color  L1 L2 L3 L4
light  10  4  9 10
medium  4 12  9  2
dark   8  7 14  3
```



```
array(3, c(1, 4)) #jednorozměrné pole o 1 řádku a 4 sloupcích
      [,1] [,2] [,3] [,4]
[1,]    3    3    3    3

array(3, c(4, 1)) #jednorozměrné pole o 1 sloupci a 4 řádcích
      [,1]
[1,]    3
[2,]    3
[3,]    3
[4,]    3
```

- **list** (tag=value, ...). Objekt seznam je zvláštní typ objektu, se kterým se setkáváme buď při zadávání některých argumentů funkcí (např. dimnames u array) nebo spíše jako s výstupy některých funkcí. Do tohoto objektu můžeme uložit čísla, vektory, pole, matice i řetězce najednou. Seznamy mohou mít názvy jednotlivých položek (tag – nepovinné) a v rámci nich jsou uloženy hodnoty (v každé položce pouze jeden typ). V případě, že chceme nechat položku prázdnou (pouze tag), pak používáme funkci **alist** hodnota v dané položce je pak NULL


```
#tvorba seznamu tří vektorů různé délky (bez názvů položek)
list(c(3,2),c(4,5,7),c(5,4,2,7))
[[1]]
[1] 3 2

[[2]]
[1] 4 5 7

[[3]]
[1] 5 4 2 7

#tvorba seznamu matice a dvou vektorů různé délky a typu s názvy položek
list(matice=matrix(1:4,2,2),typ=c("součet","rozdíl","součin"),
     vysledek=c(4,-2,3,6,-2,8))
$matice
      [,1] [,2]
[1,]    1    3
[2,]    2    4

$typ
[1] "součet" "rozdíl" "součin"

$vysledek
[1] 4 -2 3 6 -2 8

list(t1=,t2=1:3)#vytvoří pouze t2, protože je neprázdná
Warning: an element is empty and has been omitted
the part of the args list of 'list' being evaluated was:
      (t1 = , t2 = 1:3)
$t2
[1] 1 2 3

alist(t1=,t2=2)#vytvoří také prázdnou položku t1
$t1

$t2
[1] 2

#vytvoří "seznam v seznamu" (v položce hodnoty je seznam vektorů a,b)
list(hodnoty=list(a=1:4,b=5:15),lokalita=c("Beskydy","Jeseníky"))
$hodnoty
$hodnoty$a
[1] 1 2 3 4

$hodnoty$b
[1] 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
```

```
$lokalita
[1] "Beskydy" "Jeseníky"
```

- **data.frame** (tag=values, ..., row.names, check.rows=F, check.names=T, stringsAsFactors=T). Data frame je klasická dvojrozměrná tabulka dat, kde rozdíly od pole a matice mohou jednotlivé sloupce (pole) obsahovat různé typy dat (ale v jednom sloupci nanejvýš jeden typ). Zápis tabulky dat je podobný jako u seznamu s tím rozdílem, že počet hodnot ve sloupcích musí být shodný pro všechny sloupce. Obecně většinou data nejsou zadávána tímto způsobem, ale do formátu data.frame jsou importována např. z MS Excel nebo vytvářena ve speciálním vestavěném editoru.
 - *row.names* může obsahovat vektor s názvy řádků.
 - *check.rows* a *check.names* jsou logické argumenty pro kontrolu správnosti řádků a názvů sloupců (např. se názvy sloupců nesmí dublovat).
 - *tag* – název sloupce je nepovinný, stačí zadat pouze hodnoty (*values*).
 - *stringsAsFactors* – argument standardně nastaven na TRUE, tzn. v případě, že zadáme sloupec znaků, pak je převeden na typ faktor (viz následující objekt typu factor), což většinou není na závadu, protože předpokládáme, že ve sloupci je určitý statistický znak). Jestliže přesto chceme převodu zabránit, stačí nastavit *stringsAsFactors=F*.

```
#tabulka se sloupci (poli) nr (číslo), typ (faktor) a polut (logická hodnota)
#vstupní data sloupce typ jsou řetězce, ale jsou převedeny na faktory
data.frame(nr=5:9, typ=c("a", "b", "c", "d", "e"), polut=c(T,F,T,T,F))
```

```
nr typ polut
1 5 a TRUE
2 6 b FALSE
3 7 c TRUE
4 8 d TRUE
5 9 e FALSE
```

```
#zadání v případě opakování některých údajů ve sloupcích, povšimněte si, že
#u funkce seq byl použit argument length.out jen zkráceně jako len
data.frame(exp=rep(1:3,2), latka=rep(c("a", "b"),3), hodn=seq(3, by=0.5, len=6))
```

```
exp latka hodn
1 1 a 3.0
2 2 b 3.5
3 3 a 4.0
4 1 b 4.5
5 2 a 5.0
6 3 b 5.5
```

```
#dva sloupce se stejným názvem
```

```
data.frame(exp=rep(1:4), exp=rep(1:2,2), hodn=seq(3, by=0.5, len=4), check.names=F)
```

```
exp exp hodn
1 1 1 3.0
2 2 2 3.5
3 3 1 4.0
4 4 2 4.5
```

```
#check.names detekovalo stejné názvy a vytvořilo jiný název pro druhý sloupec
data.frame(exp=rep(1:4), exp=rep(1:2,2), hodn=seq(3, by=0.5, len=4), check.names=T)
```

```
exp exp.1 hodn
1 1 1 3.0
2 2 2 3.5
3 3 1 4.0
4 4 2 4.5
```

- **factor**
(x=character(), levels=sort(unique.default(x), na.last=TRUE), labels=leve

`ls, exclude=NA, ordered=is.ordered(x))`. Ve své podstatě je to vektor znaků (statistických), které jsou nominální (například pohlaví – samec, samice; typ použitého hnojiva – fosfor, vápník, dusík) nebo ordinální (velikost – menší, střední, větší). Pochopení objektu `factor` je důležité a bude se ještě dále upřesňovat.

- `levels` – nastavení možných hodnot faktoru (úrovně). Jedná se o hodnoty, kterých vektor může nabývat, ostatní jsou změněny na NA hodnotu. V případě, že položku nepoužijeme, nastaví se `levels` automaticky tak, že jsou vybrány všechny možné hodnoty obsažené ve vektoru a ty jsou seřazeny.
- `labels` – mění názvy hodnot v pořadí, v jakém jsou uvedeny v `levels`.
- `exclude` – při tvorbě objektu je možno předem určité hodnoty ignorovat, ty jsou pak, např. vektor hodnot v `exclude` vynechává automaticky NA. Tomu lze zabránit nastavením `exclude` na NULL.
- `ordered` – slouží k označení, zda je faktor čistě nominální proměnná nebo ordinální.


```
factor(c(1,1,2,1,3,4,4,2,1))#tvorba jednoduchého objektu typu faktor
[1] 1 1 2 1 3 4 4 2 1
Levels: 1 2 3 4
factor(c(1,1,2,1,3,4,4,2,1), levels=4:1) #jiné řazení hodnot
[1] 1 1 2 1 3 4 4 2 1
Levels: 4 3 2 1
factor(c(1,1,2,1,3,4,4,2,1), levels=4:1, labels=c(40,30,20,10)) #jiné názvy
[1] 10 10 20 10 30 40 40 20 10
Levels: 40 30 20 10
factor(c(1,1,2,1,3,4,4,2,1), levels=4:1, labels=c("a","b","c","d"))#jiné názvy
[1] d d c d b a a c d
Levels: a b c d
factor(c(1,1,2,1,3,4,4,2,1,NA,NA)) #NA v levels nezařazeno (automat. v exclude)
[1] 1 1 2 1 3 4 4 2 1 <NA> <NA>
Levels: 1 2 3 4
factor(c(1,1,2,1,3,4,4,2,1,NA,NA), exclude=NULL)#do levels je zařazeno také NA
[1] 1 1 2 1 3 4 4 2 1 <NA> <NA>
Levels: 1 2 3 4 <NA>
factor(c(1,1,2,1,3,4,4,2,1), exclude=1)#nezahrnout 1, převedena na NA
[1] <NA> <NA> 2 <NA> 3 4 4 2 <NA>
Levels: 2 3 4
factor(c(1,1,2,1,3,4,4,2,1), ordered=T)#tvorba ordinálního faktoru
[1] 1 1 2 1 3 4 4 2 1
Levels: 1 < 2 < 3 < 4

# i když faktor vypadá jako soubor čísel, po vynásobení vrátí chybu, protože se
# o čísla nejedná
factor(c(1,1,2,1,3,4,4,2,1))*3
[1] NA NA NA NA NA NA NA NA NA
Warning message:
* not meaningful for factors in: Ops.factor(factor(c(1, 1, 2, 1, 3, 4, 4, 2, 1)),
3)
```


Kontrolní úkoly

15. Vytvořte matici 3 řádky a 4 sloupce ve které budou pouze čísla 1.
16. Vytvořte stejnou matici, ve které se budou opakovat čísla 10, 20, 30 za sebou ve sloupcích. Následně vytvořte matici, kde e bude opakovat v řádcích 10, 20, 30, 40.
17. Vytvořte matici, ve které budou názvy řádků země ČR a SR (proměnná země) a ve sloupcích proměnná plocha s hodnotami pevnina a voda. Vlastní data potom budou údaje o rozloze 77 276, 49 036, 1 590, NA.
18. Vytvořte pole 9x3 s hodnotami 1:27.
19. Vytvořte trojrozměrné pole 3x4x2 s hodnotami 12:36

20. Vytvořte pole s dimenzemi 2x2x3, kde 1. dimenze je označení nemoc – nakažen, nenakažen, 2. dimenze je pohlaví – muž, žena, 3. dimenze je kontinent – Afrika, Amerika, Evropa, hodnoty jsou 55,12,38,12,16,14,28,31,26,5,42,36
21. Vytvořte seznam, kde v první položce nazvané *popis* bude textový řetězec "výsledek testu", v druhé položce nazvané *hodnota* bude vektor čísel 21,34,25
22. Vytvořte seznam, ve kterém budou uloženy výsledky předchozích úkolů 15:20.
23. Vytvořte tabulku dat *obyv* ve které budou sloupce *country*, *population* a *percent* s hodnotami pro 1. sloupec Čína, Indie, EU, USA, Indonésie, pro 2. sloupec 1320955000, 1169016000, 492964961, 303004000, 231627000, pro 3. sloupec 19.8, 17.52, 7.39, 4.54, 3.47.
24. Vytvořte vektor hodnot faktoru 1,2,1,1,2,1,2,1,1
25. Změňte zadání vektoru tak, aby byla hodnota 2 považována za první v pořadí
26. Upravte předchozí zadání tak, že místo hodnoty 1 se bude vypisovat "žena" a místo 2 "muž".

Převod objektů

V případě, že je nutné určitý objekt převést na jiný typ, je k dispozici velké množství transformačních funkcí a funkcí, které testují daný objekt podobně jako funkce `class`, ale dotazují se na konkrétní typ objektu a vrací logickou hodnotu.

- `is.` typ objektu – testuje, zda je daný objekt dané třídy (typu) (viz `methods(is)`)
- `as.` – typ objektu převede objekt na objekt dané třídy (viz `methods(as)`)

```
x<-c(1:5)
is.vector(x) # je daný objekt typu vektor? ano
[1] TRUE
is.integer(x) # obsahuje pouze celá čísla? ano
[1] TRUE
is.list(x) # je daný objekt typu seznam? ne
[1] FALSE
as.list(x) # převed' objekt x na seznam
[[1]]
[1] 1

[[2]]
[1] 2

[[3]]
[1] 3

[[4]]
[1] 4

[[5]]
[1] 5

x<-as.list(x) # převed' objekt x na seznam
is.list(x)
[1] TRUE
```


Vyhledávání objektů a čtení jejich struktury

Všechny objekty, které v průběhu práce vytváříme, se ukládají do paměti a můžeme s nimi kdykoliv manipulovat. Vytvořené objekty jsou součástí tzv. workspace (pracovního prostoru), který celý ukládáme na harddisk (menu *File – Save Workspace*). Vytvoříme tak soubor s koncovkou `.R`. Tento soubor lze kdykoliv otevřít a objekty v něm uložené dále

používat. Jestliže zavřeme R bez uložení, pak při dalším spuštění již námi vytvořené objekty nejsou k dispozici.

Pro práci s programem R a objekty je důležité kromě typu objektu znát několik dalších operací, které nám práci usnadní. Jsou to zejména:

- **ls(name, pattern, all.names=F)** – je shodné s **objects** – vypíše objekty v daném prostředí (workspace, popř. speciální dle čísla nebo názvu – *name*). Pro naše potřeby stačí **ls()** – výpis objektu, které jsou aktuálně v daném prostředí (workspace)
 - *pattern* – vyhledávací výraz (co hledat, např. objekty začínající na „a“,
 - *all.names* – vyhledává také objekty začínající tečkou


```
#nejprve uložíme do workspace několik objektů
x1<-25
x3<-26
cmy<-"ahoj"
x<-29
ls() #vypíše všechny aktuálně existující objekty
[1] "cmy" "x"   "x1"  "x3"
objects() # shodné s ls()
[1] "cmy" "x"   "x1"  "x3"
#příklad vyhledávání objektů
a<-1; b<-4; aa<-2; b.a<-4; .a<-"Petr"
ls()
[1] "a"   "aa"  "b"   "b.a"
ls(pat="a",all.names=T) #vypisuje také objekty začínající tečkou
[1] ".a"  "a"   "aa"  "b.a"
```

- **rm(..., list, pos = -1, envir, inherits = F)** – maže vybrané objekty zadané buď přímo nebo jako vektor názvů (*list*) v daném prostředí (*envir*), *inherits* – prohledá také všechny vazby (viz ?rm)


```
x1<-15;x2<-15;x3<-15;x4<-15; ls()
[1] "x1" "x2" "x3" "x4"
rm(x1,x2);ls() #dva objekty jsou vymazány
ls() #seznam aktuálních objektů
[1] "x"   "x3"  "x4"  "y"   "z"

rm(list=ls());ls() #návod, jak vymazat všechny objekty
character(0)
```

- **str(x)**: přehledně vypíše podrobnou vnitřní strukturu objektu *x*


```
# tvorba tabulky dat (data.frame) se třemi sloupci
x1<-data.frame(exp=rep(1:3,2),latka=rep(c("a","b"),3),hodn=seq(3,by=0.5, len=6))
str(x1) # výpis struktury sloupců (6 řádků, 3 sloupce atd.)
'data.frame':  6 obs. of  3 variables:
 $ exp  : int  1 2 3 1 2 3
 $ latka: Factor w/ 2 levels "a","b": 1 2 1 2 1 2
 $ hodn  : num  3 3.5 4 4.5 5 5.5
```

- **comment(x)** – nastaví nebo vypíše komentář k danému objektu *x*


```
comment(x1)<-c("Experiment testování kalcia","2002"); comment(x1)
[1] "Experiment testování kalcia" "2002"
```

- **attributes(x)** – objekty mají různé vlastnosti, které lze dále zkoumat a nastavovat. Příslušná funkce vypisuje všechny atributy objektu *x*


```
attributes(x1)
$names
[1] "exp"   "latka" "hodn"

$row.names
[1] 1 2 3 4 5 6

$class
[1] "data.frame"
```

```
$comment
[1] "Experiment testování kalcia" "2002"
```

- **attr(x, which)** – nastaví nebo přečte danou vlastnost (atribut *which*) objektu *x*

```
attr(x1,"class")
[1] "data.frame"
```

- **demo(topic)** – spustí nebo zobrazí ukázkový program (*topic*)

```
demo() #vypíše informační okno o dostupných demo programech
demo(image) #spuštění ukázky
demo(graphics)
demo (persp)
demo (plotmath)
```

- **data(..., list, package, lib.loc, verbose, envir)** – vypíše ukázková data v dané knihovně (*package*).

```
data()
```

- **summary(objekt, maxsum, digits, ...)** – celkový přehled o určitém objektu (podle typu objektu), *maxsum* – kolik úrovní bude vypsaných, *digits* – počet desetinných míst

```
summary(1:25) #souhrn pro vektor čísel
  Min. 1st Qu.  Median    Mean 3rd Qu.    Max.
    1       7      13     13    19      25

#souhrn pro již použitou tabulku x1 je souhrnem pro každou položku
#vidíme, že exp je číslo a ne faktor (i když by měl správně být)
summary(x1)
      exp      latka      hodn
Min.   :1.00   a:3    Min.   :3.000
1st Qu.:1.25   b:3    1st Qu.:3.625
Median :2.00           Median :4.250
Mean   :2.00           Mean   :4.250
3rd Qu.:2.75           3rd Qu.:4.875
Max.   :3.00           Max.   :5.500

summary(c("a","b","a","a","b")) #souhrn pro vektor znaků
  Length      Class      Mode
    5 character character

#tvorba seznamu a jeho souhrn
x<-list(hodnoty=list(a=1:4,b=5:15),lokalita=c("Beskydy","Jeseníky"))
x
$hodnoty
$hodnoty$a
[1] 1 2 3 4

$hodnoty$b
[1] 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

$lokalita
[1] "Beskydy" "Jeseníky"

summary(x) #souhrn pro seznam
      Length Class  Mode
hodnoty  2      -none- list
lokalita 2      -none- character

summary(matrix(1:10,5,2)) #souhrn pro matici (hodnoceny sloupce)
      V1      V2
Min.   :1    Min.   : 6
1st Qu.:2    1st Qu.: 7
Median :3    Median : 8
```


Mean	:3	Mean	: 8
3rd Qu.	:4	3rd Qu.	: 9
Max.	:5	Max.	:10

Kontrolní úkoly

27. Zkontrolujte, které objekty máte aktuálně ve workspace. V případě, že žádné nejsou, vytvořte několik vektorů a matic z předchozích příkladů a nazvěte je podle svého uvážení.
28. Matici z příkladu 15 převed'te na pole. Změní zásadně svou strukturu?
29. Prostudujte strukturu jednotlivých objektů, které máte aktuálně vytvořeny ve workspace.
30. Podívejte se na summary pro objekt `obyv` z příkladu 26.
31. Vymažte objekt `obyv`.

Práce s knihovnami v R

I když by se z nápovědy zdálo, že základní nabídka funkcí v R je nepřehledná, řada složitějších nebo specializovaných analýz (např. funkce pro tvorbu taxonomických analýz, mnohorozměrná analýza dat atd.) je umístěna v dodatečných balíčcích (knihovnách). K zjišťování aktuálně načtených knihoven, popř. k jejich načtení slouží řada funkcí z nichž jsou nejdůležitější následující dvě.

- `library(package, help, pos=2, lib.loc=NULL, character.only=F, logical.return=F, warn.conflicts=T, keep.source, verbose, version)` – vypíše do informačního okna, které knihovny jsou k dispozici, pomocí této funkce lze také přiinstalovat nebo odinstalovat dané doplňkové balíky (package).

```
library(gam)#přiinstaluje knihovnu gam (vyžaduje také knihovnu splines)
Loading required package: splines
```

- `search()` – vyhledá přiinstalované knihovny, popř. objekty typu environment atd., umístění jednotlivých prvků vyhledá `searchpaths()`. Podobná funkce `(.packages())`.

```
search()
[1] ".GlobalEnv"          "package:methods"    "package:stats"
[4] "package:graphics"    "package:grDevices"  "package:utils"
[7] "package:datasets"    "AutoLoads"          "package:base"
searchpaths()
[1] ".GlobalEnv"
[2] "C:/PROGRA~1/R/R-24~1.0/library/methods"
[3] "C:/PROGRA~1/R/R-24~1.0/library/stats"
[4] "C:/PROGRA~1/R/R-24~1.0/library/graphics"
[5] "C:/PROGRA~1/R/R-24~1.0/library/grDevices"
[6] "C:/PROGRA~1/R/R-24~1.0/library/utils"
[7] "C:/PROGRA~1/R/R-24~1.0/library/datasets"
[8] "AutoLoads"
[9] "C:/PROGRA~1/R/R-24~1.0/library/base"
```

- `attach(what, pos=2, name=deparse(substitute(what)), warn.conflicts=T)`, `detach(name, pos=2, version, unload=F)` – zjednodušuje práci zejména s objekty `data.frame` a `list` tím, že "připojí" (detach odpojí) objekt. Jednotlivé položky objektu pak můžeme používat bez specifikace objektu.

```
x<-list(pol1=2:5,pol2=3:8) #vytvoří seznam se dvěma položkami
pol1 #položku nelze vypsát bez použití x$pol1
Error: object "pol1" not found
attach(x) #připojení objektu
pol1 #položku lze vypsát bez specifikace objektu
[1] 2 3 4 5
```

Shrnutí:

Objektem v prostředí R mohou být různé struktury – od jednotlivých proměnných (číselných, textových atd.) až po funkce. Pro zjednodušení práce s objekty jim většinou přiřazujeme podle určitých pravidel názvy (jako názvy proměnné). Typ objektu poznáme buď přímo jeho výpisem, popř. identifikací pomocí funkcí. Při tvorbě objektů (v případě, že je neimportujeme, což je většinou mnohem jednodušší) používáme speciální funkce pro každý typ objektu. Následně je lze na některé jiné typy objektů převádět. Všechny vytvořené objekty jsou součástí tzv. pracovního prostoru. V rámci pracovního prostoru mohou získat seznam všech uložených objektů, objekty mazat atd. Při manipulaci s objekty jsou velice důležité funkce umožňující číst jejich strukturu a komentáře k jednotlivým objektům. V případě, že některé pokročilé funkce nejsou momentálně k dispozici (nejsou načteny patřičné knihovny), lze knihovny (balíčky, package) je jednoduchým způsobem stáhnout z WWW, přiinstalovat (viz předchozí kapitoly) a načíst do aktuálního prostředí.

Metody k zapamatování:

- identifikace objektu – class, mode, typeof
- tvorba vektoru – c, rep, seq, sequence, a:b
- tvorba dalších objektů – matrix, array, list, data.frame, factor
- převod a testování objektů – as.typ objektu, is.typ objektu
- výpis a mazání objektů – ls, rm
- struktura objektů, komentáře, vlastnosti – str, summary, comment, attributes, attr
- pomocné funkce – demo, data
- seznam aktuálních knihoven a načítání knihoven: library, search

Výsledky

```
1. hodnoty <- c(1, 1.5, 3.4, 15, 12, 6.4)
2. hodnoty <- c(hodnoty, 5, 1)
3. my.stat <- "statistika"
4. zeme <- c("Asie", "Evropa", "Amerika", "Evropa", "Amerika", "Amerika", "Evropa")
5. 15:-15
6. seq(0,1,by=0.05)
7. seq(-5,-2,by=0.5)
8. seq(10,2,by=-0.5)
9. rep(c("a","b"),times=20)
10. rep(c("a","b"),each=20)
11. rep(c("a","b"),times=c(10,5))
12. rep(5:7,times=3:5)
13. my.l <- seq(27,59,2)
14. rep(my.l,each=2); rep(my.l,times=2)
15. matrix(1,3,4)
16. matrix(c(10,20,30),3,4); matrix(c(10,20,30,40),3,4, byrow=T)
17. matrix(c(77276, 49036, 1590, NA),2,2,dimnames= list(zeme=c("ČR","SR"),
  plocha=c("pevnina","voda")))
18. array(1:27,c(9,3))
19. array(12:36,c(3,4,2))
20. array(c(55,12,38,12,16,14,28,31,26,5,42,36),c(2,2,3),dimnames=list(nemoc=c("nakažen","n
  enakažen"),pohlavi=c("muž","žena"),kontinent=c("Afrika","Amerika","Evropa")))
21. list(popis="výsledek testu",hodnota=c(21,34,25))
22. list(u15= matrix(1,3,4), atd. až po u20)
23. obyv<-data.frame(country=c("Čína","Indie","EU","USA","Indonésie"),population=
  c(1320955000,1169016000,492964961,303004000,231627000),
  percent=c(19.8,17.52,7.39,4.54,3.47))
24. factor(c(1,2,1,1,2,1,2,1,1))
25. factor(c(1,2,1,1,2,1,2,1,1), levels=c(2,1))
26. factor(c(1,2,1,1,2,1,2,1,1), levels=c(2,1), labels=c("muž","žena"))
27. ls()
28. as.array(matrix(1,3,4))
29. použijte str a attributes
30. summary(obyv)
31. rm(obyv)
```


KONSTANTY, OPERÁTORY A MATEMATICKÉ VÝPOČTY

Cíle kapitoly:

Po prostudování kapitoly zvládnete toto:

- naučíte se pracovat se základními logickými a množinovými operacemi;
- zvládnete práci s matematickými operátory;
- seznámíte se s nejčastěji používanými konstantami v R;
- pochopíte principy zaokrouhlování v R.

Klíčová slova: konstanta, operátory, zaokrouhlování.

Průvodce

Narozdíl od předchozího textu budou pro čtenáře následující probírané funkce a operátory asi známější. S podobnými příklady se setkáte také v programech typu MS Excel atd.

Při práci s jednoduchými objekty můžeme snadno používat různé logické, množinové i matematické operátory a funkce. Ve většině případů (pokud není uvedeno jinak) jsou operace aplikovatelné také na vektory, matice, pole a části tabulek dat. Výstupy pak mohou být opět uloženy do proměnné daného typu (vektor, číslo, logická hodnota).

Logické a množinové operace

- `==`, `!=` rovnno, není rovnno
- `<`, `>`, `<=`, `>=` menší než, větší než, menší nebo rovnno, větší nebo rovnno
- `&`, `|`, `!` a zároveň, nebo, negace


```
6==5 #testuje, zda 6 je rovno 5 (nepravda)
[1] FALSE
6!=5 #testuje, zda 6 není rovno 5 (pravda), jinak !6==5
[1] TRUE
```

```
5>4|5>8 #5>4 nebo 5>8
```

```
[1] TRUE
```

```
5>4&5>8 #5>4 a zároveň 5>8
```

```
[1] FALSE
```

```
!5<3 #negace (není pravda, ze) 5<3
```

```
[1] TRUE
```

```
x<-c(1,5,4,7,9,12,4,15,7) # vektor x
```

```
x>8 #testuje každou hodnotu vektoru a vrací vektor logických hodnot
```

```
[1] FALSE FALSE FALSE FALSE TRUE TRUE FALSE TRUE FALSE
```

```
x==4 #testuje každou hodnotu vektoru a vrací vektor logických hodnot
```

```
[1] FALSE FALSE TRUE FALSE FALSE FALSE TRUE FALSE FALSE
```

- `all(relace)` – testuje, zda jsou všechny relace pravdivé (`r1 & r2 & r3 ...`),
- `any(relace)` – testuje, zda je alespoň jedna relace pravdivá (`r1 | r2 | r3 ...`)
- `which(relace, arr.ind = FALSE)` – testuje, které ze množiny relací jsou pravdivé. Vrací pořadí hodnot splňující podmínku. V případě testování polí (arrays) může vracet pro `arr.ind=T` výpis hodnot v podobě čísel řádků a sloupců, popř. dalších dimenzí.


```
all(c(1,2,3,4,5)<6) #jsou všechny hodnoty <6?
[1] TRUE
```

```
any(c(1,2,3,4,5)>4) # je alespoň 1 hodnota >4?
[1] TRUE
which(c(1,2,3,7,8)>3) #která z hodnot je >3? 4. a 5. hodnota (7,8)
[1] 4 5

my.ar<-array(5:12,c(2,4)) #tvorba pole (2 řádky, 4 sloupce)
my.ar #výpis pole (pro názornost)
      [,1] [,2] [,3] [,4]
[1,]    5    7    9   11
[2,]    6    8   10   12
which(my.ar>9)#výpis prvků >9 (6.,7. a 8. hodnota – po sloupcích)
[1] 6 7 8
which(my.ar>9,arr.ind=T) #tři hodnoty (2.ř,3.sl; 1ř.,4sl.;2ř.;3.sl)
      row col
[1,]    2    3
[2,]    1    4
[3,]    2    4
```

- **%in%** – testuje, zda je první množina prvkem druhé množiny také **is.element(x,y)**
- **intersect**(množiny) – průnik množin (vektorů) uvedených v závorce
- **union**(množiny) – sjednocení množin (vektorů) uvedených v závorce
- **setdiff**(a,b) – vrátí vektor čísel neobsažených ve druhé množině,

```
2 %in% c(1,3,5,9) # je číslo 2 obsaženo v uvedeném vektoru?
[1] FALSE
5 %in% c(1,3,5,9) # je číslo 5 obsaženo v uvedeném vektoru?
[1] TRUE
1:3 %in% c(1,3,5,9) # jsou čísla 1,2,3 obsažena v uvedeném vektoru?
[1] TRUE FALSE TRUE
intersect(c(2,3,5,7),c(2,4,8,7,9)) #průnik vektorů (oba obsahují 2 a 7)
[1] 2 7
union(c(2,3,5,7),c(2,4,2,7,9)) #sjednocení vektorů
[1] 2 3 5 7 4 9
setdiff(c(2,3,5,7),c(2,4,2,7,9)) #ve druhém vektoru nejsou obsažena čísla 3 a 5
[1] 3 5
```


Kontrolní úkoly

1. Do objektu x1 vložte čísla 5, 4, 3, 8, 11 a 15 do objektu x2 vložte 3, 4, 7, 12 a 10.
2. Testujte, které prvky x1 jsou a) větší nebo rovny 5, b) nejsou rovny 5.
3. Testujte, zda jsou si prvky vektorů x1, x2 rovny.
4. Testujte, které prvky vektoru x2 jsou větší než 5 a zároveň menší než 10.
5. Testujte, zda jsou všechny prvky vektoru x1 a) větší než 1, b) větší než 5.
6. Testujte, zda jsou pravdivé výroky $x1 > 1$, $x1 < 30$, $x1$ není rovno 6.
7. Testujte, zda je alespoň 1 prvek vektoru x1 roven číslu 11.
8. Který prvek (jeho pořadí) vektoru x1 a) je větší než 3, b) je větší než 8.
9. Zjistěte, zda prvky 3:6 leží ve vektoru x1.
10. Proveďte průnik a sjednocení vektorů x1 a x2.

Základní aritmetické operátory

- + (sčítání), - (odčítání), * (násobení), / (dělení), ^ (umocňování)
- **%/%** – celočíselné dělení (výsledek je celé číslo)
- **%%** – zbytek po celočíselném dělení (dělení „modulo“)
- **sum(..., na.rm = FALSE)** – sčítání množiny (vektoru, matice, pole atd.) čísel.

- `na.rm` – v případě nastavení TRUE jsou hodnoty NA odstraněny z množiny, jestliže je `na.rm` nastaveno na FALSE a vektor obsahuje NA hodnoty, pak je výsledkem NA.

- `prod(..., na.rm = FALSE)` - násobení množiny čísel (`na.rm` – shodné jako u `sum`)


```
3+1569 #klasická operace sčítání
1572
x<-c(1,5,4,7,9,12,4,15,7) # vektor x
3*x #každá položka vektoru je vynásobena 3
[1] 3 15 12 21 27 36 12 45 21
x+x #sečtení položek stejného pořadí (1+1,5+5, atd.)
[1] 2 10 8 14 18 24 8 30 14
c(3,1)*x #jako přechozí, ale 3. hodnota znova *3, 4.hodnota *1, atd.
[1] 3 5 12 7 27 12 12 15 21
Warning message:
longer object length
      is not a multiple of shorter object length in: c(3, 1) * x
#Warning message: pouze varování, že vektory nejsou stejně dlouhé

c(2+6, 3*8, 9-4, 25*(5-3), 2^3, 64/8, 9 %% 4, 9 %/% 4)#různé operace
[1] 8 24 5 50 8 8 1 2
sum(2,3,4,7,9) #součet hodnot v závorce
[1] 25
sum(c(2,3,4,7,9))#totéž
[1] 25
prod(2,3,4)# součin hodnot
[1] 24
```

Konstanty

- `letters`, `LETTERS`, `month.abb`, `month.name`, `pi`, `exp(x)` – e^x (Eulerovo číslo)


```
letters #malá písmena abecedy
[1] "a" "b" "c" "d" "e" "f" "g" "h" "i" "j" "k" "l" "m" "n" "o" "p" "q"
[18] "r" "s" "t" "u" "v" "w" "x" "y" "z"
LETTERS #velká písmena abecedy
[1] "A" "B" "C" "D" "E" "F" "G" "H" "I" "J" "K" "L" "M" "N" "O" "P" "Q"
[18] "R" "S" "T" "U" "V" "W" "X" "Y" "Z"
month.name #názvy měsíců
[1] "January" "February" "March" "April" "May"
[6] "June" "July" "August" "September" "October"
[11] "November" "December"
month.abb #zkratky názvů měsíců
[1] "Jan" "Feb" "Mar" "Apr" "May" "Jun" "Jul" "Aug" "Sep" "Oct" "Nov" "Dec"
pi # π Ludolfovo číslo
[1] 3.141593
exp(1) # Eulerovo číslo základ přirozeného logaritmu
[1] 2.718282
```

Matematické funkce

- `abs(...)` – absolutní hodnota
- `exp(...)` – mocnina základu přirozeného logaritmu (e) neboli Eulerova čísla, $e = \exp(1)$
- `logb(..., base)` – logaritmus čísla (vektoru) při základu `base`.
- `log(...)` – přirozený logaritmus (ekvivalent s `logb(..., base = exp(1))`).
- `log10(...)` – dekadický logaritmus,

- **sqrt(...)** – druhá odmocnina (jiné odmocniny pomocí mocnin např. $\sqrt[3]{x} = x^{(1/3)}$).
- **sign(...)** – hodnoty -1, 0, 1 podle toho, jestli je hodnota záporná, nulová nebo kladná,
- **sin(...)**, **cos(...)**, **tan(...)**, **sinh(...)**, **cosh(...)**, **tanh(...)** – trigonometrické a hyperbolické funkce
- **asin(...)**, **asinh(...)**, **acos(...)**, **acosh(...)**, **atan(...)**, **atanh(...)** – inverzní trigonometrické a hyperbolické funkce
- **factorial(...)** – faktoriál, $5! = 5 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 1$, **factorial(x)** shodné s **prod(1:x)**

- **choose(n, k)** – počet kombinací bez opakování (n nad k), shodné s viz příklad

```
x<-10; y<-3; factorial(x)/(factorial(y)*factorial(x-y))
[1] 120
choose(10,3)
[1] 120
```


- **sample(x, size, replace=FALSE, prob=NULL)** – vytvoří náhodnou kombinaci (permutaci) čísel z vektoru x o velikosti $size$ s opakováním ($replace=T$) nebo bez opakování ($replace=F$). Argument $prob$ umožňuje nastavení pravděpodobnosti výběru jednotlivých prvků.

```
sample(1:10,size=5,replace=T) #náhod. komb. 5 hodnot z čísel 1 - 10 s opak.
[1] 3 7 1 7 1
sample(1:10,size=10,replace=T) #náhod. komb. 10 hodnot z čísel 1 - 10 s opak.
[1] 9 6 9 4 1 1 5 4 10 8
sample(1:10,size=10,replace=F) #náhodná permutace 10 čísel (bez opak)
[1] 1 9 10 5 2 8 3 4 6 7

#náhodná kombinace čísel 1-3 s pravděpodob. 0.5 pro 1, 0.3 pro 2 a 0.2 pro 3
sample(1:3,size=20,rep=T,prob=c(0.5,0.3,0.2))
[1] 1 1 1 1 1 1 3 1 1 2 2 1 1 2 3 1 3 2 2 1
```


Kontrolní úkoly

11. Zkontrolujte, zda máte načteny vektory z úlohy č. 1 této kapitoly. K vektoru x_1 přičtěte číslo 5, vektor x_2 umocněte na čtvrtou.
12. K vektoru x_1 přičtěte vektor $c(3,4)$. Vysvětlete, co je výsledkem
13. Vypočítejte přirozený logaritmus x_2 a následně logaritmus se základem 5
14. Vypočítejte odmocninu z čísla 121 a následně třetí odmocninu z 27
15. Proveďte losování tahu sportky, tzn. vyberte 7 čísel od 1 do 49 tak, aby se neopakovala
16. Simulujte 100 hodů mincí, kdy vám může padnout hodnota "panna" nebo "orel".

Zaokrouhlování

- **round(x, digits=0)** – klasické zaokrouhlení objektu x na určitý počet desetinných míst ($digits$) (2.5 na 2, 3.5 na 4), typ zaokrouhlení (jak zaokrouhlit 5) závisí na operačním systému. U jednodušších čísel zachovává systém „k nejbližšímu sudému“, pokud za číslicí 5 následuje nula (ne systém od 5 nahoru, který je obecně rozšířený a učí se ve školách).
- **trunc(x)** – vrací celou část daného čísla
- **floor(x)**, **ceiling(x)** – zaokrouhlení na nižší (vyšší) celé číslo
- **signif(x, digits)** – zaokrouhlí číslo na určitý počet platných cifer ($digits$), zbytek doplní jako 0.

```
round(c(0.5,1.5,2.5,5.5,6.5,7.5,8.5), digits=0)#zaokrouhlí na 0 deset. míst
```

```
[1] 0 2 2 6 6 8 8
round(c(12.5545, 2.5545), digits=3) #zaokrouhlí na 3 des. místa
[1] 12.555 2.554
trunc(c(0.5,1.5,2.5,5.5,6.5,7.5,8.5)) #užijme celou část čísla
[1] 0 1 2 5 6 7 8
ceiling(c(2.7,-2.3, -1.8))#zaokrouhlí nahoru
[1] 3 -2 -1
floor(c(2.7,-2.3, -1.8)) #zaokrouhlí dolů
[1] 2 -3 -2
signif(c(12.5545, 2.5545), digits=3) # tři cifry od začátku pro všechna čísla
[1] 12.60 2.55
signif(c(1255, 255,12.3), digits=3)
[1] 1260.0 255.0 12.3
```

Generování pseudonáhodných čísel v R

Procvičení mnohých funkcí je nutné provést na více příkladech. Abychom se nemuseli omezovat pouze na příklady uvedené ve skriptu, vysvětlíme si alespoň ve zkratce tvorbu pseudonáhodných čísel ještě před vlastním vysvětlením práce s rozděleními náhodných veličin (viz další části skriptu). Náhodná čísla generovaná v R (a obecně ve všech softwarech) nejsou ve skutečnosti zcela náhodná, ale jsou generována na základě specifických algoritmů tak, aby se náhodným číslům podobala (tzv. pseudonáhodná čísla) a mohli jsme s nimi pracovat jako s náhodnými čísly. Pro naše účely je takový typ náhody dostačující. Podle pravděpodobnosti výskytu jednotlivých hodnot můžeme generovat čísla z různých typů rozdělení. Pro základní účely postačí následující tři:

- **runif**(*n*,*min*=0,*max*=1) – vypíše *n* reálných náhodných čísel v intervalu (*min*,*max*). Interval je otevřený, tzn. krajních hodnot intervalu není nikdy dosaženo. Jedná se o uniformní distribuci, tzn. každé číslo má stejnou pravděpodobnost výskytu.

```
runif(10) #generování 10 náhodných čísel od 0 do 1
[1] 0.81726314 0.55485435 0.88582695 0.32683955 0.02863844 0.06011710
[7] 0.44680456 0.32662559 0.94091232 0.72545513
runif(10,min=5,max=8) #generování 10 čísel od 5 do 8
[1] 5.132661 7.830364 5.113809 6.908226 5.802121 5.370527 6.709676 7.141092
[9] 6.540720 5.114725
trunc(runif(10,min=5,max=8))#generování 10 celých čísel od 5 do 7
[1] 5 7 7 6 6 5 6 5 7 5
```

- **rpois**(*n*,*lambda*) – vypíše *n* celých náhodných čísel v intervalu s průměrem *lambda*. Jedná se o tzv. Poissonovu distribuci, tzn. čísla kolem průměru se budou objevovat častěji než dál od průměru.

```
rpois(30,lambda=3) #generování 30 celých čísel s průměrem kolem 3
[1] 6 3 3 2 3 2 1 2 2 1 2 6 2 2 3 4 1 1 4 5 3 6 4 4 0 2 4 2 2 4searchpaths() #
```

- **rnorm**(*n*,*mean*=0,*sd*=1) – vypíše *n* reálných náhodných čísel v intervalu s průměrem *mean*. a směrodatnou odchylkou *sd*. Jedná se o tzv. normální rozdělení, kdy nejčastější výskyt budou vykazovat čísla kolem průměru.

```
rnorm(20) #generování 20 reálných čísel s průměrem kolem 0 a směr. odch. 1
[1] 2.344463021 -0.138127698 -1.009893425 1.187891442 0.904608210
[6] -0.173483318 -0.281908102 -0.958777797 -0.372863274 -0.723849980
[11] -1.175724988 1.227925261 -1.780056890 0.123418655 -0.197777911
[16] 0.040842241 0.167808499 0.075059917 1.018527431 0.004379758
rnorm(20,mean=10,sd=2) #totéž s průměrem kolem 10 a směr. odch. 2
[1] 12.338503 13.893136 7.162175 12.410630 10.599693 9.627598 10.269063
[8] 14.114875 11.453652 9.774820 9.110875 10.712443 11.750055 9.198243
[15] 10.215472 9.170082 8.465258 11.461669 11.039822 13.569389
```

Kontrolní úkoly

17. Vytvořte vektor `m.norm` sestavený z 20 čísel z normálního rozdělení s průměrem 5 a směrodatnou odchylkou 2.
18. Vytvořte vektor `m.zaok` tak, že `m.norm` zaokrouhlíte na celá čísla.
19. Vytvořte vektor `m.cel` tak, že odstraníte z `m.norm` čísla za desetinnou čárkou.
20. Porovnejte pomocí logických operátorů, které hodnoty `m.zaok` a `m.cel` se sobě rovnají (pořadí čísel). Výsledek zkontrolujte tak, že si vektory vypíšete pod sebe.
21. Zaokrouhlete `m.norm` na 2 desetinná čísla.
22. Generujte 25 čísel z Poissonova rozdělení s průměrem 4.
23. Generujte čísla od 0 do 10 z rovnoměrného rozdělení do objektu `vek1`, pak je zaokrouhlete na celá čísla. Jaký bude rozdíl v rozsahu čísel, když použijete funkci `trunc`.

Shrnutí:

Základní aritmetické operace lze v R provádět nejen s čísly, ale také s jednoduchými objekty typu vektor, matice atd. Kromě aritmetických operací je zde také řada vestavěných logických a množinových operátorů a komplikovanějších matematických funkcí. Při procvičování práce s některými funkcemi je užitečné vědět, jak vytvářet vektory náhodných čísel. R nabízí mnoho různých typů náhodných veličin, z nichž nejčastěji budeme využívat náhodná čísla z pravidelného, Poissonova a normálního rozdělení.

Metody k zapamatování:

- logické operátory: `==`, `!=`, `<`, `>`, `<=`, `>=`, `&`, `|`, `!`, `all`, `any`, `which`
- množinové operátory: `%in%`, `intersect`, `union`, `setdiff`
- aritmetické operátory: `+`, `-`, `*`, `/`, `^`, `%/%`, `%%`, `sum`, `prod`
- konstanty: `letters`, `LETTERS`, `month.abb`, `month.name`, `pi`, `exp(x)`
- matematické funkce: `abs`, `exp`, `logb`, `log`, `log10`, `sqrt`, `sign`, `sin`, `cos`, `tan`, `sinh`, `cosh`, `tanh`, `asin`, `asinh`, `acos`, `acosh`, `atan`, `atanh`, `factorial`, `choose`, `sample`
- zaokrouhlování: `round`, `trunc`, `floor`, `ceiling`, `signif`
- generování pseudonáhodných čísel: `runif`, `rpois`, `mnorm`

Výsledky


```
1. x1<- c(5,4,3,8,11,15);x2<- c(3,4,7,12,10)
2. x1>=5; x1!=5
3. x1==x2 #vrátí TRUE jen u 4, protože je u obou vektorů na 2. místě
4. x2>5 & x2<10
5. all(x1>1); all(x1>1)
6. all(x1>1,x1<30,x1!=6)
7. any(x1==11)
8. which(x1>3); which(x1>8)
9. 3:6 %in% x1
10. intersect(x1,x2); union(x1,x2)
11. x1+5; x2^4
12. x1+c(3,4) #střídavě se bude přičítat 3 a 4
13. log(x2); logb(x2,5)
14. sqrt(121); 27^(1/3)
15. sample(1:49,7,rep=F)
16. sample(c("panna","orel"),100,rep=T)
17. m.norm<-rnorm(20,5,2)
18. m.zaok<-round(m.norm)
19. m.cel<-trunc(m.norm)
20. which(m.zaok==m.cel)
21. round(m.norm,2)
22. rpois(25,4)
23. vek1<-runif(30,0,10); round(vek1) #rozsah 0-10, při použití fce trunc bude rozsah 0-9
```

MANIPULACE S OBJEKTY

Cíle kapitoly:

Po prostudování kapitoly zvládnete toto:

- naučíte se načíst data z jiných aplikací;
- jednoduše provádět úpravy v jednotlivých objektech;
- seznámíte se s funkcemi umožňujícími složitější manipulaci s objekty;
- pochopíte princip funkcí pro hromadné operace na složitých objektech.

Klíčová slova: import objektů, editace objektů, hromadné operace na objektech.

Průvodce

Všimněte si, že jsme až dosud nepoužili pro naši práci žádná složitější data. Je to tím, že data pro účely statistického zpracování jsou často dost rozsáhlá a zadávání uvedeným způsobem by bylo ohromně zdoluhavé. To, jak data "dostat do R" a jak s nimi pak dále pracovat se dozvíte v následující kapitole. Ještě drobnou poznámku k manipulaci s daty. Z vlastní zkušenosti doporučuji data vždy ukládat do databáze (např. v MS Excel), následně odfiltrovat chyby a až finálně upravená data načíst do R. Pokud totiž neprovádíme specifické automatické hromadné operace jsou pro úpravu dat mnohem vhodnější "user friendly" programy.

Načítání objektů a jejich editace

Pokud nechceme používat cvičná data zabudovaná v R, je nutné datové objekty vytvořit nebo načíst. Základním problémem je velice často načtení objektu. Načítání probíhá několika způsoby a to buď ze souboru nebo ze schránky. Při načítání ze souboru musí být uvedena celá cesta k souboru. Stávající nastavení složky, ze které jsou načítány soubory získáme pomocí funkce `getwd()` nebo pomocí položky ve *File – Change dir*. Při načítání ze schránky musí být data zkopírována z jakéhokoliv programu (např. MS Word, MS Excel, ...) pomocí CTRL C (nebo v menu *Úpravy – Kopírovat*) do schránky a následně pomocí příkazu `scan` nebo `read.table` načtena.

- **scan**(file, what, nmax, n, sep, quote, dec, skip, nlines, na.strings, flush = F, fill = F, strip.white = F, quiet = F, blank.lines.skip = T, multi.line = T, comment.char) – načítá vektor ze souboru file (musí být uvedena plná cesta s názvem souboru ve formě character nebo načítá ze stávajícího adresáře viz úvod této kapitoly), popř. ze schránky file = "clipboard". Do file je možno také zadat typ objektu connection.
 - what – typ načítané hodnoty (`logical()`, `integer()`, `numeric()`, `complex()`, `character()`, `raw()`)
 - nmax popř. n – maximální počet načtených položek.
 - sep – specifikuje znak, kterým jsou odděleny jednotlivé položky, např. sep=" ", sep=";", sep="\t" je tabelátor, sep="\n" je konec řádku.
 - quote – znak pro uvozovky
 - dec – označuje znak pro desetinnou čárku
 - skip – počet řádků, které se mají v souboru vynechat než se začnou načítat data
 - nlines – maximální počet řádků, který má být načten

- na.strings – vektor hodnot, které mají být chápány jako NA hodnoty
- quiet – logická hodnota, nebude se vypisovat řádek s počtem načtených položek
- allowEscape – při načítání budou brány v úvahu specifické znaky (\n, \t)
- další viz help(scan)

```
# Průběh načtení ze schránky do objektu s názvem x
# 1. Zkopírujte následující řádek do konzoly (nespouštějte Enter)
x<-scan("clipboard")
# 2. Zkopírujte řádek s čísly pomocí CTRL C (provádějte i v násl. příkladech)
# (data se uloží do tzv. schránky "clipboard")
5 4 6 9 1 24 36 4 7 9 19 4
# 3. Spusťte připravený řádek x<-scan ...
Read 12 items
x #vypíše načtený vektor
[1] 5 4 6 9 1 24 36 4 7 9 19 4

# Načtení tohoto řetězce ze schránky do R (neuloženo do objektu)
scan("clipboard",what=character())
Read 11 items
[1] "#" "Načtení" "tohoto" "řetězce" "ze"
[6] "schránky" "do" "R" "(neuloženo" "do"
[11] "objektu)"

# Načtení dat oddělených čárkou (sep) bez vypsání počtu položek
5, 4, 6, 9, 1, 24, 36, 4, 7, 9, 19, 4
scan("clipboard",sep=",",quiet=T)
[1] 5 4 6 9 1 24 36 4 7 9 19 4

# Načtení následujících řetězců ze schránky do R (neuloženo do objektu)
"ahoj"; "čau"; "ahoj"; "čau"; "čau"; "zdravím"; "zdravím"; "zdravím"; "ahoj"
scan("clipboard",what=character(),sep=";")
Read 9 items
[1] "ahoj" " čau" "ahoj" "čau" "čau" "zdravím" "zdravím"
[8] "zdravím" "ahoj"

# Načtení čísel s desetinnou tečkou
1.2 1.8 1.5 1.4 2.8 3.9
scan("clipboard")
Read 6 items
[1] 1.2 1.8 1.5 1.4 2.8 3.9

# Načtení čísel s desetinnou čárkou
1,2 1,8 1,5 1,4 2,8 3,9
scan("clipboard", dec=",")
Read 6 items
[1] 1.2 1.8 1.5 1.4 2.8 3.9
```

- **read.table(file, header = FALSE, sep = "", quote = "\"", dec = ".", row.names, col.names, as.is = !stringsAsFactors, na.strings = "NA", colClasses = NA, nrows = -1, skip = 0, check.names = TRUE, fill = !blank.lines.skip, strip.white = FALSE, blank.lines.skip = TRUE, comment.char = "#", allowEscapes = FALSE, flush = FALSE, stringsAsFactors = default.stringsAsFactors())** – podobné funkci scan, ale načítá soubor do tabulky dat – data.frame (např. z MS Excel, ale také z MS Word). Ideální pro import vlastních tabulek. Načítání ze schránky opět pomocí file = "clipboard".
 - header – logická hodnota, zda je v datech obsažena hlavička sloupců.
 - při načítání v MS Excel i jiných programech mohou zejména vzniknout chyby a) jestliže používáme v hlavičce mezery nebo nestandardní znaky (včetně háčeků a čárek), b) jestliže importujeme v Excelu prázdné buňky a nezadáme jako sep=""

```
#tabulka dat, která bude načtena
2 3 42 7
8 9 7 51
```



```

1 21 5 4

read.table("clipboard") #načtení jednoduchých dat bez hlavičky
  V1 V2 V3 V4
1  2  3 42  7
2  8  9  7 51
3  1 21  5  4

#tabulka dat, která bude načtena, data oddělena čárkou
2,3,4,7
8,9,7,5
1,2,5,4

read.table("clipboard") #chybné načtení (data načtena jako character)
      V1
1 2,3,4,7
2 8,9,7,5
3 1,2,5,4

read.table("clipboard",sep=",")#správné načtení
  V1 V2 V3 V4
1  2  3  4  7
2  8  9  7  5
3  1  2  5  4

#tabulka dat s hlavičkou
m1,m2,m3,m4
8,9,7,5
1,2,5,4

read.table("clipboard",header=T,sep=",")
  m1 m2 m3 m4
1  8  9  7  5
2  1  2  5  4
#tabulka dat s hlavičkou (ale ne v prvním sloupci, takže R automaticky odliší)
  Strava pH
1    mas 7.5
2    mas 7.1
3    mas 8.2
4    mas 8.0
5    mas 7.9
6    mix 7.6
7    mix 7.5
8    mix 7.2
9    mix 7.9
10   mix 8.2
mytab<-read.table("clipboard")
mytab #vypíše načtenou tabulku (totožné se vstupním formátem)

```

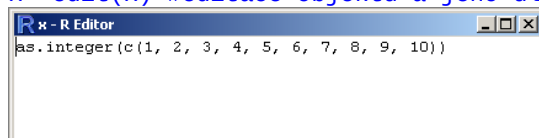
- **edit**(name = NULL, file = "", title = NULL, editor = getOption("editor"), ...) – otevře objekt *name* v editoru dat. V editoru lze s daty dále pracovat a následně jsou uložena do file nebo vytištěna na obrazovku. Abychom úpravy dat uložili do objektu, pak je nutné přiřadit editovaným datům název (např. `x<-edit(x)`).
- **fix**(name = NULL, file = "", title = NULL, editor = getOption("editor"), ...) – otevře editor dat, ve kterém lze data upravovat


```

x<-1:10
x<-edit(x) #editace objektu a jeho uložení do vektoru x, alternativa fix(x)

```



```

x1<-data.frame(x=1:10,z=21:30)

```

`fix(x1) #můžeme přidat data atd., alternativa je x1<-edit(x1)`

	x	z	var3	var4
1	1	21		
2	2	22		
3	3	23		
4	4	24		
5	5	25		
6	6	26		
7	7	27		
8	8	28		
9	9	29		
10	10	30		
11				
12				
13				
14				
15				
16				

Kontrolní úkoly

- Načtěte následující vektory jako číselné vektory.
 2 8 4 25 36 78 1 4 89
 15, 25, 14, 17, 2, -1, 7, 24, 36, 47, 55
 2.5, 3, 4, 1.8, 2.7, -0.7
 1,27; 2,36; 4,25; 8,26
 1, , 2,5,,,7,10
- Načtěte následující vektor jako logický (TRUE, FALSE): T,F,T,F,F,F,T,T,T,F
- Načtěte znaky ve sloupci do vektoru m.vec:
 c
 c
 d
 e
 f
- Přidejte pomocí funkce fix další znaky do vektoru m.vec.
- Načtěte tabulku dat do objektu m.tab:
 druh ks
 1 Carabus 10
 2 Carabus 8
 3 Abax 22
 4 Carabus 11
 5 Carabus 12
 6 Carabus 5
 7 Carabus 17
 8 Carabus 19
 9 Abax 13
 10 Abax 17
- Pomocí funkce fix upravte objekt m.tab – přidejte jeden sloupec s libovolnými hodnotami a další s logickými hodnotami. Zkontrolujte, zda jsou hodnoty ve sloupcích správného typu.
- Vytvořte tabulky v Excelu s hlavičkou i bez hlavičky s různými typy dat. Pokuste se také načíst data, ve kterých chybí údaje.

Základní práce s jednotlivými prvky objektů

- [x, drop=T]. Hranaté závorky za vektorem s číslem nebo logickou hodnotou (x) nám dovolu je filtrovat z vektoru určité prvky, popř. získávat jen části polí, matic nebo tabulek. získáme část z daného vektoru (tabulky). Argument *drop* – zjednodušuje objekt (např. u jednořádkové matice vytvoří vektor, u pole může vytvořit pole s nižší dimenzí).


```
##### indexování vektorů #####

kc<-c(5,2,2,2,1,6,1,7,4,5,0,1,6,2,4,4,2,7,4,2,2,3,3,1,5,3)
kc[3] # výpis 3. prvku vektoru
[1] 2
kc[3:7] # výpis 3.-7. prvku vektoru
[1] 2 2 1 6 1
kc[c(1,5,7,2,1,1)] # výpis prvků vektoru(1. prvek se opakuje 3x)
[1] 5 1 1 2 5 5
kc[-(1:10)] # vynechán 1.-10. prvek
[1] 0 1 6 2 4 4 2 7 4 2 2 3 3 3 1 5 3
kc[kc==2] #vypíše prvky rovnající se 2
[1] 2 2 2 2 2 2 2
kc[kc>5] #vypíše prvky větší než 5
[1] 6 7 6 7

#výpis těch prvků, které jsou nastaveny na TRUE
kc[c(T,F,T,F,T,F,T,F,T,F,T,T,T,T,T,T,T,T,F,F,T,F,F)]
[1] 5 2 1 1 4 0 6 2 4 4 2 7 4 2 2 1
# počet logických prvků neodpovídá počtu prvků vektoru, schéma se opakuje
# tzn. vynechána každá 3. hodnota
kc[c(T,T,F)]
[1] 5 2 2 1 1 7 5 0 6 2 4 2 4 2 3 3 1 5

obdobi<-c("jaro","leto","podzim","zima") #vytvořen vektor prvků období
obdobi[1] # první položka vektoru období
[1] "jaro"
obdobi[2:4] #2.-4. položka
[1] "leto" "podzim" "zima"
obdobi[-3]
[1] "jaro" "leto" "zima"
```



```
##### indexování matic #####

mymat<-matrix(1:6,2,3,TRUE); mymat #vytvoří matici a vypíše ji
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    2    3
[2,]    4    5    6
mymat[2,1] #prvek matice mymat ve 2. řádku a 1. sloupci
[1] 4
mymat[2,3] #prvek ve 4.řádku a 3. sloupci
[1] 6
mymat[2,] # prvky druhého řádku
[1] 4 5 6
mymat[1,,drop=F] # totéž, ale výstup je matice
      [,1] [,2] [,3]
[1,]    1    2    3
mymat[c(1,2),c(2,3)] #vypíše hodnoty [1,2],[1,3],[2,2],[2,3]
      [,1] [,2]
[1,]    2    3
[2,]    5    6
mymat[,c(T,F,T)]#výpis sloupce 1 a 3 (označný jako TRUE)
      [,1] [,2]
[1,]    1    3
[2,]    4    6
```



```
##### indexování seznamů #####

x<-list(let=letters[1:10],num=1:5) #seznam
x #výpis seznamu
```



```

$let
[1] "a" "b" "c" "d" "e" "f" "g" "h" "i" "j"

$num
[1] 1 2 3 4 5

x[2] #výpis druhého objektu seznamu (včetně názvu položky)
$num
[1] 1 2 3 4 5
x[c(2,1)] #výpis druhého objektu a následně prvního objektu seznamu
$num
[1] 1 2 3 4 5

$let
[1] "a" "b" "c" "d" "e" "f" "g" "h" "i" "j"
x[[1]] #výpis prvního objektu seznamu (bez názvu položky)
[1] "a" "b" "c" "d" "e" "f" "g" "h" "i" "j"
x[[1]][3] #výpis prvního objektu třetího prvku
[1] "c"
x[[2]][3:6] #výpis 2. objektu 3.-6. prvku (6. neexistuje, takže NA)
[1] 3 4 5 NA
x[[c(1,3)]] #výpis 1. objektu 3. prvku
[1] "c"

x["let"]#výpis prvního objektu seznamu pomocí jména (s názvem tag, tzn. list)
$let
[1] "a" "b" "c" "d" "e" "f" "g" "h" "i" "j"
x[["let"]]#výpis prvního objektu seznamu pomocí jména (vektor)
[1] "a" "b" "c" "d" "e" "f" "g" "h" "i" "j"

#####
#indexování tabulek dat

mytab<-
data.frame(Strava=rep(c("mas", "mix"),each=5),pH=c(7.5,7.1,8.2,8.0,7.9,7.6,7.5,7.2
,7.9,8.2))
  Strava pH
1    mas 7.5
2    mas 7.1
3    mas 8.2
4    mas 8.0
5    mas 7.9
6    mix 7.6
7    mix 7.5
8    mix 7.2
9    mix 7.9
10   mix 8.2

mytab[,"pH"]#výpis sloupce Strava také mytab[,2]
[1] 7.5 7.1 8.2 8.0 7.9 7.6 7.5 7.2 7.9 8.2

mytab[,"Strava"]#výpis sloupce Strava také mytab[,1]
[1] mas mas mas mas mas mix mix mix mix mix
Levels: mas mix

mytab[c(2,5,7),"Strava"]#výpis řádků 2,5,7 ve sloupci Strava
[1] mas mas mix
Levels: mas mix

mytab[2:4,"Strava"]#řádků 2,3,4, ve sloupci Strava
[1] mas mas mas
Levels: mas mix

mytab[2:4,] #řádků 2,3,4
  Strava pH
2    mas 7.1
3    mas 8.2
4    mas 8.0

```

```
mytab[2,1] #výpis 2. položky sloupce 1
[1] mas
Levels: mas mix

mytab[c(T,F),2]#výpis lichých položek sloupce 2
[1] 7.5 8.2 7.9 7.5 7.9

mytab[mytab$Strava=="mix",]#výpis tabulky pro hodnoty mix
  Strava pH
6     mix 7.6
7     mix 7.5
8     mix 7.2
9     mix 7.9
10    mix 8.2
mytab[mytab$pH<8,1]#výpis položek sloupce Strava pro hodnoty pH<8
[1] mas mas mas mix mix mix mix
Levels: mas mix
```

- **\$** – název\$tag – výpis sloupců tabulky nebo položek seznamu


```
mytab$Strava #výpis sloupce Strava předchozí tabulky
[1] mas mas mas mas mas mix mix mix mix mix
mytab$pH[3:4] #výpis řádků 3 a 4 ve sloupci Strava předchozí tabulky
[1] 8.2 8.0
x$let #výpis vektoru let z předchozího seznamu
[1] "a" "b" "c" "d" "e" "f" "g" "h" "i" "j"
```

- **append(x, values, after=length(x))** – přidá hodnoty *values* k vektoru (tabulce) *x* za *after* hodnotu


```
x<-c(1,1,2,4,5,7);x
[1] 1 1 2 4 5 7
append(x,c(2,3,5,5)) #připojí k x další vektor
[1] 1 1 2 4 5 7 2 3 5 5
```

- **cbind(x1, x2, ...)**, **rbind(x1, x2, ...)** – sloučí vektory *x1*, *x2* ... (popř. tabulky, matice) po řádcích nebo po sloupcích


```
cbind(c(1,1,2,4),c(5,6,7,8))#sloučí dva vektory (jako sloupce) do matice
  [,1] [,2]
[1,]  1   5
[2,]  1   6
[3,]  2   7
[4,]  4   8
cbind(x1=c(1,1,2,4),x2=c(5,6,7,8)) #totéž, pouze navíc názvy sloupců
  x1 x2
[1,]  1  5
[2,]  1  6
[3,]  2  7
[4,]  4  8

cbind(1:3) #z vektoru vytvoří matici
  [,1]
[1,]  1
[2,]  2
[3,]  3

rbind(c(1,1,2,4),c(5,6,7,8))#sloučí dva vektory do dvou řádků
  [,1] [,2] [,3] [,4]
[1,]  1   1   2   4
[2,]  5   6   7   8

rbind(m=1:4, c=2, "a.1" = 10, c(1,2)) #sloučí dva vektory, přidá názvy řádků
  [,1] [,2] [,3] [,4]
m     1   2   3   4
c     2   2   2   2
a.1   10  10  10  10
      1   2   1   2
```

- **length(x)** – velikost objektu x (délka vektoru, počet položek seznamu, sloupců tabulky dat, prvků v matici)

```
length(1:121)
[1] 121
length(5:121)
[1] 117
length(letters)
[1] 26
length(c(1,2,8))
[1] 3
length(list(a=4:7,b=1:10,d=1:13))
[1] 3
x.1<-c(2,2,4,5,6,8,1,2,3,4)
length(x.1[x.1==2])
[1] 3
```


- **rank(x, na.last=TRUE, ties.method= c("average", "first", "random", "max", "min"))** – vypíše pořadí jednotlivých hodnot v dané řadě (vektoru) x.
 - *na.last* – logical, hodnoty NA umístěny na konec
 - *ties.method* – jaké přiřadit pořadové číslo shodných hodnot

```
# 5 způsobů řazení vektoru (rozdíl u stejných hodnot)
rank(c(5,5,5,4,3,7,9,9,1),ties.method="average")#průměrná hodnota
[1] 5.0 5.0 5.0 3.0 2.0 7.0 8.5 8.5 1.0
rank(c(5,5,5,4,3,7,9,9,1),ties.method="min") #minimum z pořadí
[1] 4 4 4 3 2 7 8 8 1
rank(c(5,5,5,4,3,7,9,9,1),ties.method="max") #maximum z pořadí
[1] 6 6 6 3 2 7 9 9 1
rank(c(5,5,5,4,3,7,9,9,1),ties.method="first") #podle pozice v řadě
[1] 4 5 6 3 2 7 8 9 1
rank(c(5,5,5,4,3,7,9,9,1),ties.method="random") #náhodně
[1] 5 4 6 3 2 7 9 8 1
```


- **rev(x)** – převrátí pořadí hodnot vektoru

```
rev(1:10)#vektor se vypíše opačně
[1] 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
rev(c(2,4,3)) #vektor se vypíše opačně
[1] 3 4 2
```


- **sort(x, partial=NULL, na.last=NA,decreasing = F, method=c("shell", "quick"), index.return=F)** – seřadí hodnoty vzestupně (v případě *decreasing=T* sestupně),
 - *index.return* – logical, vypsát také původní pořadí hodnot?
 - *partial* – vektor hodnot, které mají být umístěna přesně, nižší a vyšší hodnoty jsou umístěny libovolně
 - *na.last* – logical, jak řadit hodnoty NA, pro NA jsou vynechány, T poslední místo
 - *decreasing* – logická hodnota, řadit sestupně?

```
sort(c(100,102,95,21,300))#seřadí vektor
[1] 21 95 100 102 300
sort(c(5,5,5,4,3,7,9,9,1),index.return=T) #seřadí + ix původní pořadí čísel
$x
[1] 1 3 4 5 5 5 7 9 9

$ix
[1] 9 5 4 1 2 3 6 7 8

sort(c(5,5,5,4,3,7,9,9,1,8),partial=c(4))#přesně umístí jen 4, zbytek libovolně
[1] 1 3 4 5 5 7 9 9 5 8
sort(c(5,5,5,4,3,7,9,9,1,8),partial=c(7,9)) #přesně umístí jen 7 a 9
[1] 1 5 3 4 5 5 7 8 9 9
```


- **order**(x, na.last=T, decreasing=F) – vypíše indexy seřazených hodnot, v případě více vektorů spojených seřadí nejprve podle prvního a v případě opakovaných hodnot použije druhý vektor atd.
 - *na.last* – logical, NA řadit na poslední místo?
 - *decreasing* – logical, řadit sestupně?


```
order(c(9:2)) # vypíše pořadí hodnot
[1] 8 7 6 5 4 3 2 1

mytab<-
data.frame(Strava=rep(c("mas", "mix"), each=5), pH=c(7.5, 7.1, 8.2, 8.0, 7.9, 7.6, 7.5, 7.2, 7.9, 8.2))
mytab #tabulka dat, která má být seřazena
  Strava pH
1    mas 7.5
2    mas 7.1
3    mas 8.2
4    mas 8.0
5    mas 7.9
6    mix 7.6
7    mix 7.5
8    mix 7.2
9    mix 7.9
10   mix 8.2
my.sort<-order(mytab[,2], mytab[,1])#řazení podle sloupce 2 a pak podle 1
my.sort #vypíše původní indexy hodnot v pořadí, v jakém jsou seřazeny
[1] 2 8 1 7 6 5 9 4 3 10
mytab[my.sort,]#výpis nově seřazené tabulky
  Strava pH
2    mas 7.1
8    mix 7.2
1    mas 7.5
7    mix 7.5
6    mix 7.6
5    mas 7.9
9    mix 7.9
4    mas 8.0
3    mas 8.2
10   mix 8.2
```

- **replace**(x, list, values): nahradí hodnoty na určitém místě (list) ve vektoru x hodnotami values


```
replace(c(1,3,4,2,1,7), list=2, values=12)#nahradí 2. položku číslem 12
[1] 1 12 4 2 1 7
replace(c(1,3,4,2,1,7), list=c(2,4), values=10) # 2. a 4. položka bude 10
[1] 1 10 4 10 1 7
replace(c(1,3,4,2,1,7), c(2,4), c(10,11))#2. položka 10 a 4. položka 11
[1] 1 10 4 11 1 7
```

- **duplicated**(x, incomparables=F, ...) – vyhodnotí, zda se hodnota příslušné položky opakuje nebo je poprvé, *incomparables* – hodnoty které nebudou porovnány, pro pole je dále možné přidat argument *MARGIN*.


```
duplicated(c(1,1,2,2))#jestliže je číslo poprvé, pak F, při opakování je T
[1] FALSE TRUE FALSE TRUE
duplicated(c(10,2,1,1,2,2,6,7))
[1] FALSE FALSE FALSE TRUE TRUE TRUE FALSE FALSE

x<-data.frame(sl1=c(1,1,1,1,2), sl2=c(3,3,2,1,4))#tabulka dat
x
  sl1 sl2
1    1  3
2    1  3
3    1  2
4    1  1
5    2  4
```

```

duplicated(x) #označuje duplikáty řádků
[1] FALSE TRUE FALSE FALSE FALSE

```

- **unique(x, incomparables=F,...)** – vypíše objekt x (vektor, tabulka dat) s vynechanými duplikáty

```

unique(c(1,1,3,3,4))#zobrazí všechny hodnoty bez duplikátů
[1] 1 3 4
kc<-c(5,2,2,2,1,6,1,7,4,5,0,1,6,2,4,4,2,7,4,2,2,3,3,3,1,5,3)
unique(kc)
[1] 5 2 1 6 7 4 0 3
x<-data.frame(sl1=c(1,1,1,1,2),sl2=c(3,3,2,1,4))# tabulka jako u duplicated
unique(x) #zobrazí všechny řádky bez duplikátů
  sl1 sl2
1   1   3
3   1   2
4   1   1
5   2   4

```


- **ncol(x), nrow(x)** – počet sloupců, řádků tabulky dat, matice nebo pole.

```

x<-data.frame(sl1=c(1,1,1,1,2),sl2=c(3,3,2,1,4))# tabulka jako u duplicated
ncol(x) #počet sloupců tabulky dat
[1] 2
nrow(x) #počet řádků tabulky dat
[1] 5
nrow(2:12) #nevyhodnotí pro vektor
NULL
NROW(2:12) #počítá také pro vektor
[1] 11
NCOL(2:12)
[1] 1

```


- **dim(x)** – vypíše počet dimenzí jednotlivých objektů (polí, matic, tabulek, vektorů).

```

x<-matrix(1:10,2,5); x #matice 2 řádky, 5 sloupců
  [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
[1,]  1   3   5   7   9
[2,]  2   4   6   8  10
dim(x) #výpis dimenzi objektu
[1] 2 5

mv<-1:10
dim(mv) #objekt mv je vektor a nemá dimenzionální strukturu
NULL

x<-data.frame(sl1=c(1,1,1,1,2),sl2=c(3,3,2,1,4))# tabulka jako u duplicated
dim(x)
[1] 5 2

```


- **dimnames(x)** – vypisuje nebo nastavuje názvy jednotlivých dimenzí objektu x.

```

x<-data.frame(sl1=c(1,1,1,1,2),sl2=c(3,3,2,1,4))# tabulka jako u duplicated
dimnames(x)
[[1]]
[1] "1" "2" "3" "4" "5"

[[2]]
[1] "sl1" "sl2"

```


- **subset(x, subset, select, drop=F, ...)** – vybere z vektoru, matice, pole nebo tabulky dat x pouze určité položky (řádky nebo prvky)

- *subset* – podmínka, kterou musí splňovat vybrané řádky (u vektoru prvky)
- *select* – čísla sloupců nebo podmínka, kterou musí splňovat sloupce
- *drop* – v případě, že lze objekt zjednodušit, pak provést zjednodušení?

```

x<-1:20;x #vektor čísel
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

```



```

subset(x,x<12) # vybere čísla větší než 12, alternativa x[x<12]
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

x<-matrix(1:15,5,5);x # tvorba a výpis matice
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
[1,]    1    6   11    1    6
[2,]    2    7   12    2    7
[3,]    3    8   13    3    8
[4,]    4    9   14    4    9
[5,]    5   10   15    5   10

subset(x,subset=x[,1]==3) # vybere řádky, kde je v prvním sloupci číslo 3
# alternativa x[x[,1]==3,,drop=F]
      [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
[1,]    3    8   13    3    8

subset(x,subset=x[,1]==3,drop=T) #totéž, ale výsledek zjednoduší na vektor
# alternativa x[x[,1]==3,]
[1] 3 8 13 3 8

subset(x,select=x[1,]==1) # vybere sloupce, kde je v 1. řádku číslo 1
# alternativa x[,x[1,]==1]
      [,1] [,2]
[1,]    1    1
[2,]    2    2
[3,]    3    3
[4,]    4    4
[5,]    5    5

mytab<-
data.frame(Strava=rep(c("mas","mix"),each=5),pH=c(7.5,7.1,8.2,8.0,7.9,7.6,7.5,7.2
,7.9,8.2)) # tabulka dat
subset(mytab,Strava=="mix")# vybere řádky, kde Strava = mix
# alternativa x[x$Strava=="mix",]
  Strava  pH
6     mix 7.6
7     mix 7.5
8     mix 7.2
9     mix 7.9
10    mix 8.2

subset(mytab,Strava=="mix",select=2) # vybere řádky, kde Strava=mix, 2. sloupec
# alternativa x[x$Strava=="mix",2]
  pH
6 7.6
7 7.5
8 7.2
9 7.9
10 8.2

```


Kontrolní úkoly

8. Vytvořte vektor s názvem vec1 s 40 prvků tvořenými náhodnými čísly z Poissonova rozdělení s průměrem kolem 3.
9. Vypište 10. až 20. prvek vektoru vec1
10. Vypište vektor tvořený 1., 3., 5. a 17. prvkem.
11. Vypište prvky na sudé pozici, na liché pozici a každý pátý prvek. Pokuste se použít také způsob pomocí logických hodnot (viz výsledky) a vysvětlete jej.
12. Vypište všechny prvky, které jsou menší než 2, větší než 2 a zároveň menší než 6
13. Vypište všechny prvky, které nejsou rovny 3, pak všechny kromě 10. prvku
14. Vypište všechny prvky kromě 10. až 20., pak všechny kromě 5., 8. a 25. prvku
15. Vektor vec1 použijte pro tvorbu matice o 10 řádcích a 4 sloupcích nazvanou mat1.
16. Přečtěte prvek na 6. řádku ve 3. sloupci matice mat1. Přečtěte první tři řádky matice. Přečtěte sloupec 2 a 4 matice.

17. Přečtěte oblast tvořící řádky 1, 2, 3 a sloupce 2, 3, 4. Přečtěte buňky tvořící průnik těchto řádků a sloupců tzn. body matice se souřadnicemi [1,2], [2,3], [3,4].
18. Vypište ty řádky matice, které mají v prvním sloupci číslo 3.
19. Z vektoru vec1 vytvořte pole ar1 s rozměry 4, 5, 2. Přečtěte prvek se souřadnicemi [2,4,2]. Vypište část pole tvořenou pouze prvními řádky, pak ještě jednou tak, aby byla zachována struktura trojrozměrného pole.
20. Načtěte následující tabulku dat a nazvěte ji myt. Tabulka obsahuje výsledky experimentů na třech polích (field) s různými prvky dodanými experimentálně (fertil). Pro každou kombinaci byla vždy provedena dvě měření výšky dospělé rostliny.

	field	fertil	height
1	a	Ca	12.1
2	b	P	9.8
3	c	P	8.9
4	a	Ca	11.3
5	b	Ca	11.0
6	c	Ca	11.9
7	a	P	10.6
8	b	P	9.7
9	c	P	9.2
10	a	P	10.3
11	b	Ca	11.2
12	c	Ca	10.4

21. Vypište řádky 2-6 tabulky myt. Vypište vektor výšek rostlin. Vypište první dva sloupce tabulky myt (pole field a fertil).
22. Zkontrolujte strukturu tabulky. Jakého typu jsou první dva sloupce? Převed'te 1. sloupec na vektor typu character a následně zpět na faktor.
23. Vypište pouze ty řádky, kde přidaná látka je Ca. Vypište pouze hodnoty výšky rostliny (height) z pole b.
24. Převed'te tabulku myt na seznam (list) nazvaný myls. Vypište první položku seznamu (field) celou a následně první prvek této položky.
25. K vektoru vec1 (příklad 8) přidejte vektor s hodnotami 1-10 od 10. pozice. Proveďte stejnou operaci, ale přidejte vektor na konec.
26. Zjistěte délku vektoru vec1. Zjistěte pomocí stejné funkce kolikrát je ve vektoru číslo 3 a kolik je čísel větších nebo rovno 4.
27. Zjistěte délku matice mat1 (úkol 15), pole ar1 (úkol19), tabulky myt (úkol 20), seznamu myls (úkol 24). Pokuste se vysvětlit co znamenají hodnoty.
28. Slučte vektory čísel 5-10 a 10-15 do sloupců a pak do řádků.
29. Vytvořte dva sloupce tahů sportky (tah1, tah2) s náhodně generovanými čísly (viz předchozí kapitoly) a uložte do objektu sportka.
30. Slučte vektor prvních 5 písmen abecedy a vektor 1:5 do sloupců. Jakého typu je výsledný objekt?
31. Vypište pořadí čísel, která padla v prvním tahu sportky (viz úkol 29).
32. Vypište pořadí čísel vektoru c(5,1,2,2,3,4,5,1,1,1). Zkuste různé ties metody a předem odhadujte, jaký bude výsledek. Vysvětlete rozdílnost výsledků.
33. Seřaďte předchozí vektor vzestupně. Seřaďte vektor vec1 (příklad 8) sestupně.
34. Seřaďte řádky tabulky myt (úkol 20) podle pole a následně podle typu přidaného prvku.
35. Zjistěte obor všech hodnot vektoru vec1 (kterých hodnot nabývá).
36. Zjistěte počet řádků a sloupců tabulky myt. Zjistěte dimenze pole ar1 (úkol19).

Funkce pro práci s maticí a polem

- **t(x)** – transponuje matici *x* (zamění řádky za sloupce)


```
x<-matrix(c(1,2,5,1,4,3,3,7,1,4,2,3),3,4)
```

```
  [,1] [,2] [,3] [,4]
[1,]   1   1   3   4
[2,]   2   4   7   2
[3,]   5   3   1   3
```

```
t(x)
```

```
  [,1] [,2] [,3]
[1,]   1   2   5
[2,]   1   4   3
[3,]   3   7   1
[4,]   4   2   3
```

- **det(x)** – vypočítá determinant čtvercové matice *x*


```
my.mat<-matrix(1:6,3,3)
```

```
my.mat
```

```
  [,1] [,2] [,3]
[1,]   1   4   1
[2,]   2   5   2
[3,]   3   6   3
```

```
det(my.mat)
```

```
[1] 4.9960004e-16
```

- **diag(x)** – vypíše nebo vytvoří diagonálu matice *x*


```
diag(x)
```

```
[1] 1 4 1
```

```
diag(my.mat)
```

```
[1] 1 5 3
```

```
diag(c(1,2,1,4))
```

```
  [,1] [,2] [,3] [,4]
[1,]   1   0   0   0
[2,]   0   2   0   0
[3,]   0   0   1   0
[4,]   0   0   0   4
```

- **%*%** – násobení matic (sčítání matic je stejné, jako normální sčítání)


```
x %*% t(x)
```

```
  [,1] [,2] [,3]
[1,]  27  35  23
[2,]  35  73  35
[3,]  23  35  44
```

```
my.mat %*% (x)
```

```
  [,1] [,2] [,3] [,4]
[1,]  14  20  32  15
[2,]  22  28  43  24
[3,]  30  36  54  33
```

- **rownames(x, do.NULL=T, prefix="row"), colnames(x, do.NULL=T, prefix="col")** – vypíše nebo nastaví jména řádků (sloupců)
 - *do.NULL* – logical, F vrací názvy na základě prefix a čísla řádku (sloupce), i když nejsou vytvořeny
 - *prefix* – character, jaká má být použita předpona pro vytvořené názvy


```
x<-matrix(1:15,3,5) #vytvoří matici
```

```
colnames(x) #názvy sloupců neexistují
```

```
NULL
```

```
colnames(x,do.NULL=F) #vektor potenciálních názvů sloupců
```

```
[1] "col1" "col2" "col3" "col4" "col5"
```

```
colnames(x,do.NULL=F,prefix="sloupec")#názvy řádků malými písmeny abecedy
```

```
[1] "sloupec1" "sloupec2" "sloupec3" "sloupec4" "sloupec5"
```



```
rownames(x)<- letters[1:3] #názvy řádků malými písmeny abecedy
x
  [,1] [,2] [,3] [,4] [,5]
a     1     4     7    10    13
b     2     5     8    11    14
c     3     6     9    12    15
rownames(x) # přečte názvy řádků
[1] "a" "b" "c"
```

Kontrolní úkoly

37. Načtěte matici mymat (5 řádků, 5 sloupců) s náhodnými celými čísly od 0 do 25 (čísla se mohou opakovat). Následně vypište čísla na diagonále.
38. Vypočítejte determinant matice, pak matici transponujte a opět vypočítejte determinant.
39. Vynásobte matici mymat transponovanou maticí mymat.
40. Nazvěte sloupce matice malými písmeny.

Funkce pro práci s tabulkou dat, seznamem nebo faktorem

- **names(x)** – v případě, že objekt má položky typu tags (seznam – list nebo tabulka dat – data.frame), pak vypíše názvy položek. Pomocí names lze tyto názvy také měnit.

```
# tvorba tabulky dat (data.frame) se třemi sloupci a přejmenování sloupců
x1<-data.frame(exp=rep(1:3,2),latka=rep(c("a","b"),3),hodn=seq(3,by=0.5,len=6))
x1
  exp latka hodn
1   1     a  3.0
2   2     b  3.5
3   3     a  4.0
4   1     b  4.5
5   2     a  5.0
6   3     b  5.5
names(x1) #výpis názvů jednotlivých polí (položek tags)
[1] "exp" "latka" "hodn"
names(x1)<-c("a1","b1","c1") #změna názvů všech polí
x1
  a1 b1 c1
1  1  a 3.0
2  2  b 3.5
3  3  a 4.0
4  1  b 4.5
5  2  a 5.0
6  3  b 5.5

# tvorba seznamu (list) a přejmenování položek tags
x<-list(x1=1:3,y1=1:10)
x
$x1
[1] 1 2 3

$y1
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
names(x) #výpis názvů položek (tags)
[1] "x1" "y1"
names(x)<-c("x2","y2") #změna názvů položek (tags) na x2 a y2
names(x) #znovu výpis názvů položek (tags) – jsou změněny
[1] "x2" "y2"
x #výpis seznamu
$x2
[1] 1 2 3

$y2
```

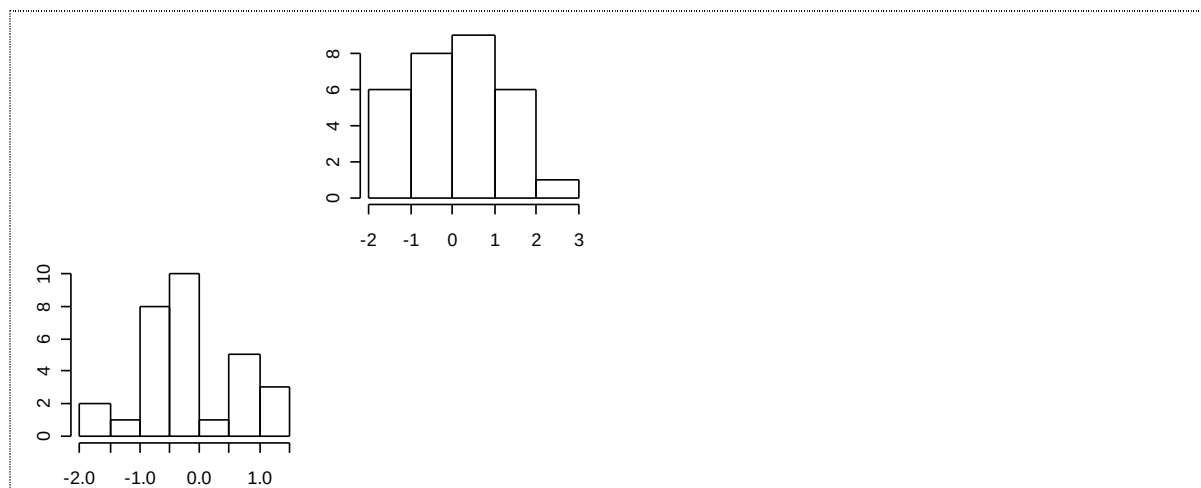


```
[1] 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
```

- **factor**(x=character(), levels=sort(unique.default(x), na.last=T), labels=levels, exclude=NA, ordered=is.ordered(x)) – vytváří z vektoru objekt typu faktor (nominální proměnná), viz kapitola vytváření objektů.

```
kc<-c(5,2,2,2,1,6,1,7,4,5,0,1,6,2,4,4,2,7,4,2,2,3,3,3,1,5,3)
factor(kc) #vektor čísel transformován na faktor
[1] 5 2 2 2 1 6 1 7 4 5 0 1 6 2 4 4 2 7 4 2 2 3 3 3 1 5 3
Levels: 0 1 2 3 4 5 6 7
factor(kc,levels=7:0) #vypsán vektor s nastavenými úrovněmi (levels, hodnoty)
[1] 5 2 2 2 1 6 1 7 4 5 0 1 6 2 4 4 2 7 4 2 2 3 3 3 1 5 3
Levels: 7 6 5 4 3 2 1 0
factor(kc,ordered=T) #faktor ordinální (u hodnot je známo pořadí)
[1] 5 2 2 2 1 6 1 7 4 5 0 1 6 2 4 4 2 7 4 2 2 3 3 3 1 5 3
Levels: 0 < 1 < 2 < 3 < 4 < 5 < 6 < 7
factor(kc,levels=6:0)
[1] 5 2 2 2 1 6 1 <NA> 4 5 0 1 6 2 4
[16] 4 2 <NA> 4 2 2 3 3 3 1 5 3
Levels: 6 5 4 3 2 1 0
> factor(kc,ordered=T,label="druh")
[1] druh6 druh3 druh3 druh3 druh2 druh7 druh2 druh8 druh5 druh6 druh1 druh2
[13] druh7 druh3 druh5 druh5 druh3 druh8 druh5 druh3 druh3 druh4 druh4 druh4
[25] druh2 druh6 druh4
Levels: druh1 < druh2 < druh3 < druh4 < druh5 < druh6 < druh7 < druh8

x<-factor(kc,levels=7:0)
sort(x) #jestliže jsou levels nastaveny, pak sort řadí podle levels
[1] 7 7 6 6 5 5 5 4 4 4 4 3 3 3 3 2 2 2 2 2 2 2 2 1 1 1 1 0
Levels: 7 6 5 4 3 2 1 0
```

- **identify**(*x*, *y*, *labels*, *pos*=F, *n*, *plot*=T, *offset*, ...) – interaktivní funkce, po kliknutí do grafického okna určuje, kterým ze zadaných souřadnic (*x*, *y*) byl kurzor nejbližší a vytiskne u nich popisky.
n – nastavuje počet kliknutí, která se budou zaznamenávat
labels – je-li zadáno vypisuje do grafu přímo názvy bodů (jinak jejich souřadnice)
plot – zda mají být vykresleny popisky
pos – kde mají být popisky bodů vykresleny
- **locator**(*n* = 512, *type* = "n", ...) – určuje polohu grafického kurzoru při kliknutí do grafického okna
n – nastavuje počet kliknutí, která se budou zaznamenávat
type – po kliknutí je možné vykreslovat body, linie a další typy grafů (viz *plot*)

```
plot(c(1:10))
identify(c(1:10), n=3) #postupně klikněte na 3 vykreslené body

par(mar=c(4, 4, 2, 0.1), las=1)
plot(0, 0, type="n", ann=F, xlim=c(-2, 2), ylim=c(-2, 2))
locator(n=10, type="p", pch=21, bg=4) #klikněte 10-krát do okna
```

- **xinch**(*x* = 1, *warn.log*=T), **yinch**(*y* = 1, *warn.log*=T), **xyinch**(*xy* = 1, *warn.log*=T) – převádí číslo (nebo dvojici čísel) v palcích na skutečné rozměry v grafu
- **cm**(*x*) – převádí palce na centimetry.
- **layout**(*mat*, *widths*, *heights*, *respect*=F) – vytvoří plán pro grafické okno, tzn. rozdělí aktuální grafické okno na podokna, do kterých je možné zakreslovat grafy postupně podle zadaného pořadí v matici *mat*, o šířkách sloupců a výškách řádků. Funkce je nekompatibilní s *screen* a *mfrow*, *mfcol*
mat – matice udávající postupný
labels – je-li zadáno vypisuje do grafu přímo názvy bodů (jinak jejich souřadnice)
plot – zda mají být vykresleny popisky
widths, *heights* – vztaženo relativně (poměrově šířka1/šířka2 nebo poměr délka–šířka) nebo absolutně (ve skutečných hodnotách pomocí *lcm*()).
- **layout.show**(*n*) – vykreslí *n* plánů

```
layout(matrix(c(4, 2, 1, 3), 2, 2, byrow=T), width=c(5, 2), height=c(1, 1))
layout.show(4) #nastaví grafické okno v poměru 1:1 (výška), 5:3 (šířka)
#layout(matrix(c(4, 2, 1, 3), 2, 2, byrow=T), width=5/2, height=1) totéž
layout(matrix(c(4, 2, 1, 3), 2, 2, byrow=T), width=c(5, 2), height=c(1, 1), respect=T)
layout.show(4) #shodný poměr x a y (obr vpravo)
layout(matrix(c(4, 2, 1, 3), 2, 2, byrow=T), width=lcm(c(5, 2)), height=lcm(c(1, 1)))
layout.show(4) #nastaví přesné rozměry v cm
```


4	2		
1	3	4	2
		1	3

layout(matrix(c(1,1,0,2),2,2, byrow=T))#vynechá třetí okno a 1. spojí
layout.show(2)

1	2
---	---

Práce s barvami

Při práci s barvami jsme dosud využívali pouze zadávání argumentu barvy číslem 1–8. R však využívá mnohem rozsáhlejší paletu barev. Argumenty typu `col` a `bg` lze zadávat také jako název barvy (v angličtině), v tzv. RGB kódu (popř. HSV) nebo pomocí čísel barev vybraných ze zvolené palety.


```
#příklady vysvětlené dále u funkcí
par(mar=c(2.2,3,0,0),las=1)
plot(0.3,0.3,xlim=c(0,1),ylim=c(0,1),pch=16,cex=4,col="brown")
points(0.5,0.5,pch=16,cex=4,col="lightblue")
points(0.1,0.5,pch=16,cex=4,col=colors()[9])
points(0.6,0.6,pch=16,cex=4,col=rgb(0.1,0.3,0.2))
points(0.5,0.1,pch=16,cex=4,col=gray(0.3))
points(0.5,0.1,pch=16,cex=4,col="#FFD39B")#rrggbb v 16-kové soustavě
```

- **colors()** – vypisuje vektor názvů dostupných barev. Tyto názvy lze použít přímo pro nastavování barev.

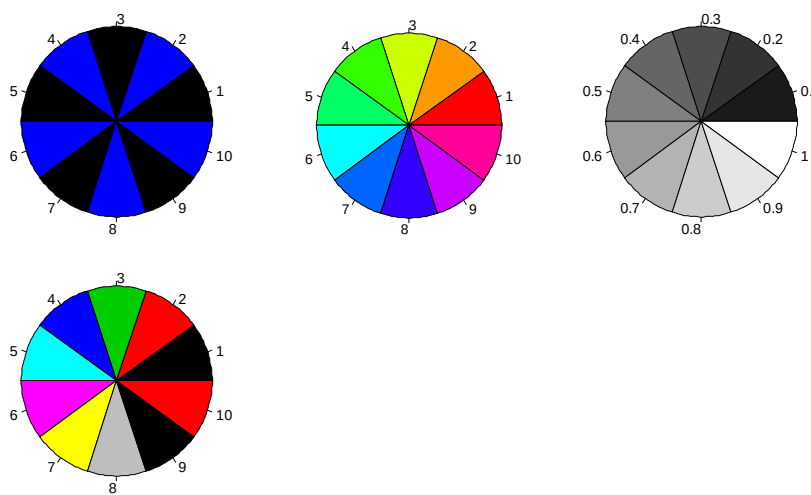
```
colors()[1:15] #vypíše seznam nastavených názvů barev (0-657)
[1] "white"      "aliceblue"  "antiquewhite" "antiquewhite1"
[5] "antiquewhite2" "antiquewhite3" "antiquewhite4" "aquamarine"
[9] "aquamarine1"  "aquamarine2" "aquamarine3"  "aquamarine4"
[13] "azure"       "azure1"     "azure2"
```

- **palette(value)** – vypisuje nebo nastavuje aktuální využívanou paletu barev (nastavení pomocí vektoru *value*)
- **gray(value)** – vytváří paletu odstínů šedé v intervalu 0 – 1, podle zadaného vektoru
- **rainbow(n,s=1,v=1,start=0,end=max(1,n - 1)/n,gamma=1,alpha=1)** – vytváří paletu *n* barev (podle duhového spektra) v rozlišení *n*, nasycení (*s*), odstínu (*v*), *s* gamma korekcí (*gamma*) a průhledností *alpha* (viz níže u *hsv*). Podobné funkce:

```

heat.colors(n, alpha = 1)
terrain.colors(n, alpha = 1)
topo.colors(n, alpha = 1)
cm.colors(n, alpha = 1)
palette() #aktuální barevná paleta pro argument typu col a bg
[1] "black" "red" "green3" "blue" "cyan" "magenta" "yellow"
[8] "gray"

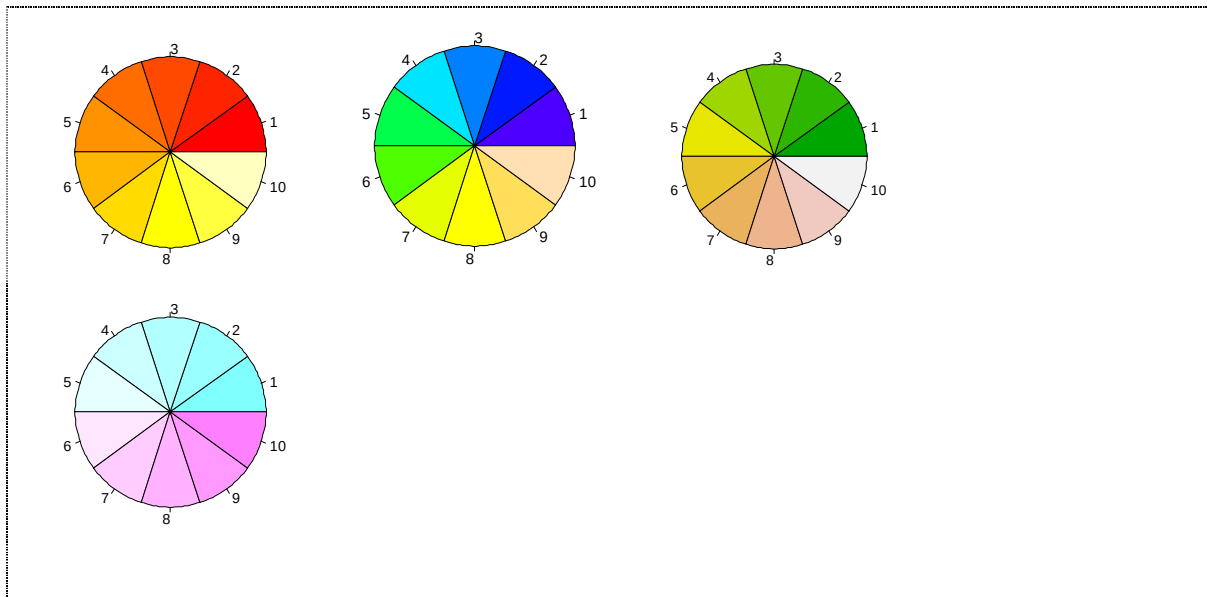
par(mar=c(0.1,0.1,0.1,0.1))
#graf vlevo
palette(c("black","blue"))#nastavení palety na černou a modrou
pie(rep(1,10),col=1:10,lab=1:10)#graf opakuje pouze 2 nastavené barvy
#graf druhý zleva
palette(rainbow(10))
pie(rep(1,10),col=1:10,lab=1:10)
#graf třetí zleva
palette(gray(seq(0.1,1,0.1)))
pie(rep(1,10),col=1:10,lab=seq(0.1,1,0.1))
#graf vpravo
palette("default")#nastavení palety zpět na standardní
pie(rep(1,10),col=1:10,lab=1:10)#graf opakuje pouze 2 nastavené barvy
#alternativně lze první tři grafy vykreslit beze změny celé palety následovně
palette("default")
pie(rep(1,10),col=c(1,4),lab=1:10)#nebo col=c("black","blue")
pie(rep(1,10),col=rainbow(10),lab=1:10)
pie(rep(1,10),col=gray(seq(0.1,1,0.1)),lab=seq(0.1,1,0.1))



pie(rep(1,10),col=heat.colors(10),lab=1:10)
pie(rep(1,10),col=topo.colors(10),lab=1:10)
pie(rep(1,10),col=terrain.colors(10),lab=1:10)
pie(rep(1,10),col=cm.colors(10),lab=1:10)

```


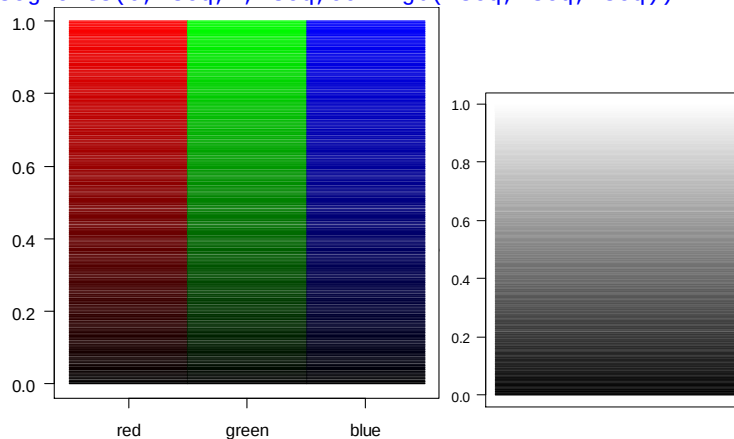

- **rgb**(red, green, blue, alpha, names=NULL, maxColorValue=1) – namíchá barvu jako kombinaci odstínů červené, zelené a modré (udávají se v rozsahu *maxColorValue*, standardně 0-1) – vrací řetězec – číslo v 16-kové soustavě
alpha – průhlednost (0 = průhledná, 1 = neprůhledná)
names – názvy barev
maxColorValue – maximum, kterého nabývá základní barva (r-g-b)

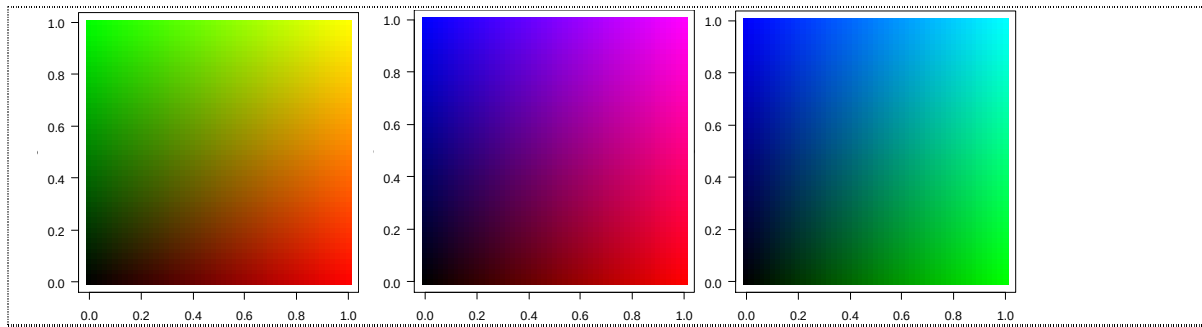

rgb(0,1,1) #vrátí řetězec – číslo barvy v 16-kové soustavě
 [1] "#00FFFF"

```
#míchání dvojic barev (r-g,r-b,g-b)
par(mar=c(2.2,3,0,0), las=1)
plot(0,0,xlim=c(0,0.6),ylim=c(0,1),type="n",xaxt="n")
mseq<-seq(0,1,0.002)
segments(0,mseq,0.2,mseq,col=rgb(mseq,0,0))
segments(0.2,mseq,0.4,mseq,col=rgb(0,mseq,0))
segments(0.4,mseq,0.6,mseq,col=rgb(0,0,mseq))
axis(1,at=c(0.1,0.3,0.5),labels=c("red","green","blue"))
plot(0,0,xlim=c(0,1),ylim=c(0,1),type="n",xaxt="n")
segments(0,mseq,1,mseq,col=rgb(mseq,mseq,mseq))
```



```
#míchání dvojic barev (r-g,r-b,g-b)
plot(0,0,xlim=c(0,1),ylim=c(0,1),type="n")
xcol<-rep(mseq,each=51)
ycol<-rep(mseq,51)
points(xcol,ycol,col=rgb(xcol,ycol,0),pch=15)
points(xcol,ycol,col=rgb(xcol,0,ycol),pch=15)
points(xcol,ycol,col=rgb(0,xcol,ycol),pch=15)
```

- **col2rgb()** – vrací rozbor barvy do jednotlivých základních barev RGB

```
mycol<-col2rgb(colors())[1:4])
colnames(mycol)<-colors()[1:4]
mycol
```

	white	aliceblue	antiquewhite	antiquewhite1
red	255	240	250	255
green	255	248	235	239
blue	255	255	215	219

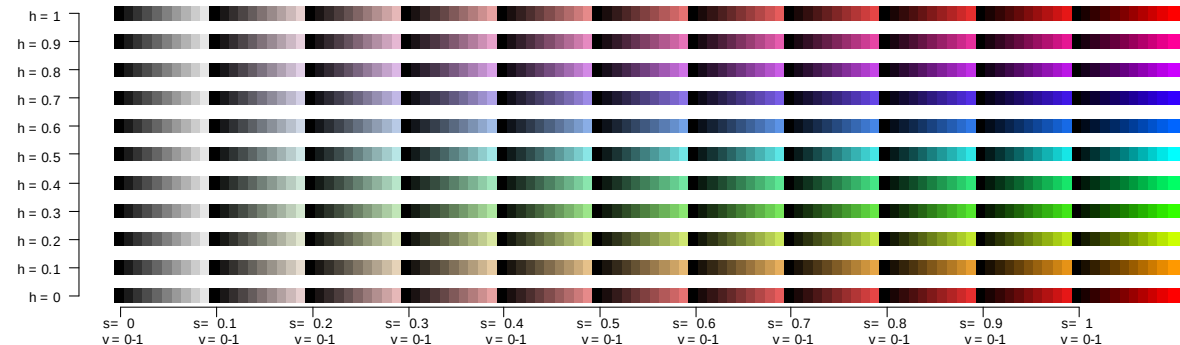
- **hsv** ($h=1, s=1, v=1, \text{gamma}=1, \text{alpha}$) – namíchá barvu podle barvy (hue, h), sytosti (saturation, s) a odstínu (value, v), dále lze barvy měnit pomocí gamma korekce (gamma) a průhlednosti (alpha), hodnoty se zadávají v rozsahu 0 – 1. Vrací řetězec – číslo v 16-kové soustavě

alpha – průhlednost (0 = průhledná, 1 = neprůhledná)

names – názvy barev

maxColorValue – maximum, kterého nabývá základní barva (r-g-b)

```
#vykreslí graf znázorňující možnost nastavení barvy pomocí hsv
par(mar=c(3.1,3.7,0.1,0.1))
mtb<-data.frame(h=rep(0:10,each=121),s=rep(rep(0:10,each=11),11),v=rep(0:10,121))
plot(0,0,xlim=c(0,110),ylim=c(0,10),type="n",axes=F,ann=F)
points(x=mtb$s*10+mtb$v,y=mtb$h,pch=15,col=hsv(h=mtb$h/10,s=mtb$s/10,v=mtb$v/10),
cex=2)
axis(2,at=0:10,labels=paste("h =",0:10/10),las=1,cex.axis=0.8)
axis(1,at=seq(0,100,10),labels=paste("s= ",0:10/10,"\n", "v = 0-1"),cex.axis=0.8)
```


- **rgb2hsv** ($r, g=NULL, b=NULL, \text{gamma}=1, \text{maxColorValue}=255$) – převede RGB barvu (zadanou jako řetězec nebo jako r, g, b) do systému HSV.

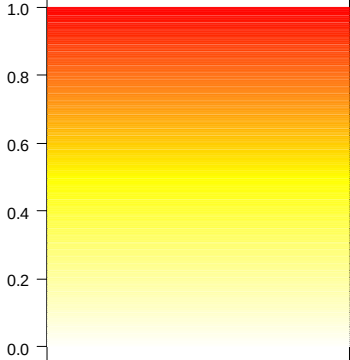
- **colorRamp**($\text{colors}, \text{bias}=1, \text{space}=\text{c}(\text{"rgb"}, \text{"Lab"}), \text{interpolate}=\text{c}(\text{"linear"}, \text{"spline"})$) – interpoluje barevnou paletu z vektoru zadaných barev, vhodné pro výpočet barevných přechodů, vrací RGB kód barvy
 colors – vektor barev mezi kterými se mají vytvořit přechody
 bias – nahloučení barev směrem k "horní barvě" (0–1)
 space – v jakém systému se vytvářejí barvy
 interpolate – možnost lineární nebo spline interpolace

```
#funkce vytvoří 501 barev mezi bílou žlutou a červenou
par(mar=c(2.2,3,0,0),las=1)
```



```
mseq<-seq(0,1,0.02)
plot(0,0,xlim=c(0,1),ylim=c(0,1),type="n",xaxt="n")
abline(h=mseq,col=colorRampPalette(c("white","yellow","red"))(501))

colorRampPalette(c("white","red"))(10)
[1] "#FFFFFF" "#FFE2E2" "#FFC6C6" "#FFAAAA" "#FF8D8D" "#FF7171" "#FF5555"
[8] "#FF3838" "#FF1C1C" "#FF0000"
```

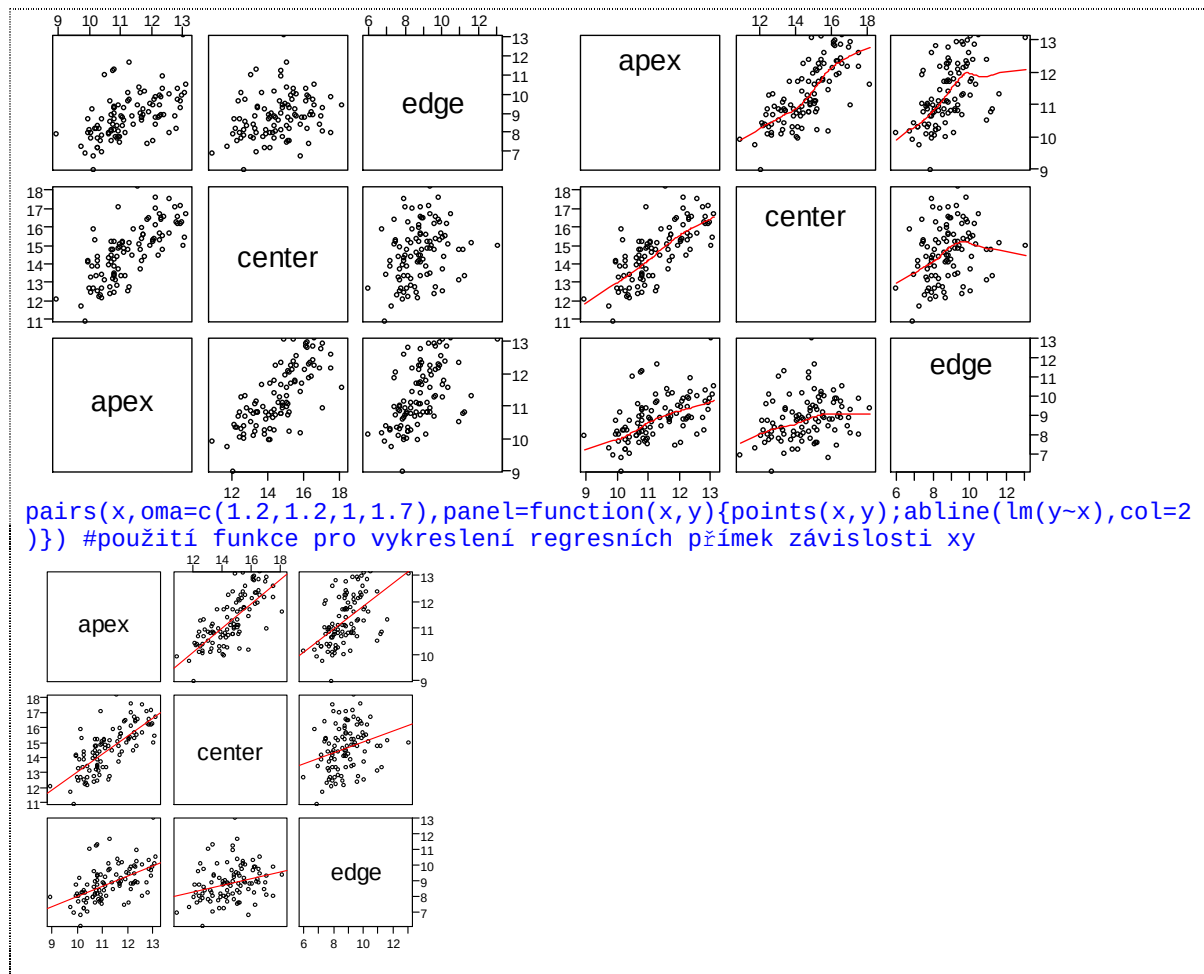

Speciální typy grafů

- **pairs**(formula,data,...,subset,na.action) nebo **pairs**(x,labels,panel,...,lower.panel,upper.panel,diag.panel,text.panel,label.pos,cex.labels,font.labels,row1atop=T,gap) – vytvoří matici xy grafů kde hodnoty x a y postupně tvoří všechny sloupce dané tabulky (table, array, matice, vektory). Data jsou zadávána buď pomocí vzorce (formula) nebo přímo jako tabulka dat (data frame). Graf je velice dobře využitelný při základní analýze závislosti několika proměnných (např. při mnohorozměrných metodách). Graf vykresluje také proměnnou typu factor, kde jednotlivé hodnoty jsou postupně zobrazovány jako přirozená čísla (1, 2, 3). Funkce má několik užitečných argumentů (panel, lower.panel, ...), které umožňují dokreslovat speciální křivky nebo další grafy přímo do jednotlivých panelů (včetně diagonálních).
subset – z tabulky data je možné vybrat podmnožnu podle zadaného kritéria
na.action – jak pracovat s NA hodnotami *na.omit*, *na.fail*, *na.exclude*, *na.pass*
row1atop – mají grafy *x~x* začít první řádkem diagonály, nebo diagonála začíná dole.
gap – velikost mezery mezi panely.
panel, *lower.panel*, *upper.panel*, *diag.panel*, *text.panel* – funkce, které se provedou při vykreslování jednotlivých panelů
label.pos – pozice textu v diagonálním panelu.
cex.labels – velikost textu v diagonálním panelu.
font.labels – font textu v diagonálním panelu (viz font pro par).


```
#studujeme závislost množství taninu v jednotlivých částech listů
# použitá data jsou vytvořena jako náhodná čísla z normálního rozdělení
apex<-10+rnorm(100,1,1);center<-apex*1.2+rnorm(100,1,1);edge<-0.8*apex+rnorm(y)
x<-data.frame(apex,center,edge)#tabulka z vygenerovaných dat
pairs(x,data=x,oma=c(1.2,1.2,1,1.7),row1atop=F)
pairs(x,oma=c(1.2,1.2,1,1.7),panel=panel.smooth,label.pos=0.8)#křivka smooth
```

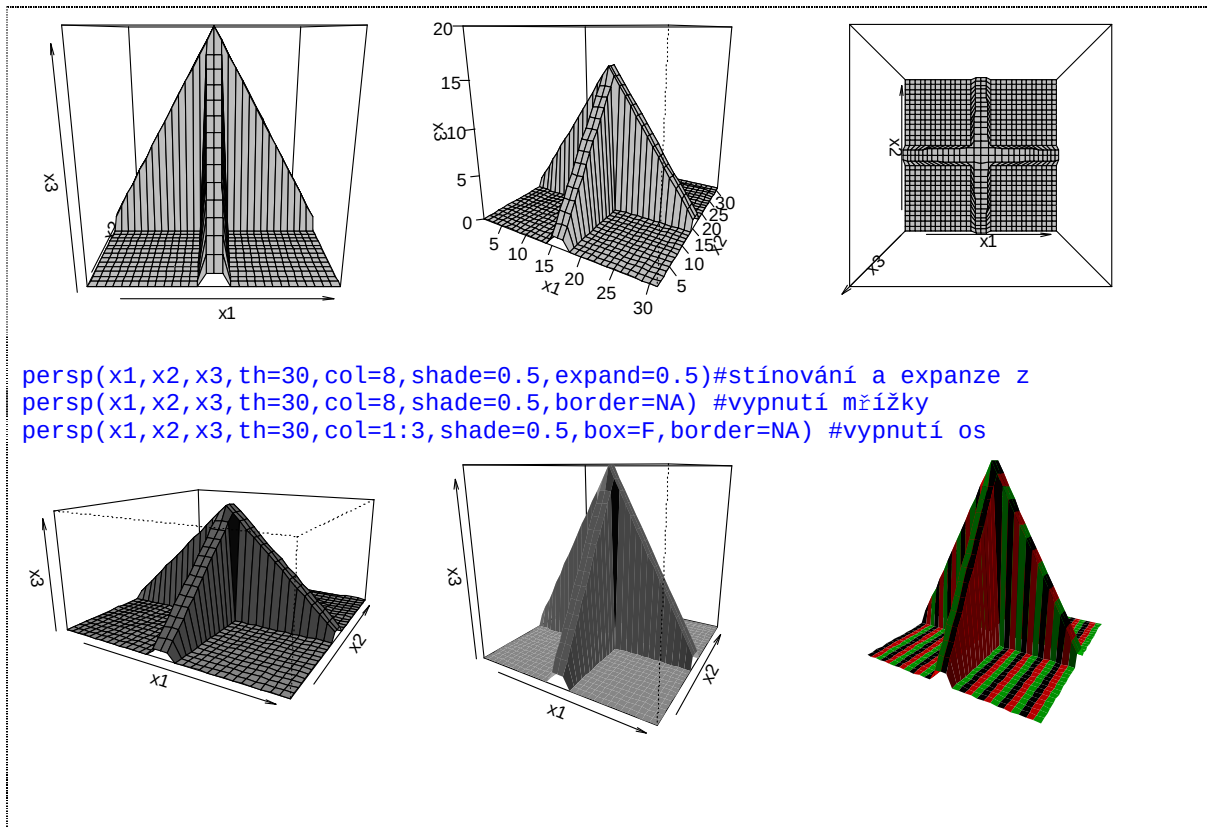

- `persp(x, y, z, xlim, ylim, zlim, xlab, ylab, zlab, main, sub, theta, phi, r, d, scale = T, expand, col, border, ltheta, lphi, shade, box = T, axes = T, nticks, ticktype, ...)`** – 3D povrchový graf, hodnoty x a y jsou řazeny vzestupně a jejich počet je shodný s počtem řádků a sloupců matice pro koordináty z. Další trojrozměrné grafy lze nalézt v doplňkových knihovnách (např. `misc3d`, `lattice`, `scatterplot3d`)
xlim, ylim, zlim – interval vykreslování hodnot na ose x, y a z.
main, sub, col, border, box, axes – podobné jako u ostatních grafů.
theta, phi – horizontální a vertikální úhel pootočení grafu.
r – vzdálenost oka od středu grafu, ovlivňuje úhly horní a dolní plochy)
d – účinnost efektu perspektivy.
scale – v případě rozdílného rozsahu os přepočítá nebo ponechá osy v původní proporci.
expand – zvětší nebo zmenší poměr osy z k ostatním osám.
shade, ltheta, lshade – stínování (0-1) a nastavení úhlu stínování grafu.
box, axes – vypnutí celého ohraničení grafu a os.
ticktype, nticks – typ os ("simple" a "detailed") a přibližný počet značek na osách.

```

x1<-1:31;x2<-1:31;x3<-matrix(0,31,31)#nastavení souřadnic x,y,z
x3[15:17,]<-rep(c(1:16,15:1),each=3)
x3[,15:17]<-c(1:16,15:1) #vytvoření prostorového objektu
par(mar=c(1,2,0.2,0.2))
persp(x1,x2,x3,col=8) #vykreslení objektu bez rotace vertikální a horizontální
persp(x1,x2,x3,zlim=c(0,20),theta=30,col=8,ticktype="detailed")#podél vertikály
persp(x1,x2,x3,zlim=c(0,20),phi=90,col=8)#rotace podél horizontály
  
```


- **dotchart**(x, labels=NULL, groups=NULL, gdata=NULL, cex, pch=21, gpch=21, bg, color, gcolor, lcolor, xlim, main=NULL, xlab=NULL, ylab=NULL, ...) – Clevelandův bodový graf, vynáší každou hodnoty na osu x a pořadí hodnoty na osu y. Využíván je zejména pro základní exploratorní analýzu dat.

labels – označuje popisky na ose y

groups – faktor označující skupiny podle kterých se vykreslí více grafů

gdata – hodnota zobrazující se na speciální lince nad grafem (obvykle medián nebo průměr)

lcolor – barva horiz. linek

gcolor, gpch – barvy a typy bodů pro skupiny dat

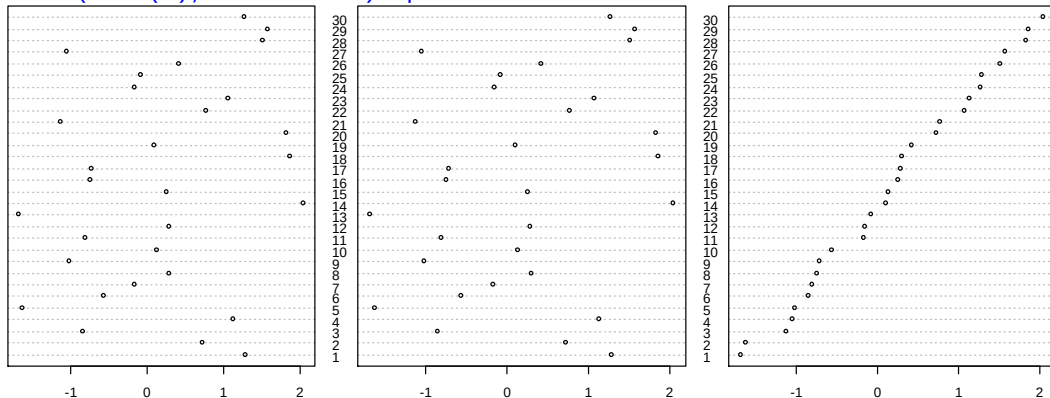


```
x<-rnorm(30)
round(x,2)
[1] 1.29 0.72 -0.85 1.13 -1.63 -0.57 -0.17 0.30 -1.01 0.13 -0.81 0.29
[13] -1.69 2.05 0.26 -0.75 -0.72 1.87 0.10 1.84 -1.13 0.78 1.07 -0.16
[25] -0.08 0.42 -1.05 1.51 1.58 1.28
```

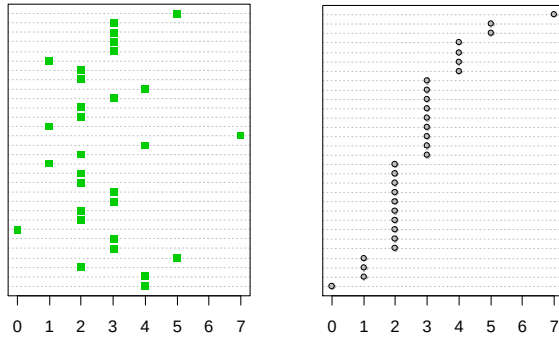
`dotchart(x)`#vlevo vynáší náhodná čísla z norm. rozdělení

`dotchart(x, labels=1:30)`#uprostřed přidána osa y (pořadí hodnoty x)

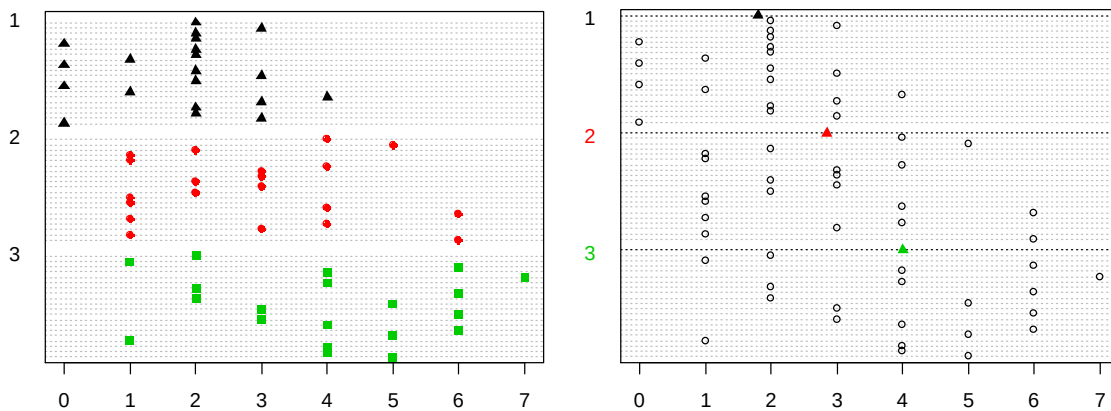
`dotchart(sort(x), labels=1:30)`#vpravo data seřazena


```
x<-rpois(30,3)
dotchart(x,pch=15,col=3)#vlevo
dotchart(sort(x),pch=21,bg=8)#vpravo
```


#data lze rozdělit do samostatných skupin (nejlépe podle faktoru) (graf vlevo)
`x<-data.frame(gr=rep(1:3,each=20),hod=c(rpois(20,2),rpois(20,3),rpois(20,4)))`
`dotchart(x$hod,groups=factor(x$gr),col=x$gr,pch=14+x$gr)`
 #u skupin lze počítat určité charakteristiky a umístit je na spec. osu (vpravo)
`dotchart(x$hod,groups=factor(x$gr),gdata=tapply(x$hod,x$gr,mean),gcol=1:3,gpch=17)`

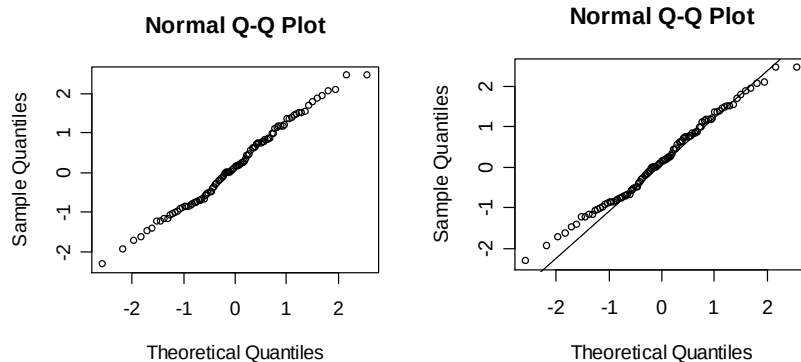

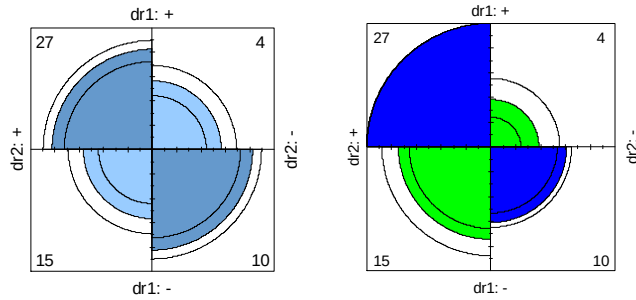
- **qqnorm** (*y*,*y*lim,*main*="Normal Q-Q Plot",*x*lab="Theoretical Quantiles",*y*lab="Sample Quantiles",*plot.it*=T,*datax*=F,...), **qqline** (*y*,...), **qqplot** (*x*,*y*,*plot.it*=T,*x*lab,*y*lab, ...) – graficky porovná kvantily variační řady *y* s teoretickými kvantily normálního rozdělení (**qqnorm**), popř. přidá přímkou očekávaného tvaru grafu v případě normality dat (**qqline**) nebo porovná kvantily dvou variačních řad. Grafy jsou využívány právě při ověřování normality dat.

plot.it – logická, mají být výsledky vykresleny nebo vypsaný v tabulce?

plotx – prohození osy *x* a *y* (teoretické kvantily na ose *x* *datax*=TRUE)

`x<-rnorm(100)` #100 náhodných čísel z normovaného normálního rozdělení
`qqnorm(x)` #základní graf
`qqline(x)` #přímka označuje teoretické rozmístění dat v případě normality

- **mosaicplot**(x, main, sub, xlab, ylab, sort, off, dir, color=F, shade=F, margin, cex.axis, las, type, ...) nebo **mosaicplot**(formula, data, subset, na.action) – vytvoří graf s obdélníky o stranách podle velikosti vzorku v jednotlivých skupinách. Využívá se pro názorné zobrazení vztahů v kontingenčních tabulkách.

off – vektor relativních velikostí mezer mezi obdélníky (dle počtu dimenzí)

dir – vektor směru vynášení ("v" – vertikální, "h" – horizontální)

color – vektor barev nebo logická hodnota, zda mají být použity barvy pro jednotlivé obdélníky

shade – vektor barev intervalů pro odlišení barvami nebo logická hodnota, zda má být stínováno

type – typ residuálů, které se mají zobrazit při barevném rozlišení

margin – seznam vektorů s okrajovými součty pro loglineární model (viz loglin)

sort – vektor permutací řazení jednotlivých proměnných (permutace 1:počet dimenzí)

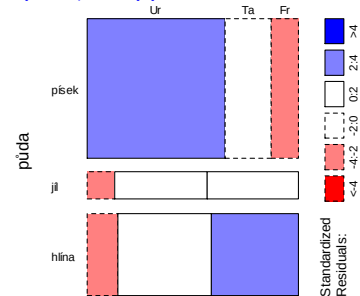
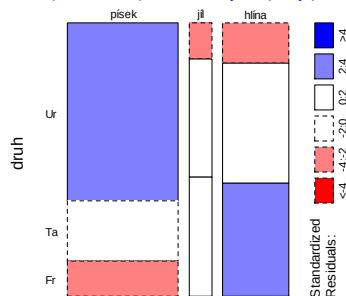
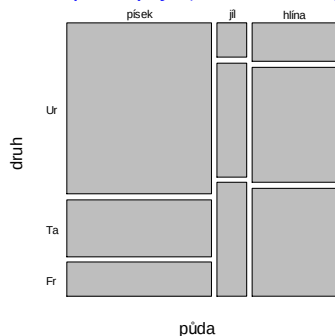
```
myt<-
array(c(75,3,10,25,10,30,15,10,28),dim=c(3,3),dimnames=list("půda"=c("písek",
"jíl", "hlína"),druh=c("Ur", "Ta", "Fr")))#pole - kontingenční tabulka
myt #tabulka závislosti typu půdy na výskytu rostliny
```

	Ur	Ta	Fr
půda			
písek	75	25	15
jíl	3	10	10
hlína	10	30	28

```
mosaicplot(myt,main=NULL,shade=F, las=1)
```

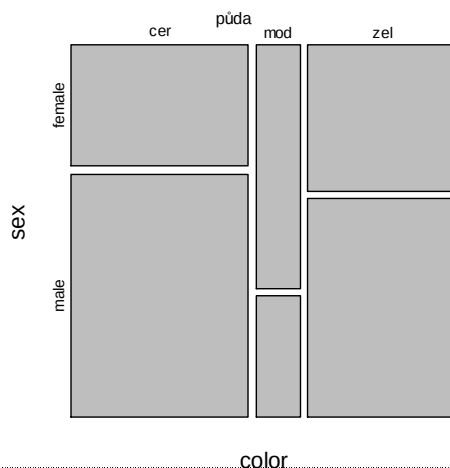
```
mosaicplot(myt,main=NULL,shade=T, las=1,off=c(10,0))#mezery a barvy
```

```
mosaicplot(myt,main=NULL,shade=T, las=1,off=c(10,0),dir=c("h", "v"))
```


#jiný typ dat pro načtení

	color	sex
1	zel	male
2	cer	male
3	mod	female
4	mod	female
5	mod	male
6	cer	female
7	cer	male
8	cer	male
9	cer	male
10	cer	male
11	cer	male
12	cer	female
13	cer	female


```

14 zel male
15 zel male
16 zel male
17 zel male
18 zel female
19 zel female
20 zel female
21 zel female
22 zel male
23 cer male
24 cer male
25 cer female

```

```
mosaicplot(~color+sex,data=x,main=NULL)#výpis stylu formula
```

- **assocplot**(x, col, space, main, xlab, ylab) – graficky zobrazuje vztahy mezi očekávanou hodnotou a skutečnou hodnotou v kontingenčních tabulkách. V případě, že je hodnota vyšší než očekávaná, pak zakreslí obdélník černě, v opačném případě červeně, barvy lze nastavit jako dvouprvkový vektor v *col*, *space* – prostor mezi jednotlivými složkami


```

# ke třem kmenům bakterie E. coli (Bt1, Bt2, Bt3) byly přidávány tři druhy
# antibiotika (pro každou kombinaci 30 opakování) a určeno na kolika plotnách
# kmeny zanikly.

```

```

myt<-as.table(array(c(25,16,12,16,29,6,20,20,10),c(3,3),
  list(kmen=c("Bt1","Bt2","Bt3"),typ=c("A1","A2","A3"))))
myt #trida objektu tabulka, vytvořena z 2-dimenzionálního pole (array)

```

```

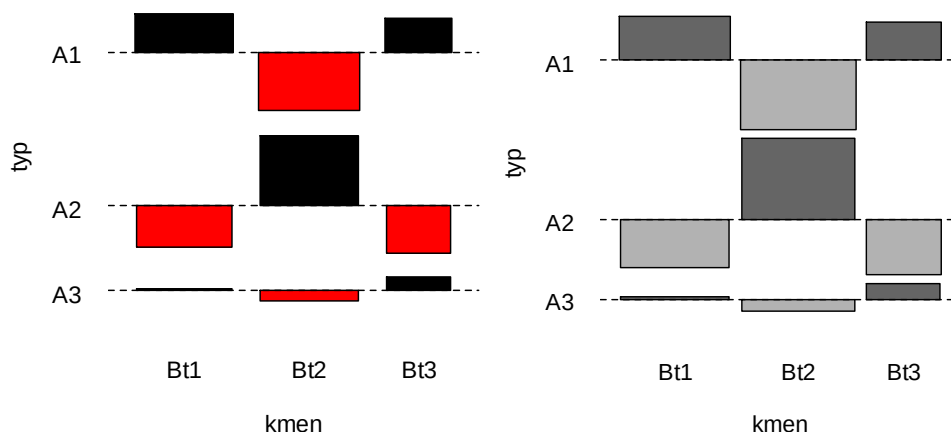
      typ
kmen  A1 A2 A3
Bt1   25 16 20
Bt2   16 29 20
Bt3   12  6 10

```

```
par(mar=c(4.1,4.1,0.1,0.1), las=1)
```

```
assocplot(myt)
```

```
assocplot(myt,space=0.1,col=gray(c(0.4,0.7)))
```


- **stars**(x, full=T, scale=T, radius=T, labels, locations, nrow, ncol, len, key.loc, key.labels, key.xpd=T, xlim, ylim, flip.labels, draw.segments=F, col.segment, col.stars, axes=F, frame.plot, main, sub, xlab, ylab, cex, lwd, lty, xpd, mar, add=F, plot=T, ...) – vytvoří kruhový (hvězdicový diagram), kde každý řádek je jeden graf a každý sloupec jeden úsek kruhu
full – jestliže je T, pak se jedná o kruhový graf, F – půlkruhový
scale – T – všechny hodnoty jsou vztaženy relativně ve sloupci podle minimální=0 a maximální=1 hodnoty (u příkladu je proto vypnuto, protože jsou jen dva řádky, tedy jen 0 nebo 1), v případě nastavení F je relativní výpočet vztažen k řádku
radius – jsou vykreslovány výšece grafu, jestliže ne, pak jen obrysy
labels – popisy jednotlivých grafů (v příkladu je to d1 a d2)

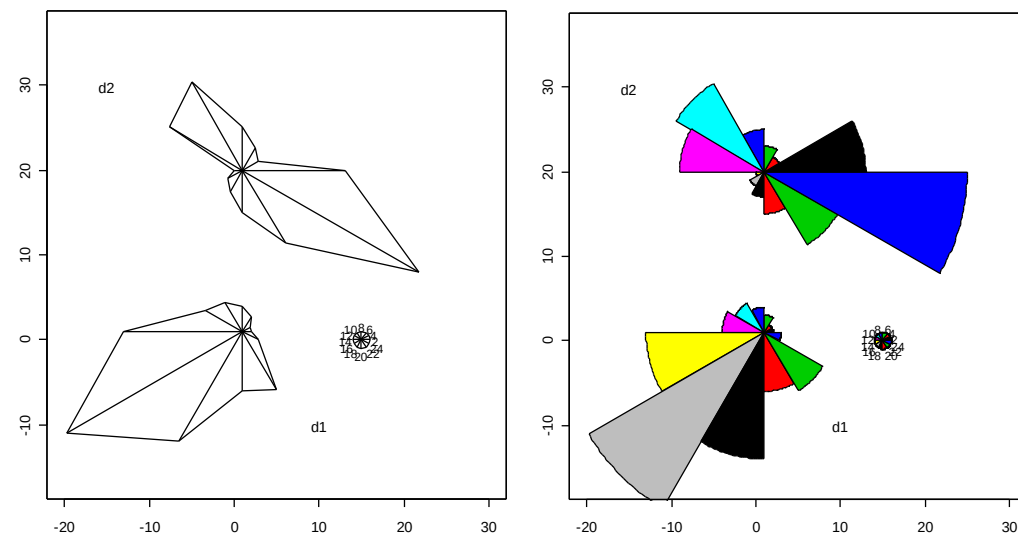
locations – umístění grafů v prostoru (matice, kde v řádcích jsou souřadnice x a y)
nrow, ncol – počet řádků a počet sloupců grafů
len – škálovací faktor, poměrná (délka výšek) např. 2 – 2x zvětšeno
key.loc – lokace klíče s vysvětlením hodnot jednotlivých úseků
key.labels – označení názvů jednotlivých úseků (cípů)
key.xpd – stejné jako *xpd* v par (přichycení klíče)
xlim,ylim – extrémy osy x a y
flip.labels – uchycení názvů grafu (není podrobně vysvětleno)
draw.segments – vykreslení segmentů a ne hvězdic
col.segments – barvy jednotlivých segmentů
col.stars – barvy jednotlivých hvězdic

Výskyt dvou druhů během 24 hodin umístíme do objektu *myt*

	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24
d1	1	1	2	3	4	5	14	24	15	7	8	2
d2	12	2	3	5	12	10	1	2	3	5	10	24

```
stars(myt,full=T,locations=matrix(c(1,1,1,20),2,2),scale=F,axes=T,xlim=c(-20,30),ylim=c(-10,30),key.loc=c(15,0),labels=NULL)
text(c(-15,10),c(30,-10),c("d2","d1"))
```

```
stars(myt,full=T,locations=matrix(c(1,1,1,20),2,2),scale=F,draw.segments=T,axes=T,xlim=c(-20,30),ylim=c(-10,30),key.loc=c(15,0),labels=NULL)
text(c(-15,10),c(30,-10),c("d2","d1"))
NULL
```


- coplot(formula, data, given.values, panel, rows, columns, show.given=T, col, pch, bar.bg, xlab, ylab, subscripts=F, axlabels, number, overlap, xlim, ylim, ...)** – vytváří xy graf závislosti dvou proměnných rozdělených podle určité úrovně (vyjádřeno rovnicí)
 - formula* – vzorec závislosti (např. „y ~ x | a“ závislost y na x rozdělena podle a, lze přidat a*b takže závislost na dvou proměnných), podle množství úrovní jednotlivých faktorů se pak vytvoří daný počet grafů závislostí
 - data* – která tabulka dat byla použita
 - given.values* – seznam nebo hodnota faktoru, podle kterého se budou data dělit
 - panel* – funkce (x,y,pch,col), která má být použita v každém grafu např. points, lines, panel.smooth apod.
 - rows,columns* – počet jednotlivých řádků a sloupců pro výsledné grafy
 - show.given* – logická hodnota nebo vektor, zda se mají zobrazovat okrajové grafy
 - bar.bg* – numerický vektor barev pro jednotlivé sloupce v okrajových grafech
 - xlab, ylab* – názvy jednotlivých os grafů (hodnota nebo dvousložkový vektor)
 - subscripts* – logická hodnota, T – do funkce panel se přidá argument subscripts zadávající podmínky pro data odpovídající panelu grafu
 - axlabels* – funkce vytvářející značky na ose x nebo y, když se jedná o faktory

number – počet kategorií v případě, že jedna z proměnných podle kterých se data člení není faktor (v případě, že obě nejsou, pak dvouprvkový vektor)

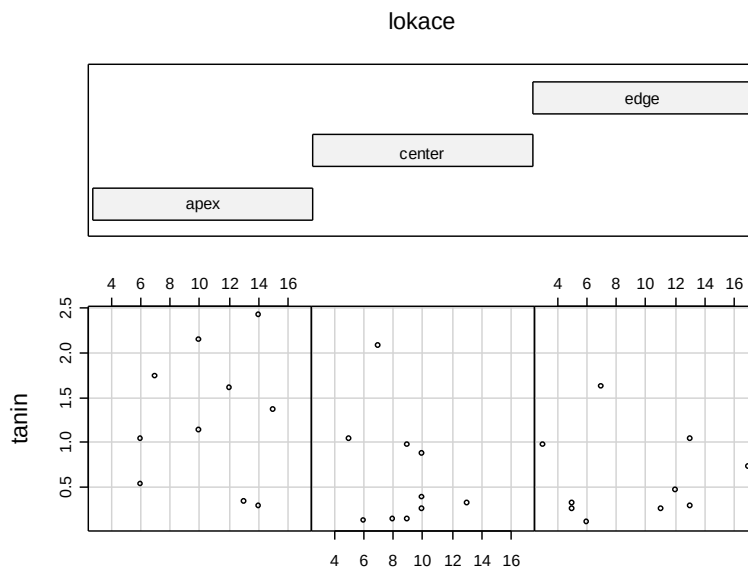
overlap – překryv jednotlivých kategorií proměnných ($0 \leq \text{overlap} < 1$)

xlim,ylim – rozsah hodnot na ose x a y

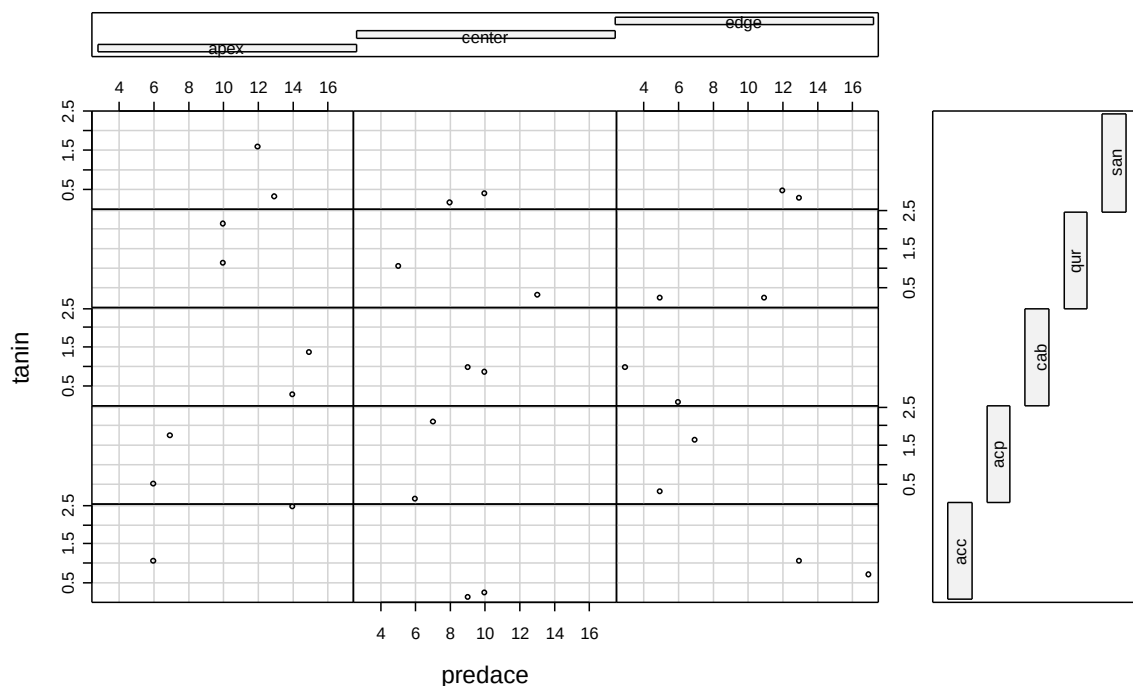

Příklad: je dána tabulka s hodnotami měření množství taninů v listu a stupněm predace na listech (v tomto případě byly hodnoty generovány náhodně), výzkumy probíhaly vždy na třech lokacích na listu (center, edge, apex), zkoumáme, zda existují na jednotlivých lokacích závislosti.

```
myt<-data.frame(lokace=rep(c("center", "edge", "apex"),10),tanin=abs(rnorm(30)),
pred=rpois(30,10))
coplot(tanin ~ pred | lokace, data = myt, rows=1,xlab=c("predace", "lokace"))
```


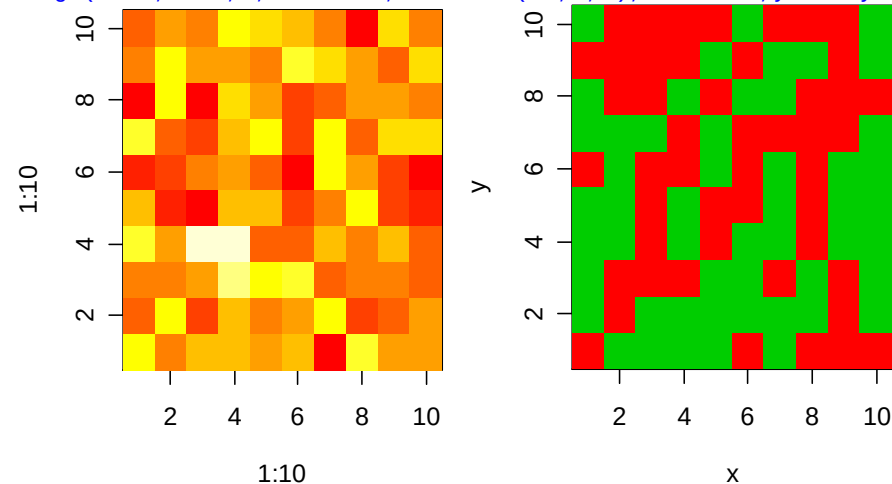
```
myt<-cbind(myt, druh=rep(c("acc", "acp", "cab", "san", "qur"),6)) #přidáme druh
coplot(tanin ~ pred|lokace*druh, xlab=c("predace", ""), ylab=c("tanin", ""),
data=myt)
```


- **image** (x,y,z) – graf vytvářející speciální obdélníkové oblasti různé barvy podle matice z, x a y jsou vektory nastavující středy obdélníků na ose x a y. Podobně fungují grafy **contour** a **filled.contour**, které mají podobné zadání dat.

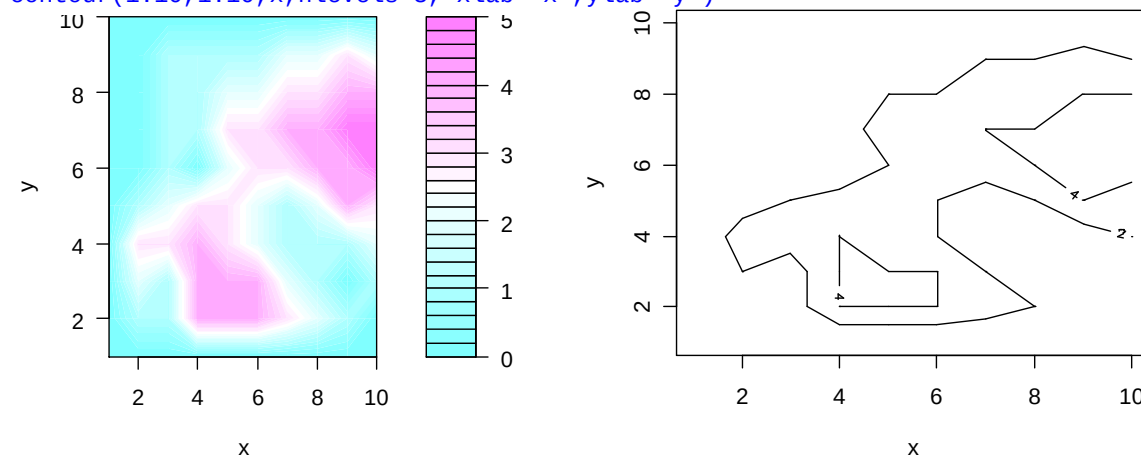
```
par(mar=c(4.1,4,0.1,0.1))
#zobrazí matici 100 náhodných čísel z normálního rozdělení, rozdělených do
#10 řádků a 10 sloupců
image(1:10,1:10,matrix(rnorm(100),10,10))
# stejné, ale 100 náhodných čísel z rovnoměrného rozdělení od -1 do +1
#kladná čísla zelená, záporná červená (viz col a breaks)
x<-matrix(runif(100,-1,1),10,10)
image(1:10,1:10,x, col=2:3,breaks=c(-1,0,1),xlab="x",ylab="y")
x<-matrix(runif(100,-1,1),10,10)
image(1:10,1:10,x, col=2:3,breaks=c(-1,0,1),xlab="x",ylab="y")
```



```
# načteme následující data do proměnné x1
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 4 4 4 3 2 1 0 0 2 1 4 4 4 2 1 0 1 0 3 3 4 3 2 1 1 1 2 0
1 2 3 3 2 1 2 4 3 0 0 1 0 2 3 3 4 4 5 0 0 1 1 3 3 4 4 5 5 0 0 1 1 2 2 3 3 4 4 0 0
1 1 1 1 2 2 3 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
x<-matrix(x1,10,10) # tvorba matice z načtených dat
x #matice jejíž řádky budou na ose x, sloupce na ose y
```

	col1	col2	col3	col4	col5	col6	col7	col8	col9	col10
[1,]	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[2,]	0	1	2	3	1	0	0	0	0	0
[3,]	0	1	1	3	2	1	1	1	1	0
[4,]	0	4	4	4	3	0	1	1	1	0
[5,]	0	4	4	3	3	2	3	2	1	0
[6,]	0	4	4	2	2	3	3	2	1	0
[7,]	0	3	2	1	1	3	4	3	2	0
[8,]	0	2	1	1	2	4	4	3	2	0
[9,]	0	1	0	1	4	4	5	4	3	0
[10,]	0	0	1	2	3	5	5	4	2	0

```
filled.contour(1:10,1:10,x, xlab="x",ylab="y")
contour(1:10,1:10,x,nlevels=3, xlab="x",ylab="y")
```


Kontrolní úkoly

16. Vzhledem k tomu, že se další části týkaly specializovaných problémů, je spíše na každém čtenáři, jak tyto záležitosti využije. Doporučuji vám projít si všechny funkce a sami si vyzkoušet jestli je dokážete nastavit a použít. Použijte příklady uváděné ke každé funkci a měňte argumenty tak, abyste pochopili jejich význam. To, že zde nejsou uvedeny konkrétní úkoly neznámá, že funkce nebudeme využívat v běžných statistických postupech. Z grafů se zaměřte zejména na pairs, persp, dotchart, sunflowerplot, fourfoldplot, mosaicplot a image.

Shrnutí:

Metody low-level grafiky spočívají v tom, že graf skládáme z jednotlivých prvků. Mezi nastavitelné části grafu patří vlastní grafické okno, jednotlivé řady zobrazených dat, obrys grafického okna (box), názvy grafu (text), osy grafu, značky na osách atd. Do grafu můžeme ještě dále doplňovat různé symboly (včetně matematických vzorců), text, křivky, čáry a grafické objekty (obdélníky, mnohoúhelníky atd.) Pro podrobnější exploratorní analýzu dat a konkrétní statistické testy (např. χ^2 -test) jsou v R implementovány další speciální grafy jako párový, čtyřlístkový, slunečnicový, hvězdíkový aj.

Metody k zapamatování:

- Grafické prvky: points, lines, segments, curve, rect, polygon, arrows, abline, text, mtext, symbols, rug.
- Části grafu. axis, title, grid, legend.
- Grafický zápis matematických vzorců: expression(...).
- Manipulace s grafickými okny: recordPlot, windows, dev.cur, dev.set, dev.off, plot.new, frame, plot.window, split.screen, screen, erase.screen, close.screen, identify, locator, xinch, cm, layout, layout.show.
- Práce s barvami: colors, palette, gray, rainbow, hsv, rgb, col2rgb, rgb2hsv, colorRamp.
- Speciální typy grafů: pairs, persp, dotchart, qqnorm, qqplot, qqline, sunflowerplot, fourfoldplot, mosaicplot, assocplot, stairs, coplot, image, contour, filled.contour.

Výsledky

```
1. par(mar=c(4,4,1,1), las=1); plot(0,0,type="n",xlab="",ylab="",xlim=c(0,10),ylim=c(0,10))
2. points(x=1:3,y=c(3,8,1),cex=1:3,pch=0,col=2:4)
3. lines(x=1:3,y=c(3,8,1),lty=2,col=2,lwd=2)
4. curve(sin(x)+5,0,10,col=2,add=T); curve(sin(x+11)+5,0,10,col=4,add=T)
5. arrows(0,0,1,1)
6. vec3<-c(5,4,7,8,3,1,2); points(4:10,vec3); arrows(4:10,vec3+1,4:10,vec3-1,code=3,length=0.1,angle=90)
7. abline(10,-3); abline(v=3:4,col=7); abline(h=10,col=8,lty=2)
8. text(4:10,vec3,labels=letters[1:7],pos=2,offset=0.5)
9. mtext(text="osa x", side=1,at=7,line=2,col=2); měňte argument line od 0 do 3 a zjistíte, že první řádek je označen jako 0.
10. par(mar=c(4,4,1,1), las=1); plot(0,0,axes=F,type="n",xlab="",ylab="",xlim=c(-5,5),ylim=c(0,8))
11. grid(col=8)
12. axis(side=2,pos=0)
13. axis(side=1,at=c(-5,-3,3,5),labels=c("",expression(x[0]-Delta*t),expression(x[0]+Delta*t),""), pos=0)
14. title(main="Graf pro druhý", line=0)
```

REJSTŘÍK

-	31	cbind	42	hist	77
!	30	ceiling	33	historie příkazů	9
!=	30	citation	8	hsv	97
#	10	class	16	chartr	51
\$	42	close.screen	92	choose	33
%%	31	cm	93	identify	93
%*%	48	col2rgb	97	image	107
%/%	31	colMeans	54	Inf	18
%in%	31	colnames	48	intersect	31
&	30	colorRamp	97	is	25
()	10	colSums	54	lapply	56
*	31	comment	26	layout	93
/	31	contour	107	layout.show	93
:	19	contributors	6	legend	89
;	10	coplot	105	length	43
?	11	cos	33	letters	32
[	40	cosh	33	LETTERS	32
^	31	curve	83	levels	50
{ }	10	data	27	library	28
	30	data.frame	23	lines	82
+	31	datasets	7	list	22
<	30	demo	27	locator	93
<-	14, 15	det	48	log	32
<=	30	detach	28	log10	32
==	30	dev.cur	91	logb	32
>	30	dev.list	91	ls	26
>=	30	dev.next	91	mapply	56
abline	85	dev.off	91	matplot	79
abs	32	dev.prev	91	matrix	20
acos	33	dev.set	91	mode	16
acosh	33	diag	48	month.abb	32
aggregate	58	dim	45	month.name	32
all	30	dimnames	45	mosaicplot	103
any	30	dotchart	100	mtext	86
append	42	duplicate	44	NA	18
apply	55	edit	38	names	49
args	10, 53	erase.screen	92	NaN	18
array	21	exp	32	ncol	45
arrows	85	expression	90	nchar	51
as	25	factor	23, 50	noquote	51
asin	33	factorial	33	nrow	45
asinh	33	filled.contour	107	NULL	18
assign	15	fix	38	objects	26
assocplot	104	floor	33	objekt	
atan	33	formals	53	array	15, 21
atanh	33	fourfoldplot	102	complex	15
attach	28	frame	91	data.frame	15, 23
attr	27	function	52	date	15, 17
attributes	26	graphics	7	double	15
axis	88	graphics.off	91	expression	15
barplot	71	gray	94	factor	15, 23
base	7	grDevices	7	formula	15, 18
boxplot	72	grid	7, 89	function	15
by	57, 58	help	11	character	17
c	18	help.search	12	integer	15
casefold	51	help.start	11	list	15

listopad	22	replace	44	str	26
logical	15, 17	rev	43	stripchart	75
matrix.....	15, 20	rgb.....	96	strsplit	51
numeric	15, 17	rgb2hsv	97	subset	45
vector	15, 18	rm.....	26	substr.....	51
order	44	rnorm	34	sum.....	31
Packages	7	round.....	10	summary	16, 27
pairs.....	98	rowMeans	54	sunflowerplot	102
palette	94	rownames.....	48	symbols.....	86
par.....	67	rowsum	53	syntax error	10
paste.....	51	rowSums	54	t	48
persp	99	rpois	34	table	55
pi.....	32	rug.....	87	tabulate.....	54
pie.....	76	runif	34	tan	33
plot.....	63	sample.....	33	tanh	33
plot.new	91	sapply.....	56	tapply	57
plot.window	91	scan	36	tcltk	7
points	82	screen.....	92	text	85
polygon.....	84	search.....	28	title	89
prod	32	segments	83	tolower	51
q()	10	seq.....	19	tools	7
qqline.....	101	sequence	19	toupper	51
qqnorm	101	setdiff.....	31	trunc	33
qqplot.....	101	sign	33	typeof	16
R console	7	signif.....	33	union	31
R Editor	8	sin	33	unique	45
R Graphics.....	8	sinh	33	utils	7
R Information	8	sort.....	43	vector	19
rainbow.....	94	splines.....	7	vstupní řádky	9
rank.....	43	split.screen	92	výstupní řádky	9
rbind	42	sqrt.....	33	which	30
read.table	37	stars.....	104	windows.....	91
recordPlot	91	stats	7	xinch	93
rect.....	84	stats4	7		
rep.....	19	stem	74		

LITERATURA

- Crawley M.J., 2005: Statistics: An Introduction using R. John Wiley & Sons.
- Dalgaard P., 2004: Introductory Statistics with R. Springer.
- Everitt B.S. & Nothorn T., 2006: A Handbook of Statistical Analyses Using R. Chapman & Hall.
- Maindonald J., 2003: Data Analysis and Graphics Using R. Cambridge University Press.
- Murrell P., 2005: R Graphics (Computer Science and Data Analysis). Chapman & Hall.
- R Development Core Team, 2007: R: A language and environment for statistical computing. (online) R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria.
Dostupné z <http://www.R-project.org>
- Venables W.N. & Ripley B.D., 2002: Modern Applied Statistics with S. Springer.
- Verzani J., 2004: Using R for Introductory Statistics. Chapman & Hall.
- Venables W.N. & Ripley B.D., 2003: Modern Applied Statistics with S. Springer.